

ÖRKÉNY ISTVÁN
TÓTÉK
MACSKAJÁTÉK

TÓTÉK

Tragikomédia két részben
1967

Levél a nézőhöz

Albert Camus írja a Sziszüphosz mítoszában: „Az istenek arra ítélték Sziszüphoszt, hogy egy sziklát görgessen szüntelen a hegy tetejére, ahonnan a kő mindannyiszor visszagurult a saját súlyától. Úgy gondolták, s némi joggal, hogy nincs szörnyűbb büntetés, mint a haszontalan és reménytelen munka.”

Ebben az alvilági bűnhődőben látja Camus az abszurd hős típusát, akinek egész élete arra való csak, hogy semmit se vigyen véghez. Ő, amikor Sziszüphoszra gondol, mindig abban a helyzetben látja, amikor a szikla már legördült a csúcsról, s utána ereszkedik a síkságra, ahonnan újra föl kell majd hoznia. Mit érez Sziszüphosz leszállás közben? - kérdezi Camus. Néha a szikla az erősebb, s akkor a szomorúság elhatalmasodik szívében, de az is megesik, hogy öröm tölti el. „A magaslatok felé törő küzdelem elég ahhoz, hogy megtöltse az emberi szívet.”

Én is sokszor gondolkodom Sziszüphoszra, különösen azóta, amióta megéltem a háborút, és megjártam a frontot. Odáig azonban csak a sorsával küzdő ember jelképét láttam benne, s ezt úgy értelmeztem, hogy a halál: a nehézkedési erő. A háború azonban, életem és gondolkodásom sorsfordulója, sok mindenre megtanított. Arra is, hogy a magyar sors mindig is tele volt sziszüphoszi helyzetekkel, korszakokkal, évszázadokkal, de annyira talán még soha, mint ebben a háborúban. Az a szikla, amelyet mi ott, a Donnál hengergettünk, csak visszagurult ott is, később is, ahányszor nekivetettük a vállunkat.

De én, az én Sziszüphoszomat, egészen másként láttam. Például, egészen más helyzetben. Nem a csúcsról lefelé indultában, mint Camus; én mindig a síkságon láttam, amikor a sziklának feszülve, görgetni kezdi fölfelé.

Mit gondol ő akkor? Azt, hogy mire van ítélve, tudja. Gyötrődése hiábavaló, a szikla legurul majd, és újra meg újra legurul, az idők végeiglen. Ezt ő tudja, de hiába tudja. Az ember nemcsak tapasztalat. Az esze ugyan azt mondja, hogy minden hiába, de ösztönei nem hallgatnak az észre. Ők azt súgják, hogy ez lesz az utolsó erőfeszítése, Sziszüphosz pedig bizakodva vág neki a meredélynek, újra meg újra, mindig csalódva, de mindig új erőre kapva.

Abban a paradoxonban élünk, hogy csak értelmünk veszi számba a ránk váró végzetet. Élet-ösztönünk mást mond. Néha amannak szava győz, néha emezé. Ha a belátás, akkor az én Sziszüphoszom is szomorú, de ha az életösztön hangja az erősebb, akkor az én Sziszüphoszomnak is öröm tölti el a szívét.

Tót Lajos persze nem volt Korinthosz királya, hanem csak községi tűzoltó egy hegyvidéki községben. Ennélfogva sohasem sértette meg az isteneket. Hát akkor mi volt a bűne? Talán nem is volt bűne, legföljebb az, hogy abban a korban élt, amikor csupán egy választás volt: vagy lázadónak, vagy Sziszüphosznak lehetett csak lenni.

A történelem sokféleképpen ismétli önmagát. Nem egy ilyen kor volt, sok tehát a Tótunk. Ha egy népet beletörődni tanít meg a sorsa, persze nehéz bűnösnek bélyegezni azt, aki a végkimerülésig folytatja a beletörődést. Még nehezebb elítélni éppen ezt a tűzoltót, hiszen eljön a perc, amikor azt mondja: nincs tovább - és maga zúditja le a sziklát a völgybe.

Igaz, a percet nem jól választotta meg: lázadása már hiábavaló, elkésett, esztelen. De ebben is miért ő a hibás? Vannak boldog népek: ők a jókor lázadók. Mi a nem jókor lázadók fajtája vagyunk.

Ha igaz, hogy életünk a remény és reménytelenség ingajátéka, akkor maga a létezés nem abszurd, csak azzá válhatik, bizonyos helyzetekben, korszakokban, időpontokban. Amikor már reménytelenül cselekszünk, akkor az a cselekvés abszurd. Én azt vallom - és ezt példázzák a Tóték -, hogy az ember egyetlen kiútja a tett. Ezért „hagyom” gyilkolni is Tótót, pedig az a gyilkosság akkor már fölösleges és esztelen. Ilyen értelemben, a reménytelenség állapotában, Tót Lajos valóban „abszurd hőssé” lesz.

A félelem az a közeg, melyben ez a változás lejátszódik. A darab idillikus helyzetben kezdődik; úgy is mondhatnám, hogy Tót Lajos egy Toldi Miklós, akire a rettegés harangja borul. Persze, az őrnagy is fél, de a terror forrása mindig a félelem, a félelem pedig mindig új félelmet szül, osztódni akar, mint az egysejtűek, tágulni, mint a gázok, fertőzni, mint a vírusok. Volt már ember, aki annyira tudott félni, hogy félelme egy nagy országot sodort a morális abszurditásba. Hogy vitte ezt végbe? Sokszor azt hiszem, ezt értelemmel meg se tudom magyarázni, hiszen lám, még egy Tót Lajossal is milyen nehéz elboldogulni, pedig ő igazán vértetelen, névtelen „kisember”, akinek semmi hatalma, még esze sincs nagyon sok. De úgy látszik, hajlamunk van erre a fertőzésre. „Potenciálisan” az őrnagy és az áldozata vagyok egy személyben; jó lenne, ha nem kellene többé félelemben élni.

1943. január 13-án, a Don-kanyarban, elkezdett lefelé görögni az a szikla, mellyel a magyar hadsereg sziszüphoszi sorsa elvégeztetett.

Egy barátom, Cseres Tibor, aki ugyanezt megélte, kifejtette egyszer, hogy ezt a háborút magyar írónak lehetetlen megírnia. Ebbe a gondolatba nem tudtam beletörődni. Hatvanezer ember fagyott meg ott, abban az aknatűzben, a jeges szélben, a hóban.

Az, hogy én élek, a valószínűségnek egészen kicsike töredéke csak. Talán ezért van az, hogy az ő telük, az ő sorsuk azóta sem hagyott megnyugodni. A Tóték nem róluk szól, vagy nemcsak róluk, sőt, talán egészen másról, de én írás közben mégis mindig rájuk gondoltam. A legtöbben ülve fagytak meg, s ahogy ott ültek, márványba fagyott arccal, még most is hátamban érzem a tekintetüket.

1967

SZEREPLŐK

AZ ŐRNAGY

TÓT

TÓTNÉ

ÁGIKA

A POSTÁS

TOMAJI *plébános*

CIPRIANI *professzor*

GIZI GÉZÁNÉ, *egy rossz hírű nő*

A LAJT TULAJDONOSA

LŐRINCKE, *szomszéd*

ELEGÁNS *őrnagy*

DR. EGGENBERGER ALFRÉD, *hétéves kisfiú*

INAS

Történik egy hegyvidéki községben, a második világháború idején.

Bemutató a Thália Színházban, 1967-ben

Első rész

1. KÉP

Tóték háza előtt. A háttérben néhány fenyő, egy völgy, hegyek.

A POSTÁS *torz alak, afféle falu bolondja, rongyos. Postásapját visel, az oldalán táská. Azt mondják, félhülye vagyok. Azt is mondják, hogy beleköpködök az ártézi kútba. Állítólag orrot fújok a szárítani akasztott fehérnemübe. Ebből egy szó sem igaz. Viszont: úgy farba tudom rúgni önmagammat, hogy fölemelkedem a levegőbe, és átugrok két egymásra rakott kalapon. A földre teszi sapkáját. Ezért egy pohár sört szoktam kapni. Nem ugrik, fölteszi a sapkáját. Olyankor át is ugrom. Mondják még, hogy manipulálok a levelekkel. Ez viszont igaz. Például Cipriani professzor úr sose bántott, sőt gyógykezelt az ideg- és elmeklinikán, mégse tudom szeretni. Elővesz egy meghívót. Ha jön egy meghívó a kormányzó úr garden partyjára... Összetépi, oldalt egy hordóba dobja. Miért örüljenek? A tanítóéknak megsebesült a fronton a fiuk. Még ma sem tudják. A lányuk viszont hármas ikreket hozott a világra. Kijavítottam a sürgönyt kettőre. Szeretem a páros számokat: a harmadik gyerek csak zavar. Mindezt csupán a jó érzés téteti velem, még sört se kapok érte... És itt vannak Tóték. Őket különösen szeretem. Hogy miért? Mert négyen vannak. Kettő, négy, hat... Ez a szép! És nekik is kint van a fronton a fiuk. Isten ments, hogy valami baja essék! Most is jött egy tábori lap. Van, amit kézbesítek, van, amit félreteszek. Van, amit összetépek, mert ami nincs, az nincs. Nézzük, mit is írt legutóbb! *Kalapjából egy másik lapot vesz elő.* „Sajnálattal tudatom, hogy erős hasmenéssel járó kolbászmérgezésem van...” Ezt félretettem. Egy kolbászmérgezés néha magától elmúlik, máskor viszont súlyos bajt csinál... És mit ír most? *Olvassa a friss tábori lapot.* „Édes Szüleim és Ágika! Örömmel tudatom, hogy hasmenésem elmúlt, ismét jó erőben és egészségben vagyok...” Na tessék. Ezt megspóroltam nekik. Jó azt tudni, hogy egy félhülye nem egészen hülye. *Tovább olvas.* „De még egy sokkal nagyobb örömhírem is van...” Örömhír? No végre! *A ház felé. Tóték! Posta! Örömhír! Az ablak kinyílik, Mariska és Ágika izgatottan kihajol, kitépi a postás kezéből a levelet. Tót is elősiet.**

MARISKA *izgatottan olvas.* „Szeretett őrnagy urunknak, akiről már annyi szépet írtam, a partizánok állandó zaklatása miatt nagyon leromlott az idegrendszerem, és emiatt most kéthetes betegszabadságra hazautazik... Sikerült rávennem...” *Nem bírja tovább, odaadja a lapot a lányának. Olvasd csak!*

ÁGIKA „...hogy vegye igénybe kedves szüleim vendégszeretét, ami nem ment könnyen, mert mostani idegállapotában nem akar senkinek terhére lenni...”

MARISKA Hallod ezt, édes jó Lajosom?

TÓT Hallom.

ÁGIKA „De én leírtam a község klimatikus előnyeit, a mi szép, üveges verandánkat, a kilátást a Bábonyra meg a bartalaposi völgyre - és képzeljék! Őrnagy urunk elfogadta a meghívást. Gondolhatják, hogy ez mit jelent nekem!”

MARISKA Krisztus a kereszten! Egy pohár bort a postás bácsinak. *Ágika bort nyújt a postásnak, aki megissza, köszön, elmegy.*

A POSTÁS A kedves Gyula egészségére!

ÁGIKA Járt itt már őrnagy valaha? Talán soha.

TÓT Csakhogy nincs jó idegállapotban.

MARISKA Majd rendbe jön... Olvasd, kislányom!

ÁGIKA „Szeretett őrnagy urunk, és ettől ne tessék megijedni, nem bírja a lármát, továbbá nagyon érzékenyen reagál egyes szagokra. Van olyan, amit nem tud elviselni, mások ellenben, például a fenyőszag, valósággal megnyugtatók.”

MARISKA *büszkén.* Fenyőszag, az aztán bőven van minálunk.

TÓT De vajon mi az, amit nem tud elviselni?

MARISKA Arról nem ír közelebbit a mi drága Gyulánk.

TÓT Pedig azt nem ártana tudni... *Körüljár, szimatol. A két nő visszamegy, az ablak becsukódik. Tót észrevesz valakit. Halló! Doktor úr!*

Belép a gödörtisztító, egy négy kereken járó szivattyút húzva maga után. Otthagyja a lajtot, Tóthoz siet.

A LAJT TULAJDONOSA Tessék parancsolni, tűzoltóparancsnok úr.

TÓT Két hétig lesz nálunk a fiam parancsnoka, aki nagyon érzékeny a szagokra.

A LAJT TULAJDONOSA Igazán? Gratulálok. Lássunk neki a szivattyúzásnak?

TÓT Már magam se tudom, kedves doktor úr, mert én úgy megszoktam a szagot, hogy nem tudom, bűdös van-e, vagy nincs.

A LAJT TULAJDONOSA *mélyet szippant.* Őszinte leszek. Jelenleg a Tót úr árnyékszékének a szaga kissé szúrós, de nem kellemetlen.

TÓT Hát most mitévők legyünk?

A LAJT TULAJDONOSA Ha tetszik, pumpálok, ha nem tetszik, nem pumpálok. De ezt önnek kell eldöntenie, kedves tűzoltóparancsnok úr.

TÓT Ha szaga van, akkor pumpáljunk! Gyulánk életéről van szó, kedves doktor úr.

A LAJT TULAJDONOSA Ezt tenné a helyemben minden lelkiismeretlen gödörtisztító... De én mérlegelek. Mert tegyük fel, hogy belekezek a szivattyúzásba. Mi történik? A massa megbolydul, és... Tűzoltóparancsnok úr! Még a legeslegtisztább tengerszemnél is, ha fölka-rodik a vize, időbe telik, amíg megnyugszik, leülepszik, kristálytisza lesz... Meg tetszett érteni a hasonlatot?

TÓT *a fejét törve.* Hát hagyjuk így, kedves doktor úr?

A LAJT TULAJDONOSA *sóhajt.* Kérem szépen, én könnyű szívvel hagytam ott a jogi pályát, mert ezzel a munkával tízszer annyi a keresetem... De azt nem hittem volna, hogy olyan fogas kérdésekbe ütközöm, mint ügyvédi pályámon talán soha... Nézetem szerint a két rossz közül a kisebbiket kell választani. Kérdés, hogy milyen mértékben érzékeny az őrnagy úr a szagokra. Erről nem írt a kedves fia?

TÓT *beszól a házba.* Mariska! Ágika!

Tótné és a lánya kihajol az ablakon.

TÓT Mit is írt a szagokról Gyulánk?

MARISKA *kebléből kivesz egy lapot.* Itt csak ez áll: „Nagyon érzékenyen reagál egyes szagokra.”

A LAJT TULAJDONOSA Homályosnak homályos egy kicsit, de nincs benne semmi aggasztó célzás. Miből gondolják, hogy épp ezt a szagot nem fogja szeretni?

MARISKA Mert egyszer egy lakónk már panaszkodott rá.

ÁGIKA Pedig az nem is őrnagy volt, csak hálókocsi-kalauz.

MARISKA És egy őrnagynak mégiscsak kifinomultabb az idegrendszere!

ÁGIKA Néha, különösen vasárnap, még engem is zavar, pedig nem vagyok őrnagy.

MARISKA Szaladj, kislányom, a szomszédokért! *Bemennek, visszaszól.* Okos légy, édes jó Lajosom!

TÓT Hogy legyek okos? Maga mit mond, doktor úr?

A LAJT TULAJDONOSA Attól függ, hogy mikor jön a vendég. Mert ha most megbolygatom a masszát, akkor legalább két hétig tart, amíg újra bőrizni kezd a tetején... Van annyi időnk?

TÓT Ő a legelső szabadságos vonattal érkezik.

A LAJT TULAJDONOSA Akkor inkább mondjunk le a pumpálásról, kedves tűzoltó-parancsnok úr.

TÓT Gondolja?... Köszönöm a szíves útbaigazítást.

A LAJT TULAJDONOSA Szívesen.

TÓT Ha szabad kérdeznem, mennyivel tartozom?

A LAJT TULAJDONOSA Semmivel, Tót úr.

TÓT Ezt nem fogadhatom el.

A LAJT TULAJDONOSA Csak a szivattyúzás kerül pénzbe. A tanácsadás énnálam díjtalan. *A gödörtisztító készüléket maga után húzva elmegy.*

Visszajön Tótné, Ágika és a postás. Besiet a két szomszéd, Gizi Gézáné és Lőrincke úr.

MARISKA Áthívtam a kedves szomszédokat, édes jó Lajosom.

TÓT Legyenek figyelemmel, kérem. Ismertetni fogom a fiam levelét.

MARISKA *már olvassa.* „Most, hogy közeledik az indulás napja, őrnagy urunk egyre több jelét adja rokonszenvének. A szabadságosvonat Novioszkolból indul, és ő megígérte, hogy a zászlóalj gépkocsiján elkísérhetem.”

LŐRINCKE Hát ez jó hír.

GIZI GÉZÁNÉ Gratulálok.

MARISKA „Még egy fontos dologra figyelmeztetem kedves mindnyájukat. Őrnagy urunk a nagyfokú partizánveszély miatt álmatlanságban szenved, és ezért teljes csöndre van szüksége. Tudom, hogy édesapám községrizte olyan megbecsülésnek örvend, hogy könnyűszerrel ki fogja küszöbölni a fülnek nem kellemes zajokat...”

A POSTÁS No tessék.

LŐRINCKE Hát minálunk nincsen csönd?

MARISKA Dehogyan nincs!... Minekünk van egy vendégkönyvünk. És az egyik lakónk ezt jegyezte föl: „Itt olyan sötét és simogató csönd van, mint a fekete bársony...” A sertésvágóhídon dolgozik.

ÁGIKA Sokszor elolvasom, és egészen elzsibbadok.

GIZI GÉZÁNÉ Hát akkor mi a baj ezzel a csönddel?

MARISKA Úgy látszik, az ilyen magas állású személyek érzékenyek a fülnek nem kellemes zajokra...

LŐRINCKE De milyen zajokra?

TÓT Ezt mi úgy értelmezzük, hogy a szélzúgást, esőcseperészt és a madárhangokat nem szükséges kiküszöbölni.

LŐRINCKE Azokért kár is volna.

TÓT Viszont, és éppen tefelőled, áthallatszlik néha valamilyen kellemetlen hang...

LŐRINCKE Nem cuppogás?

MARISKA Olyasmi.

LŐRINCKE Én ugyanis, ha hideg sört ittam, utána mindig cuppogok... De most vége!... Leszokom a sörről!

MARISKA Köszönöm, szomszéd úr.

TÓT Ez szép tőled, Sándor.

GIZI GÉZÁNÉ És engem miért tetszett hívatni? Én se részeg, se garázda vendéget nem szolgállok ki. Ez nálam ki is van szögezve a legszembeűnőbb helyre, az ágy fölé.

TÓT Elhiszem, asszonyosság... Magától mi csak egy semmiséget kérünk. A kiskapuja nyikorog.

GIZI GÉZÁNÉ Ez olyan semmiség?

MARISKA Csak be kell olajozni.

GIZI GÉZÁNÉ Az ám... De annak a nyikorgásnak van bizonyos szerepe az én munkakörömben. *Gondterhelten*. Énhozzám ugyanis főként gyantaszedők járnak. Ezek nagyon derék, de kissé lassú természetű emberek... No már most, abból, hogy a kiskapu megnyikordul, kiviláglik, hogy megjött a következő gyantaszedő, ami sietésre nógatja az előző gyantaszedőt. Ha beolajozom a kiskaput, abból anyagi károm származik.

TÓT És más megoldás nincs a siettetésre?

GIZI GÉZÁNÉ Ezt szokták meg, tűzoltóparancsnok úr.

TÓT Értem. Kárpótlást szeretne kapni a jövedelemkiesésért?

GIZI GÉZÁNÉ Nem, köszönöm... Sőt. Még büszke is vagyok, hogy olyan emberért, mint a Tót úr, én is tehettem valamit... A viszontlátásra, tűzoltóparancsnok úr.

TÓT Köszönöm szépen.

Lőrincke és Gizi Gézáné elmennek.

MARISKA Minden jót! *Utánuk néz.* Milyen megértők! Milyen segíteni készek! Téged mindenki szeret, édes jó Lajosom... Mi van még a cédulán?

TÓT *olvassa.* Szücs néninek szólni a kutya miatt.

A POSTÁS Szóltam, hogy ki kéne vinni az erdészházba, de nem akarta elengedni.

MARISKA Hát most mi lesz?

A POSTÁS Megfojtottam.

ÁGIKA Szűcs nénit?

A POSTÁS A kutyát... Őt kellett volna?

MARISKA Jaj, dehogy!

A POSTÁS A Tót úr kedvéért nagyon szívesen.

TÓT Köszönöm, de nem szükséges... Mi volt még?

ÁGIKA Én pedig megkértem mind a két autóbussznak a sofőrjét, hogy két hétig ne dudáljanak a kanyarban.

TÓT Jól van. És Kasztrinerné, a mákdarálójával?

MARISKA Nem fog darálni.

TÓT *hallgatózik.* Most is darál.

MARISKA Az nem lehet. Együtt ledaráltuk a két hétre valót.

TÓT Vagy nem azt hallom? *Mind hallgatóznak, aztán sorban a postás felé fordulnak, közelebb mennek, hallgatóznak.* Te darálsz itt, fiam?

A POSTÁS Én?

MARISKA Ő az! Darál!

A POSTÁS Ja... Én így lélegzek. Nekem ugyanis hordómellem van.

TÓT Hallgass jól ide, fiam... Ezentúl, ha hozod a postát, amikor megérkezel a Cipriani professzor villája elé, beszívod a levegőt, és csak amikor a Stubenhammerék kerítésén már túl vagy, akkor ereszted ki.

A POSTÁS Az nagyon hosszú út!

TÓT Hát nem rövid.

A POSTÁS És ha megfulladok?

MARISKA *egy anyatigris.* Ha megfulladsz, megfulladsz! De amikor a mi egyetlen fiunk kint harcol a fronton, akkor meg ne halljam, hogy te a mi házunk közelében lélegezni mersz...

A POSTÁS *aki közben rémülten kihátrált.* Nem is! De nem! Hát persze hogy nem! A Tót úr kedvéért mindent megteszek! *El.*

MARISKA *mérgesen.* Másvalakit megölni, azt igen... De hogy ő maga fulladozzon egy kicsit?

TÓT Ne zaklasd föl magad, Mariskám. Jót akar, csak hát nincs helyén az esze... *Hallgatózik.* Most mintha csönd volna.

MARISKA Én is úgy veszem észre.

ÁGIKA Hát legfőbb ideje.

MARISKA *Ágikához.* Hozz már egy szivart édes jó apádnak... *Tót szivarra gyújt. Mariska leül, egy lábosba zöldborsót fejt. Mindhárman megnyugodtak.*

ÁGIKA Holnap ilyentájt már itt lesz...

MARISKA És nem fogja zavarni semmi.

TÓT Nem bizony.

MARISKA Én most már egészen megnyugodtam.

TÓT Én is. *Szív egyet a szivarján. Fölneszel. Fejét forgatja.* Nem halljátok? Itt valami potyorog.

MARISKA Mit csinál?

TÓT Potyorog, pereg... Nem is tudom.

Hallgatóznak.

ÁGIKA *derűsen.* Megmondjam, mi potyorog? A borsó! *Mosolyognak, Mariska elteszi a lábost, kötényébe pergeti a borsót.*

MARISKA Milyen jó füled van, édes jó Lajosom.

ÁGIKA *hirtelen.* Milyen egy őrnagy, apu?

TÓT Hogyhogy milyen?

ÁGIKA Hogy kell szólítani? Méltóságos úrnak, mint Cipriani professzor urat? Vagy, mint a luxemburgi hercegnek, neki is azt kell mondani: felség?

TÓT Úgy tudom, őt csak őrnagy úrnak kell szólítani.

MARISKA Vagy kedves őrnagy úrnak.

ÁGIKA Hát akkor egy őrnagy kevesebb?

TÓT Dehogyan. Épp megfordítva. A luxemburgi hercegnek csak erdőségei vannak. A professzor úrnak meg egyebe sincs, mint a tudománya... Egy őrnagy viszont, az valaki. Ő parancsol. Neki aranycsillaga van. Ő katonatiszt.

ÁGIKA *ábrándosan.* Egy katonatiszt... Egy katonatiszt... *Lassan föláll, tűzbe jön.* Egy katonatiszt. Egy katonatiszt. Egy katonatiszt.

TÓT Nyughass most, kislányom.

MARISKA Mikor olyan jó csönd van. Kíváncsi vagyok, észre fogja-e venni... *Hirtelen fölfigyel.* Halljátok?

TÓT Mi az már megint?

MARISKA Nem tudom. *Hallgatóznak, de nem találják a zaj forrását.*

ÁGIKA Nem tetszik haragudni, ha mondok valamit?

TÓT Mondd csak, kislányom.

ÁGIKA Nekem az az érzésem, hogy az apu szivarja szörcsög.

TÓT *egy homlokráncolással.* Egy szivar nem szörcsög. Egy szivar szelel.

ÁGIKA És ha nyál jut bele?

MARISKA Hogy beszélsz, kislányom? Apádból nem jön nyál.

TÓT *csak egy súlyos pillantást vet Ágikára.*

ÁGIKA *a tekintetek súlya alatt megrendülve behúzza a nyakát.*

Mindhárman újra előrenéznek. Tót megszívja szivarját. Arca elkomorul. Még egyet szív rajta. Még komorabb lesz. Aztán érezhető erőfeszítéssel elnyomja a hamutartóban. A két nő úgy tesz, mintha semmit se vett volna észre. Három derűs arc.

ÁGIKA Milyen jó csönd van.

MARISKA Mint a fekete bársony.

TÓT Most már jöhet az őrnagy úr.

Megnyugodva bemennek a házba. Fényváltás.

A POSTÁS *egy lapot olvas.* „Ne haragudjanak, hogy mindig újabb dolgok jutnak eszembe, de nagyon tessék vigyázni, nehogy beszélgetés közben elnézzenek az őrnagy úr feje fölött. Ezt ő, minthogy az átlagosnál alacsonyabb növésű, nehezményezni szokta...” *Töprengve.* Nagy baj. Tót úr viszont az átlagosnál magasabb. Miért nem egyformák az emberek? Ezen persze nem tudok változtatni. De ha teszem föl, nem egy, hanem több őrnagy jött volna, egy egészen kicsi, egy nagyobb, egy még nagyobb, akkor a különbség mindjárt nem lenne ilyen bántó. De most mit csináljanak? Ezt a lapot összetépem... *Egy hordóba dobja az összetépett lapot, el.*

A szín hátul kivilágosodik. A fák előtt egy tábla: Autóbuszmegálló felirattal. Bejönnek a mellékszereplők, esetleg egy rongyos fűvószenekar, aztán ünneplőben, izgatottan Tóték. Ágikánál virág.

TÓT Három óra! Jaj, a szívem majd kiszakad! Már dudál a busz.

MARISKA Én már semmit sem hallok.

TÓT Most megint dudált.

ÁGIKA Szabad valamit mondanom? A dudálást nem is hallhatja az apu, mert mi kértük meg a sofőrt, hogy ne dudáljon a kanyarban.

MARISKA Sokat beszélsz.

TÓT Ideges szegénykém... Nem lett poros a sisakom?

ÁGIKA Egy kicsit... *Áhítattal lefújja.* Istenem, milyen szép is tud lenni az apu!

Felzúg az autóbusz.

TÓT Már zakatol! Már itt van!

MARISKA Én már látom is!

ÁGIKA *lázban elindul.* Egy katonatiszt... Egy katonatiszt...

TÓT Itt maradsz! Majd ő szól!

Mind felsorakoznak. Esetleg rákezdik a fűvósok, nagyon halkán. Megszűnik a motorzúgás, a színen azonban nem egy, hanem két őrnagy jelenik meg. Előbb egy elegáns, ragyogó jelenség, fényes csizmában, lovaglópálcával. Jóval később a másik porosan, kopottan, fáradtan; őt észre se veszik.

TÓT *elébe áll az elegáns őrnagynak, ünnepélyesen.* Mélyen tisztelt őrnagy úr, én vagyok a Tót.

ELEGÁNS ŐRNAGY És mi az óhajtása?

TÓT *elhúzódik, Ágikát tolja oda.*

ÁGIKA *alig mer közeledni, a virágokat tolja maga helyett. Üveghangon.* Szeretettel üdvözöljük a mélyen tisztelt őrnagy urat, és kívánjuk, érezze jól magát szerény otthonunkban...

Eközben Tóték is lassan előreóvakodnak.

ELEGÁNS ŐRNAGY *végignéz rajtuk.* Melyik maguk közül Leonhard luxemburgi herceg?

Rémült csönd.

MARISKA A herceg?

ELEGÁNS ŐRNAGY Én ugyanis őhozzá jöttem körvadászatra.

ÁGIKA *simulékonyan.* Szabad valamit mondanom? A herceg úr nincs közöttünk, de a fogatát ott láttam a paplak előtt.

ELEGÁNS ŐRNAGY Akkor meg miért molesztálják az embert? *Elsiet.*

MARISKA *körülnéz, meglátja a másik őrnagyot, felsikolt.* Krisztus a kereszten!... *Odamutat.* Nem egy jött, hanem kettő! *Riadtan, lassan mind a másik őrnagy felé indulnak.*

TÓT Őrnagy úr... Mélyen tisztelt őrnagy úr!

ŐRNAGY *hunyorog, keresgél.* Tóték? Hol vannak?

TÓT Szíves elnézését kérjük... Itt.

ŐRNAGY *más, de szintén rossz irányban.* No végre, valahára...

TÓT Erre vagyunk, mélyen tisztelt őrnagy úr.

MARISKA Nem arra. Emerre, ni... Itt! *Odalódítja Ágikát.*

ÁGIKA *még lámpalázásabb, mint az előbb.* Szeretettel üdvözöljük a kedves őrnagy urat, és kívánjuk, érezze jól magát szerény otthonunkban.

ŐRNAGY *megfogja a csokor végét, és így, Ágika vezetésével nagy nehezen odatalál Tótékhoz.* Köszönöm, kislányom. Alig látok. Ezt a napfényt is meg kell szokni, kilenc hónapos sötétség, piszok és por után... Kint a szállásomat, valami iskolafélét, körös-körül fölhányattam istállótrágyával, hogy legalább éjszaka egy kis csendhez jussak... Ott persze sötét van. *Dörzsöli a szemét.* Hát ezért káprázik a szemem. No végre! Már jobb. Már kezdek látni. *Sorban kezdet fog Tótékkal.* A kedves Tót úr? És Mariska, ugye? És ő az Ágika? Milyen szép itt minden! Ez a jó levegő! Ez a csönd! Higgyék el, hogy kilenc hónapos állandó zajban és bűdösségben eltöltött frontszolgálat után... *Tótra néz, aztán a háta mögé néz, elakad.* Miről beszéltem?

ÁGIKA *rajongva.* Hogy állandó zajban és bűdösségben...

ŐRNAGY Úgy van. Szinte el sem tudom hinni, hogy itthon vagyok. Pedig itt mindent ismerek már, ahogy a kedves fiuk leírta a dolgokat. *Idegesen hátranéz.* Az ott a Bábony. Ez pedig a bartalaposi völgy... *Más hangon.* Kedves Tót úr, mi van ott a hátam mögött?

TÓT Csak a volt Klein-féle sörkert és a paplak.

ŐRNAGY Akkor jó. Hiába, az éjszakai partizánveszély felőrölte az idegrendszeremet. *Megint hátranéz.* De ezzel, kérem, ne is törődjenek. Éljenek úgy, mintha itt se volnék. Megmondtam mindjárt a maguk kedves fiának is: csak, ha nem zavarok, csak, ha nem leszek terhére senkinek... *Más hangon.* Mondja csak, Tót! Lát valami rendellenességet a hátam mögött?

TÓT Semmi különöset, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY Mert mindig odanéz.

TÓT Én kizárólag a mélyen tisztelt őrnagy urat nézem...

ŐRNAGY Nézzék, Tóték! Már az is elég, hogy a világ egy része mindig az ember háta mögött van. Minek ezt a bajt még azzal is tetézni, hogy valaki folyton odanéz? Valami furcsát mondtam? *Tóték tanácstalanul fészengnek.* Nem fejeztem ki magam világosan?

MARISKA Jaj, dehogynem... Vigyázz egy kicsit, hogy hová nézel, édes jó Lajosom.

TÓT *ingerült.* Hát hová néztek?

ŐRNAGY Tessék oda nézni, ahová jólesik. Megmondtam: nekem se igényem, se extra kívánságaim nincsenek. *Kétszer hirtelen hátrafordul.*

TÓT *szintén forog.* Most jó?

ŐRNAGY Nem mondhatnám.

TÓT És így?

ŐRNAGY Az elébb azért jobb volt. *Tót egészen lehajtja a fejét.* Nem, ezt nem. Bizonyára maga sem szereti, ha valakinek a pillantása úgyszólván becsúszik az ember lába alá.

TÓT Már magam sem tudom, mit csináljak.

MARISKA Fölnézzél, édes jó Lajosom! *Tót fölnéz.*

ŐRNAGY Nem, nem. Ez kényelmetlen volna. Ebbe nem megyek bele. Egyébként is, az idegrendszerem romlása, mely főképp a partizánok állandó zaklatásának a következménye, nem okozhat az én kedves vendéglátóimnak megterhelést. Ebben egyedül én vagyok a hibás.

MARISKA Szó sincs róla... *Tóthoz.* Édes jó Lajosom, csinálj már valamit!

TÓT De mit?

ÁGIKA Szabad valamit mondanom? Ha egy kicsit a szemébe húzná a sisakját, akkor egészen mindegy lenne, hogy hová néz az apu!

ŐRNAGY Gratulálok. A maguk kislányának van esze.

MARISKA Ezt igazán jólesik hallani... Igazítsd meg a sisakodat, édes jó Lajosom.

TÓT *méltatlankodva.* Őrnagy úr! Hogy én behúzzam a szemembe a sisakomat? Arról nem is beszélek, hogy ez szabályellenes, mert a Tűzoltóság Ügyrendi Szabályzata értelmében a tűzoltó függőleges tengelyének és a sisak vízszintes tengelyének kilencvenfokos szöget kell bezárnia... Ez azonban másodrendű kérdés. De mit szólna a község? Nem kell azt bizonygatnom a mélyen tisztelt őrnagy úrnak, hogy a tűzoltónak tekintélyt kell tartania. Ki hallgat egy olyan községi tűzoltóra, aki szemébe húzott sisakkal sétál, mint egy részeg kocsis? Így akár négykézláb is hazamehetek!

ÁGIKA Isten őrizz! Dehogy engednék négykézláb mászkálni az aput!

ŐRNAGY Hát azt nem is! El sem fogadnám. Sőt, kérem, tekintsek a személyemet úgyszólván levegőnek. Ha észreveszem, hogy fészélyezem magukat, inkább azonnal elutazom!

MARISKA *kétségbeesetten.* Hallod ezt, édes jó Lajosom?

TÓT *fölsóhajt, gyötrődik.* Nem tehetem.

MARISKA Ő már ilyen... Hát te csak magadra gondolsz?

TÓT *sóhajt.*

MARISKA És arra nem, hogy majd jönnek a hidegek, a dermesztő orosz hidegek, és fújni fog a szél... *Felzokog.*

Mindenki Tótot nézi, aki még tartja magát, de aztán megtörik, és szemébe húzza a sisakját.

TÓT Tessék.

ŐRNAGY Kitűnő. Ennél jobb megoldást álmodni sem lehet.

ÁGIKA Az én apukámnak nincs párja a világon!

MARISKA Nem is áll rosszul.

ÁGIKA Sőt. Így sokkal csinosabb az apu.

MARISKA *hózasimul.* Látod, látod, édes jó Lajosom, egy kis jóakarattal csodát lehet tenni!

ŐRNAGY *aggódva.* De nem zavarja a látásban, kedves Tót?

TÓT A legkevésbé sem, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY Ez nagyon megnyugtató... Mehetünk?

MARISKA Hogyne. Erre tessék.

ŐRNAGY *indul, riadtan megáll.* Az út milyen? Nincs rá az orosz nehéztüzérség belöve? *Látva az ijedt arcokat, észbe kap.* Látják, kérem? Nem tudom elhinni, hogy itthon vagyok. *Elindul, megáll.* De azért nem árt, ha széjjelszóródunk egy kicsit. Tartsunk öt lépés távközt. Tessék, Tót úr. Ágika oda. *Tóték értetlenül engedelmeskednek.* Csatárlánc! Indulj! *Széjjelszóródva elindulnak.*

ŐRNAGY *megijed valamitől.* Vigyázz! Repülő! *Hasra veti magát.* *Tóték riadtan állják körül, nézik.* *Az őrnagy egyszerre horkolni kezd, elalszik.* *Tóték összenéznek.*

MARISKA Hát csinálj már valamit, édes jó Lajosom!

TÓT Mit csináljak? *Leteszi a vendég kofferét, aztán egyesült erővel felültetik a horkoló őrnagyot.* *Tót a karjára veszi, így viszi hazafelé.* *Mariska a kofferrel utánasiet.*

ÁGIKA *egyedül, teljes lázban.* Egy katonatiszt. Egy katonatiszt. Egy katonatiszt. Egy katonatiszt! *Kiszalad.*

Sötét

2. KÉP

Tótéknál, az üveges verandán. Mariska az őrnagy zubbonyát vasalja. Ágika áhitattal pucolja a csizmáját. Két vendég is van: Gizi Gézáné és Tomaji, a község plébánosa. A beszélgetés suttogva folyik, mert a vendég alszik.

ÁGIKA *lábujjhegyen az ajtóhoz megy, benéz.* Még mindig a bal oldalán fekszik.

TOMAJI Ez nem egészséges, de nem tudunk rajta változtatni.

GIZI GÉZÁNÉ Kérem szépen... Ha már nyitva van az ajtó, megengednék, hogy egy pillantást vessek rá?

TÓT Tessék csak, nagysád.

ÁGIKA De innen csak a bal lába látszik, még az sem egészen.

GIZI GÉZÁNÉ Nekem az is sokat jelent. *Benéz az ajtón, izgatottan.* Jaj, de szép! Nagyon szép! *Újra benéz.* Istenem! Átfordult!

TOMAJI Nagyon helyes. Így nem nyomja meg a szívét.

MARISKA Hála annak a jó Istennek!

GIZI GÉZÁNÉ *becsukja az ajtót, megrendülve.* Istenem, istenem, miért is kellett ezt nekem látnom!... *Tomajihoz.* Gyantaszedők, gyantaszedők, és megint csak gyantaszedők... Így múlik el az élet! Hát bűn az, ha valaki többre vágyik, főtisztelendő úr?

TOMAJI *zavartan.* Nem is tudom, mit mondjak, kedvesem... De sok igazság van a szavaidban.

GIZI GÉZÁNÉ No, ugye... *Tóthoz.* Nem tetszik tudni, szereti-e az őrnagy úr a sült almát?

TÓT Miért kérdezi?

GIZI GÉZÁNÉ Mert nekem van egy specialitásom... Az ágyam fejenél áll egy kis vaskályha, és azon állandóan sülnék az almák. A vendégeim élnek-halnak értük.

ÁGIKA És nem ég az oda?

GIZI GÉZÁNÉ Nálam nem. Én munka közben is, egész gépiesen, hátranyúlok, és megforgatom őket... Ezt csak azért mondom, mert hátha a kedves vendégnek egyszer gusztusa támadna egy kis sült almára.

MARISKA Köszönjük szépen.

TÓT Sajnos, most nincs abban az erőbeli állapotban.

GIZI GÉZÁNÉ Nem is akartam tolakodni... De majd egyszer, ha lábra áll egy kicsit, szívesen fölajánlom, amim csak van.

TÓT Nagyon kedves magától.

GIZI GÉZÁNÉ A viszontlátásra! *El.*

MARISKA Minden jót.

ÁGIKA *utánanézés.* Hát mi is tudunk almát sütni, nem?

TOMAJI Ezt te még nem érted, kislányom... *Észreveszi Tót ferdén álló sisakját.* Mit csináltál a sisakoddal, fiam?

TÓT *nyomottan.* Ezt is ő akarta... Nem tudom, mi baja velem.

TOMAJI Mi lenne?

ÁGIKA Jaj, milyen az apu! Hiszen alig állt a lábán szegényke!

MARISKA Hárman vetkeztettük... Átaludta az egész délutánt.

ÁGIKA És miket álmodhatik! Csak úgy dobálja magát néha...

TÓT Akármit csinálok, semmi se tetszik neki.

TOMAJI Fiam, fiam... Te csak a hiúságodra hallgatsz! Igazítsd szépen helyre a sisakodat. Ezt csak a fáradtság tétette vele... Majd nézd meg most, ha kialudta magát! No, Isten veletek. *El.*

MIND Dicsértessék...

ŐRNAGY *A plébánost még látjuk, amikor az őrnagy már kilép a szobájából, borzasan, pizsamában, riadtan. Ki volt ez?*

MARISKA Tomaji plébános úr.

ŐRNAGY Ismerik?

MARISKA Hát hogyne.

ŐRNAGY Senkiben sem szabad megbízni. A pisztolyom ott van mindig a párnám alatt. Ha még egyszer be meri tenni a lábát, legyen olyan szíves, Mariskám, löje agyon.

MARISKA *riadtan.* Hát ez csak természetes, mélyen tisztelt őrnagy úr!

ŐRNAGY *egy hosszú pillantást vet Tótra, aki észbe kap, és szemébe húzza a sisakját. Az őrnagy visszavonul.*

MARISKA *utánanéz.* Szegény drágám!

ÁGIKA *rajongva.* Mennyit szenvedhetett!

MARISKA Ki tudja, miket álmódott!

TÓT *nyomott kedvben.* Láttad, hogy nézett rám?

MARISKA Sehogy se nézett, édes jó Lajosom.

TÓT Valami piszkálja.

MARISKA Miért gyötröd magad? *Odamegy, simogatja.* Itt ez a csönd, a jó levegő... Légy türelmes! Csak pihenje ki magát! Csak hízzon egypár kilót! És akkor, ha kinyílik az ajtó, egyenesen rád mosolyog majd, és azt mondja: „Kedves Tót úr...” *Elhallgat.*

ŐRNAGY *kilép az ajtón, csizmája, gombjai ragyognak, szélesen rámosolyog Tótra, kitárja a karját.* Kedves Tót úr! *Tót reménykedve fölneéz.* Milyen jót aludtam! *Tót föláll.* Borzasztó, miket álmódottam, de most... Mintha ki volnék cserélve!

MARISKA Hallod ezt, édes jó Lajosom?

TÓT *alig mer hinni, de lassan földerül, mosolyogni kezd.*

ŐRNAGY Ez a fenyőszag! Persze, maguk nem is sejtik, mit jelent ez nekem... *Tóték összenéznek.* A második meglepetésem: ez a csönd. Itt egy neszt, egy pissenést se lehet hallani!

Tóték boldogan összemosolyognak.

ÁGIKA Mint a fekete bársony... Nem? Egy vendégünk mondta róla.

ŐRNAGY Olyasmi... Nézzék csak, Tóték. Kilenc hónapos, úgyszólván tűrhetetlen zajban és bűdösségben eltöltött frontszolgálat után el sem tudom mondani, mennyire örülök, hogy elfogadtam a kedves meghívásukat.

MARISKA És mi hogy örülünk! Pedig nem tudtuk, hogy a fiunknak ilyen áldott jó parancsnoka van. *Felsóhajt.* Ó, Gyula!

ŐRNAGY Ne búsuljon miatta! Ő kísért a vonathoz. Megfürödtünk, aztán söröztünk a kantinban. A lelkükre kötöttem, hogy sötétedés előtt induljanak vissza, mert amíg világos van, nincs partizánveszély... Ne féljenek! A maguk Gyulája biztonságban van! Jó éjt! *El.*

Tóték sugárzó arccal néznek utána.

MARISKA Sörözött. Megfürdött.

ÁGIKA Még világosban visszaindult.

TÓT Istenem. Talán minden jóra fordul. Talán odaveszi maga mellé a zászlóaljroddára.

MARISKA Gyula, Gyula, csak ne legyen bajod! Gyula, Gyula, csak te meg ne fagyj!

TÓT *Eközben besötétedett.* Késő van. Menjünk aludni.

ÁGIKA Mikor olyan szép? Most gyulladtak ki a gyantaszedők tábortüzei.

MARISKA Kár, hogy az őrnagy úr alszik...

TÓT Nekem is leragad a szemem... Menj egy kicsit odébb, kislányom.

ÁGIKA De amikor olyan jólesik simogatni az aput...

MARISKA Ejnye, kicsi lányom. Nem tudod, hogy apád nyújtózkodni akar?

TÓT *óriási nekikészüléssel nyújtózik egyet.* Jólesően nyögi. Jaj, anyám, szegény, jó anyám...

ŐRNAGY *rögtön kijön. Idegesen.* Mi a baj? Megsebesült valaki?

MARISKA Nem történt semmi, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY Mintha nyögést hallottam volna.

TÓT *röstelkedve.* Az én voltam.

ŐRNAGY Mintha az anyját emlegette volna valaki.

TÓT Ez csak afféle rossz szokás. Szeretek nyújtózkodni, és közben nagyokat nyögök.

ŐRNAGY Úgy?

TÓT Ennek azonban semmi jelentősége. Épp olyankor jajgatok, amikor a legjobban érzem magam.

ŐRNAGY *végignéz rajta. Hűvösen.* Ennek igazán örülök.

Bemegy a szobájába. Tóték is fölkerelkednek, jó éjszakát kívánnak egymásnak. Tót megcsókolja Ágikát, eloltja a villanyt. A szín egy pillanatra üres és sötét. A falon megszólal egy kakukkos óra, melyből ki-kiugrik egy kakukk. Már nyílik is a vendég ajtaja, besiet az őrnagy, jobbában pisztoly, bal kezében egy kézzel nyomható, dinamós zseblámpa. Riadtan keresi a hang forrását, eközben nekimegy egy próbababának, melyre Mariska föltette az őrnagy frissen vasalt, fehér nyári zubbonyát. Végre megtalálja az órát, pisztolyával ráüt a kakukkra, az óra elnémul. Ekkor azonban zajt hall a szomszéd szobából, az asztal mögé menekül, kidugja fejét, célba veszi a katonaruhás próbababát.

ŐRNAGY Állj! Ki vagy?

Rálő a próbababára. Ijedten, félig már alvásra öltözötten, hosszú hálóingekben besiet a Tót család. Tanácstalanul körülnéznek, aztán lábujjhegyen az őrnagy ajtaja felé lopakodnak.

ŐRNAGY *megnyugodva kibújik az asztal fedezéke mögül, elteszi a pisztolyt, leül, keresztbe veti lábát. Társalgási hangon.* Milyen szép este!

Tóték rémülten sarkon fordulnak, mosolyt erőltetnek magukra. Tót megpróbálja nadrágjába dugni az ingét. Ágika villanyt gyújt.

MARISKA *zavartan gombolja fodros ingét.* Bizony nálunk az esték a legszebbek.

ÁGIKA Ilyenkor nincs meleg.

MARISKA *Úgy tessék ülni, hogy látni lehessen a kilátást.*

ŐRNAGY *nem fordul meg. Köszönöm. Így is látom. Az őrnagy unatkozik, valami tevékenységre vágyik, s idegessége nőttön-nő. Tóték érzik ezt. Lázasan igyekeznek, hogy elszórakoztassák, de ez egyre kevésbé sikerül. Lassan letörnek.*

MARISKA Ilyenkor lehelik ki az erdők a fenyőillatot.

TÓT Amit itt látni tetszik, ötvenezer hold fenyves, mind Leonhard luxemburgi herceg tulajdona.

ŐRNAGY Igazán?

MARISKA Épp most van gyantaszüret. Ha átülne az őrnagy úr, láthatná a tábortüzeket.

ŐRNAGY *odanéz. Látom.*

ÁGIKA Amelyik úgy hunyorog, ott egyszer kutyákkal kikapartak egy több mint hétkilós borzot.

ŐRNAGY Igazán?

ÁGIKA *lázban.* Azt mondják... Nekem pedig van egy mókusom. A Micu.

MARISKA Miket beszélsz, kislányom!

ÁGIKA Ja igaz. Ő csak volt.

TÓT Szüretkor az egész országból járnak ide. Megsebzik a fát, aztán odakötnek egy edényt.

ŐRNAGY Érdekes.

TÓT Abba csurog a gyanta.

ŐRNAGY Igazán?

TÓT *Igen. Csönd. Tótnak már nem jut eszébe semmi. De jön Mariska, egy piros kötésű könyvvel.*

MARISKA Az emlékkönyvünk, a legkedvesebb vendégeink bejegyzéseivel. *Átadja. Az őrnagy megnézi, ki se nyitja, visszaadja. Csönd.* Nem kíváncsi az őrnagy úr?

ŐRNAGY De.

MARISKA *átadja Ágikának az emlékkönyvet.*

ÁGIKA *olvas.* „Évek óta tartó étvágytalanságom és vastagbélfeszülésem mintegy varázsütésre megszűnt az itt tapasztalt vajas koszt jóvoltából. Özvegy Morvai Gusztávné.” *Mind várakozva néznek az őrnagyra. Semmi válasz. Reménykedve tovább olvas.* „Miközben a nemzet élethalálharcát vívja a vörös bolsevik rémmel, e házban, mely a béke szigete, a lármát nem kedvelő ember felüdülhet. Hiláriusz Aladár, operaházi üstdobos.” *Megint várnak valamit, de a vendég fagyosan hallgat. Mariska szárnyszegetten leül. Gyötrelmes csönd. Aztán az őrnagy lassan Tótra pillant.*

ŐRNAGY Hát mi újság, kedves Tót?

TÓT *összerezzen.* Semmi különös, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY Hogy érzi magát?

TÓT Köszönöm, jól.

ŐRNAGY Szerencsés természete van. *Föláll, mintha aludni akarna menni. Tóték is fölállnak, de az őrnagy visszaül. Tót állva marad, a többiek csalódottan leülnek. Az őrnagy szúrósan végignézi Tóton. Csak nem történt valami?*

TÓT Nem történt semmi.

ŐRNAGY De hiszen fölállt.

TÓT Ja, igaz. *Leül.* Elfelejtettem leülni.

ŐRNAGY Még mindig olyan jól érzi magát?

TÓT Nincs okom panaszra, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY És mitől érzi olyan jól magát?

TÓT *töprengve.* Hogy mitől? Csak úgy.

Kínos csönd. Az őrnagy maga elé néz, aztán újra Tótra tekint.

ŐRNAGY És mondja. Minden este itt szokott ülni?

TÓT Hát majdnem, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY És voltaképpen mit csinál itt?

TÓT Csak levegőzők.

ŐRNAGY Más semmit?

TÓT *egy kis gondolkodás után.* Hát nem nagyon... *Gondolkozik.* Illetve, néha ellenőrizni szoktam, nincs-e valahol tűz.

ŐRNAGY *felpattan.* Tóték is felállnak. Nagyszerű! Ha akarja, szívesen elkísérem.

TÓT Nem olyan nagy eset. *A veranda ajtajához lép. Kinéz, előbb jobbra, aztán balra. Utána visszajön, leül.*

ŐRNAGY Ez az egész?

TÓT Ez.

Az őrnagy csalódva leül. A két nő is visszaül a helyére. Kínos csönd.

ŐRNAGY *már vibrálva.* Mondok valamit. Játsszunk egy parti sakkot.

TÓT *kínban.* Sajnálom, őrnagy úr. Nem tudok.

ŐRNAGY Inkább dominózzunk?

TÓT A dolog úgy áll, hogy nem értek semmiféle társasjátékhoz.

ŐRNAGY Nem baj. Akkor lórumozni fogunk.

TÓT De én a kártyákat sem ismerem.

ŐRNAGY *sértődötten föláll, a szobája felé indul.* Szóval, csak ül, ül, ül, ül... és azt állítja, hogy jól érzi magát. Na jó. *Becsukja az ajtaját.*

MARISKA *majdnem sírva.* Hát miért nem játszottál vele, édes jó Lajosom?

TÓT *a dühtől rekedten.* Ha egyszer nem tudok!

ÁGIKA Az apu néha egy kicsit konok.

MARISKA Te ne merj apádra szólani, te gyerek!

TÓT *fáradtan.* Gyerünk már lefeküdni!

Mind fölkelnek, de nyílik az ajtó, kijön a vendég. Mind visszahullanak a székbe.

ŐRNAGY *elnyomva belső remegését.* Kedves Tót, én csak egy kérdést teszek föl. Nem hiányzik magának valami?

TÓT Csak a meggyfa szipkám. De az szót sem érdemel.

ŐRNAGY Nem tárgyi értelemben gondolom. Én a tevékenység hiányának káros következményeire akartam rávezetni.

Vár. Tóték azonban zavartan állnak, összenéznek, egymástól várva a magyarázatot. Az őrnagy ettől még idegesebb lesz, de nagy önuralommal, barátságosan magyaráz.

ŐRNAGY Nem egészen értik? Nézzék, Tóték. Egy sötét szobában a legkisebb nesz is megsokszorozva hangzik. Namármost, a semmittevés úgy hat a szervezetre, mint a sötétség a hallószervekre. Felerősíti a belső neszeket, káprázatokot okoz a látómezőn, zúgást idéz elő az agyban. A katonáimmal, ha nincs semmi elfoglaltságuk, mindig levágatom és visszavarratom a nadrággombjaikat. Ettől helyreáll a lelki egyensúlyuk. Remélem, most már értik, hogy mire céloztam az előbb? *Tóték még tanácstalanabbul néznek össze.*

MARISKA *nagyon bizonytalanul.* Ha a mélyen tisztelt őrnagy úrnak le vannak szakadva a nadrággombjai, mi azokat Ágikával rögtön visszavarrjuk.

ŐRNAGY *teljes letargiába süllyed.* Maguk teljesen félreértették a szavaimat. *A szobája felé indul, az ajtóban megáll.* Legalább azt mondják meg, van-e véletlenül egy darab cukorspárga a háznál, ami jól össze van gubancolva?

MARISKA Az biztosan akad... Miért van rá szüksége a mélyen tisztelt őrnagy úrnak?

ŐRNAGY *remegve.* Mert ki fogom bogozni! Én nem bírok olyan tétlenül ülni, mint maguk!

ÁGIKA *üdén, egy kis csönd után.* Szabad valamit mondanom? Hiszen mi ketten, az anyu meg én, sohasem szoktunk ölbe tett kézzel ülni.

ŐRNAGY Hát mit csinálnak?

ÁGIKA Ilyenkor, estefelé, ha nincs jobb dolgunk, dobozokat szoktunk hajtogatni.

ŐRNAGY *még gyanakodva.* Dobozokat? Miféle dobozokról van szó?

ÁGIKA Amibe aztán vattát meg kötszert csomagolnak.

MARISKA Itt van egy.

ŐRNAGY *éledő érdeklődéssel elindul.*

ÁGIKA Ez pedig a karton.

ŐRNAGY *odamegy, kezd neki tetszeni a dolog.*

MARISKA *észreveszi a vendég érdeklődését.* A kartonokat az egri Sanitas Kötszergyárból kapjuk.

ÁGIKA *lelkesen.* Ezeket előbb bevagdossuk a margóvágóval, aztán körülhajtogatjuk.

ŐRNAGY *kíváncsian.* Mi az a margóvágó?

MARISKA *elővesz egy kis készüléket, olyan, mint egy kenyérvágó gép.* Ez... Mi csak úgy hívjuk.

Most minden nagyon gyors tempóban játszódik.

ÁGIKA Az apu eszkábálta össze.

ŐRNAGY Nagyon, de nagyon érdekes.

MARISKA Neki aranykeze van. Ezt oda lehet csavarozni az asztalhoz...

ŐRNAGY Hát csavarja! Gyorsan!

MARISKA Érdekli az őrnagy urat? Ezt a kart így lecsapjuk...

ÁGIKA Itt egy dobozminta. Most én bevágom a kartont.

ŐRNAGY Miért nem szóltak? Kitűnő dolog!

MARISKA Én pedig már hajtogatom a dobozt.

ŐRNAGY Ez igen! Ez valami! Melyik oldalon kezdi a hajtogatást? *Leül, kezébe vesz egy kartont, behajtja a négy oldalát. Mindenki őt nézi. Elégedetten fölemeli a dobozt. Nézzék, nézzék... Mit szólnak hozzá?*

MARISKA *áhitattal összecsapja a kezét.*

ÁGIKA *úgy néz az őrnagyra, mint egy félistenre.* Nahát! Ilyet még nem is láttam!

ŐRNAGY *lelkesen.* Ágika! Kérek még kartonokat!

MARISKA Nem, nem... Hogy a mi legkedvesebb vendégünk ilyen alantas munkával alázza meg magát, arról szó sem lehet!

ŐRNAGY Engem csak ne kíméljen, Mariskám, amikor végre-valahára jól érzem magam... Még mit nem! Hogy én ne csinálhassak dobozokat? Akkor inkább becsomagolok, és már itt se vagyok... *Fölkel, a szobája felé siet.*

MARISKA *rémülten elébe áll.* Jaj nekem!... Ilyet ne is tessék mondani! Foglaljon helyet, őrnagy úr!

ŐRNAGY *leül, buzgón hajtogat.* Hát akkor gyerünk, dobozt csinálni... Dobozt csinálni? *Nem tetszik neki a szó.* Nem! Dobozolni!

MARISKA Milyen áldott keze van!

ÁGIKA Szebben csinálja, mint az anyu vagy én!

ŐRNAGY *fölpillant, a szeme megáll Tóton.* És a kedves Tót úr? Ő miért nem tart velünk?

TÓT *meghökkenve.* Én?

ÁGIKA Az apu? *Tóték nevetnek. Az őrnagy komoran nézi őket. Tóték nem nevetnek.*

TÓT Még mit nem!

ŐRNAGY *abbahagyja a hajtogatást. Nézi Tótot.* Miért?

TÓT Á. Hogy én odaüljek? *Megijed az őrnagy tekintetétől.* Nincs nekem olyan kézügyességem.

ŐRNAGY *érzékenyen.* Nem az van itt a háttérben, kedves Tót, hogy magának a dobozolás derogál?

TÓT Hogy nekem valami derogáljon, amit a mélyen tisztelt őrnagy úr nem röstell csinálni? Nem, nem... De méltóztassék megérteni az én helyzetemet is. Mi rang nélküli, szerény,

névtelen kisemberek vagyunk, és kisemberek között éljük le az életünket. A kisemberek kicsinyesek. Nyomoznak, szaglászhatnak, a szemük sarkából lesik egymást... Tessék elgondolni, ha híre menne, mivel foglalatostokodom én idehaza, és ha kitörne egy nagy tűz, ha félreveretném a harangokat, ha riadóztatnám a falut... Nem, nem! A füle botját se mozdítaná senki. Inkább bennégnének, mint hogy szót fogadjanak egy olyan tűzoltóparancsnoknak, akinek tekintélyén folyt esett.

ŐRNAGY Tehát mégiscsak derogál magának a dobozolás. Titokban talán még rajtam is mulat... Na, szép.

TÓT Pont fordítva. Épp azt akarom mondani, hogy az őrnagy úr helyzete más. Egy őrnagy azt csinál, amit akar. Az őrnagy úr, ha kedve tartja... *Látva az őrnagy arcát, torkán akad a szó.*

ŐRNAGY *fölszólal, fenyegető hangon.* Micsoda? Követelem, ismételje meg!

TÓT *rekedten.* Én csak azt mondtam, hogy az őrnagy úr, ha kedve van hozzá...

ŐRNAGY *a nőkhöz.* Hallották? És némán tűrik ezt? *Tóthoz.* Mit gondol maga rólam? Hogy beszél velem?

TÓT Én? Én? Hát mit mondtam én?

ŐRNAGY Nem szennyezem be magam azzal, hogy megismételjem azt a szót, mellyel a becsületembe gázolt. De figyelmeztetem, hogy a fronton egy ilyen sértésért föbelövés jár!

Szobájába siet, határozottan becsapja az ajtót. Tóték rémulten néznek össze.

MARISKA Jaj, mit mondtál neki, édes jó Lajosom?

TÓT Itt voltál, nem? Hallottál minden szót.

MARISKA Talán nem jól hallottam. Menj, Lajosom, kérdezd meg tőle.

TÓT *önérvetesen.* Én? Kérdezd meg te.

MARISKA Nem merem. Jaj, nem...

ÁGIKA Én azt hiszem, jobb volna, ha az anyu menne be az őrnagy úrhoz...

Tót és a lánya szelíden az ajtóhoz tuszkolják Mariskát, aki félénken bekopog, belép. Ők feszült izgalomban állva maradnak az ajtó előtt. Mozdulni se mernek.

MARISKA *teljesen letörve kilép. A hangja remeg. Megáll, a keze leesik.* Ő úgy értette, hogy te azt mondtad: „Szőrnagy.”

TÓT Mi? „Szőrnagy?”

MARISKA Igen! *Eltakarja szemét.*

TÓT Ez csak valami félreértés lehet. Én azt mondtam: Ha kedve tartja, akkor az... őrnagy... úr... Nem így mondtam?

MARISKA Biztosan. Te mindig tudod, mit hogy kell mondani, édes jó Lajosom.

TÓT *Ágikához.* És te? Mit nézel így rám?

ÁGIKA Meg szabad mondanom? Nem tudom, hogy az apu most így mondta-e vagy úgy... De azt észrevettem, hogy máskor, ha ideges vagy fáradt, esetleg szomjas, nagy ritkán mondott már ilyeneket.

TÓT *dühös.* Milyeneket?

ÁGIKA „Zúristen.” Ezt például biztosan tudom, hogy tetszett már mondani.

MARISKA *rögtön átáll.* Most, hogy ezt hallom, már nekem is úgy rémlik.

TÓT Lehetetlen! Talán régen, a vasútnál... De mióta tűzoltó lettem, mindig vigyáztam a szép magyar beszédre, mert tudom, hogy áskálódnak az emberek.

MARISKA *már teljes meggyőződéssel.* Ágikának teljesen igaza van. Egyszer engem is így hívtál: „Zedvig!”

TÓT Zedvig? Talán Hedvig? De úgy se!

MARISKA Zedviget mondtál, csak persze elfelejtetted... *Könyörögve.* Eridj be. Kövesd meg. Kérj bocsánatot.

TÓT *kihúzza magát. Helyreigazítja fején a sisakját.* Azt aztán nem.

MARISKA Nekünk csak egy fiunk van, édes jó Lajosom. És jusson eszedbe, mit kell küszködni a szegény ember fiának, amíg tanítót nevelhet a gyerekéből... Hány évig jártam még a Berger úrék idejében a piszkot takarítani a moziba! Te pedig a szép vasutasruhádban odaálltál az érkezési vágányhoz, hátha egy utasnak lesegítheted a poggyászát!

TÓT *csak sóhajt egyet.*

ÁGIKA *szuggesztíven.* És majd jönnek a hidegek, a nagy orosz hidegek, a hóviharok és a fagyhalál... *Ráfonódik az apjára, az ajtó felé tolja.* És majd jönnek a hóban kúszva a partizánok. Az övükben kés van. A szájukban kés van... *Tót lassan enged a nyomásnak. Mariska is az ajtó felé viszi.* És nem is kell az apunak bocsánatot kérni. Csak tessék kiigazítani, amit mondott.

A két nő benyomja Tótot az ajtón. Ott maradnak reszketve.

ÁGIKA Anyu, kérem. Szabad valamit mondanom?

MARISKA Mi az, kislányom?

ÁGIKA Én csak nem mertem szólni. Pedig hallottam, hogy az apu mit mondott.

MARISKA Mit?

ÁGIKA Nem őrnagy urat. Nem is szörnagy urat. Még csak nem is zörnagy urat... Az apu azt mondta: „Te keléses seggű!”

MARISKA *rémülten.* Micsoda? Seggű?

ÁGIKA Keléses, azt még csak értem. De seggű? Van ilyen szó? Hegedű, azt már hallottam... úgy hangzik, mint egy átok.

MARISKA Miket beszélsz te? Miket hallasz te? A romlásba viszel mindnyájunkat, kislányom...

ÁGIKA Ez valami rossz?

MARISKA *eltakarja szemét.* Felejtsd el, felejtsd el, felejtsd el... *Fölnéz, mert nyílik az ajtó. Jönnek... Kilép az őrnagy győztesen, kedvesen, csupa mosoly. Barátságosan veregeti Tót vállát, aki félszeg, szerencsétlen mosollyal lép elő.*

ŐRNAGY Mi az, Mariska? Miért állnak itt? Miért búsulnak? Egy ilyen kis kibicsaklás miatt? Vagy talán történt valami?

MARISKA Jaj, dehogy történt, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY Akkor pedig lássunk munkához. Minden percért kár... *Tótra pillant.* Most nem is tudom. A kedves Tót úr velünk tart, vagy sem?

TÓT Hát, ha tetszene szorítani egy kis helyet, megköszöném.

ŐRNAGY *felpezdülve intézkedik.* Hogyne szorítanánk... Mégpedig, ha megengedik, akkor most én venném kezelésbe ezt a margóvágót. Ágika odaül, Tót úr pedig az én helyemet foglalhatná el...

Gyorsan munkához látnak. Az őrnagy sebesen csapkod a margóvágóval. A többiek hajtogatnak, de a szemük sarkából Tótot nézik.

TÓT *ügyefogyottan hajtogat, bár nagyon igyekszik.* Valami krumpli formájú doboz kerül ki a kezéből. Komoran nézi. Hát ez nem nagyon szép!

ŐRNAGY Mindegy, kérem! Nem a szépség a fontos, bár az is megjön, csak ki kell várni az idejét. Az a fontos, hogy itt vagyunk, együtt vagyunk, mozog a karunk, mozog a kezünk, és múlik az idő. *Csöndben dolgoznak. Jól érzik magukat?*

MARISKA és ÁGIKA Mi nagyon!

ŐRNAGY És a kedves Tót úr?

Fényváltás.

POSTÁS *oldalt feltűnik, órájára néz.* Tizenegy múlt... És Tót úr kilenckor szokott lefeküdni... *Komoran csóválja a fejét. Egy tábori lapot vesz elő.* „Sötétedéskor, amikor legfenyegetőbb a partizánveszély, szórakozásra, társaságra vágyik. Ilyenkor nem szereti, ha valaki aludni megy, sőt, az álomosság legkisebb jele, különösen az ásítás, nagymértékben fölidegesíti...” *Töprengve néz maga elé.* Kár volt a levelekkel manipulálni... Most úgy érzem, azért is én vagyok a felelős, ha Tót úr, amitől Isten őrizzen, elásítaná magát... *Gondolkozik.* De nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni. Ő szokott nyújtózkodni. Szokott nyögni is. De ásítani, pláne egy őrnagy előtt?... Nem, nem, nem. *Eltépi a lapot, eltűnik.*

Eközben elmúlt egy kis idő. Tót már nagyon kókadozik.

ŐRNAGY Kérem szépen, nem is tudom, hány óra, de remélem, hogy ha aludni akarnak, szólnak.

TÓT *boldogan föláll, Mariska, Ágika gyengéden visszahúzzák.*

MARISKA Aludni? Még mit nem!

ÁGIKA Én nem tudom biztosan, de azt hiszem, még sohasem voltam ilyen friss.

ŐRNAGY *Tótra néz.*

TÓT *megérzi a pillantást. Mint egy legyet, úgy akarja elhessenteni az őrnagy tekintetét.*

ŐRNAGY És a kedves Tót úr?

TÓT Mit tetszett mondani? *Még egy legyet hajt el.* Ja? Én, kérem szeretettel, nagyszerűen megvagyok.

MARISKA Mi csak a mélyen tisztelt őrnagy urat féltjük.

ŐRNAGY Sajnos, rossz alvó vagyok.

TÓT Ettől az éles, hegyi levegőtől... *Elfelejtí, mit akart mondani.* Mindjárt. *Maga elé mered.* Ja... Ettől az éles, hegyi levegőtől még a súlyos álmatlanságban szenvedő vendégeink is elálmósodtak.

ŐRNAGY Nekem ez se használ. Én a legszívesebben reggelig hajtogatnám a dobozokat.

Tóték rémulten merednek rá.

MARISKA Még hogy reggelig?

TÓT *bárgyún nevet.* Hahaha...

Fényváltozás. Elmúlt egy óra.

ŐRNAGY Nincs későn? Szóljanak, kérem.

ÁGIKA Nincs. Nincs. Nincs.

MARISKA *álmosan.* De azért lassan-lassan kezdenek kialudni a gyantaszedők tábortüzei...

ŐRNAGY Mondja meg a Tót úr.

Ő is, a két nő is Tótra néz, aki nem reagál, Mariska megrázza.

TÓT *önfeledten hintázik.* Hoppla hó... Hoppla hó... *Észbe kap, fölrebben.* Nem szóltam semmit, őrnagy úr.

Fényváltozás. Megint elmúlik egy óra. Tóték teljesen elcsigázva hajtogatják a dobozokat.

ŐRNAGY El sem akartam hinni, amikor a maguk kedves fia biztatott, hogy itt nemcsak az egészségem fog helyreállni, hanem jól is fogom érezni magam... És mi történt?

MARISKA *aki már csak gépiesen hajtogat, fölrebben, ijedten.* Mi? Mi?

ŐRNAGY Az, hogy én máris mintha újjászülettem volna itt maguknál... Nem is a csönd, nem is a fenyőszag. Hanem ez a nagyszerű időtöltés! *Ünnepélyesen.* Kedves Tót úr!

TÓT *ocsúdik, aztán visszahull.*

ŐRNAGY Én tudom, mi a hála... Ha visszamentem a frontra, első dolgom az lesz... Hall engem, Tót úr? Csak nem álmos?

TÓT Ó, igen. *Szeme becsukódik. Kinyílik.* Jaj, nem.

ŐRNAGY Az lesz az első dolgom, hogy a maguk Gyuláját odavegyem magam mellé, a jól fűtött zászlóaljirodába.

ÁGIKA Anyu, tetszett hallani?

MARISKA *már örülni sem tud. Mosolyt erőltet magára.*

ÁGIKA És apu! Apu! *Kiabálva.* Az őrnagy úr odaveszi Gyulánkat a zászlóaljirodára!

ŐRNAGY Mit szól hozzá, kedves Tót?

TÓT *az őrnagy arcába meredve hangosan elásítja magát.*

ŐRNAGY *ránéz, elengedi a margóvágó karját. Fenyégetően néz. Ágika is az apjára néz. A csöndtől Mariska is magához tér, ő is az urára mered.*

MARISKA Mi történt? *Semmi válasz.* Mit csináltál már megint, édes jó Lajosom?

TÓT Én? Ásítottam.

MARISKA *az őrnagynak.* Ásított.

Az őrnagy nem szól. Arca szomorú. Ebből Mariska, aztán Ágika, végül Tót is gyanítani kezdi, hogy valami nincs rendjén. Fájdalmas csönd.

ŐRNAGY *csalódottan.* Nem értem, hogy fordulhatott ez elő. Hiszen többször is kérdeztem, nem álmosak-e.

MARISKA De hiszen ő nem álmos, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY Hát akkor miért ásított?

ÁGIKA Apu! Miért tetszett ásítani?

TÓT *alig forog a nyelve.* Nálam tudniillik az ásítás nem az álmoság jele.

ŐRNAGY Hanem mié? Talán ásítani is azért ásított, mert jól érzi magát?

MARISKA Bizony, bizony!

ÁGIKA Apu már ilyen! Sokszor nagyokat tüsszög. De nem náthás! Passziózik!

ŐRNAGY *vonakodva.* Nem kételkedem a maguk szavában, de azt se szeretném, ha ez még egyszer előfordulna.

MARISKA Hogy tetszik ilyet gondolni, mélyen tisztelt őrnagy úr?

ŐRNAGY Hát akkor dobozoljunk?

TÓT *előre akar esni, de megtámasztja magát.* Engem tetszik kérdezni?

ŐRNAGY Igen.

TÓT Megmondjam az igazat?

ŐRNAGY Hát persze.

TÓT *Én... - miután Mariska oldalba bökte - én a legszívesebben még dobozolnék egy kicsit.*

ŐRNAGY *boldog.* Akkor lássunk hozzá... *Dobozolnak. Eközben teljesen kivilágosodik. Egy kakas kukorékol. Körülnéz.* Sajnos, reggel van. Muszáj lefeküdni.

TÓT *az asztalra roskad.*

MARISKA *idegen hangon.* Milyen kár.

ŐRNAGY *búcsúzkodva.* Igazán kellemes időtöltés volt.

MARISKA *két kézzel feltolja magát, imbolyog.* Mi is nagyon jól éreztük magunkat.

ŐRNAGY Remélem, holnap folytatjuk.

MARISKA De még mennyire!

ÁGIKA Szép álmokat, drága őrnagy úr! *Rajongva az ajtóig kíséri.*

ŐRNAGY Jó éjszakát kedves mindannyiuknak! *A margóvágót kattogtatva magával viszi, és bemegy a szobába. Csend, aztán Tót, arccal az asztalon, horkolni kezd. Mariska is leroskad a székre, de erőt vesz magán, föltápáskodik, rázni kezdi Tótot, aki azonban a horkoláson kívül nem ad életjelt magáról. Mariska a hóna alá nyúl, föl akarja emelni, de nem bír vele.*

MARISKA Segíts már, kislányom!

Ketten irtózatosszerű erőfeszítéssel valahogy fölemelik Tótot, el is húzzák az asztal mellől, de tovább nem bírják cipelni.

ÁGIKA Jaj!

MARISKA Kétszer olyan nehéz, mint normálisan... Hozd ki a pokrócot...

Ágika kisiet. Mariska most egyedül támogatja a férjét, aki úgy omlik rá, mint egy hegy. Ágika párnát, pokrócot terít a földre. Le akarják fektetni, Tót azonban váratlanul fölébred, eltolja magától a segítő kezeket, és eszelős arccal énekelni kezd.

TÓT Meddig turbékoltok, bűgő vadgalambok... *Elengedi magát, lefekszik, elalszik.*

MARISKA *el akar indulni, megáll. Gyula, Gyula. Drága kisfiam. Rázuhan az urára.*

ÁGIKA Mi az? Mintha én is elálmosodtam volna egy kicsit... *Tesz néhány lépést, imbolyogni kezd, ő is rázuhan a kupacra.*

Fényváltozás.

POSTÁS *átmegy a színen. Egy sürgöny... „Magyar Vöröskereszt. Sajnálattal értesítjük, hogy Tót Gyula zászlós, tábori posta hétszázhet per hét, az ellenséggel folytatott harcban hősi halált halt...” Fölnéz, nyög. Úristen... Mit tegyek? Én ezt a sürgönyt összetépem! Összetépi, a hordóba dobja, el.*

A háttér megvilágosodik.

MARISKA *félálmában. Sörözött, megfürdött, még világosban visszaindult... Istenem, csak a drága vendég érezze jól magát! Visszaroskad.*

ÁGIKA *fölrezen. Egy katonatiszt!!*

Függöny

Vége az első résznek

Második rész

1. KÉP

Egy héttel később, az üveges verandán. A nyitott ablakon benéz a postás. Mariska levelet diktál Ágikának.

MARISKA Olvasd csak, mit írtunk.

ÁGIKA „Hála Istennek, csupa jót írhatunk. A mélyen tisztelt őrnagy úr egy hét alatt másfél kilót hízott, már nem álmodik rosszakat, és odavesz téged maga mellé a zászlóaljirodára...”

MARISKA *a postáshoz.* Hallod?

POSTÁS Örvendek.

ÁGIKA „Sajnos, egy kicsit nagyon rákapott a dobozcsinálásra, úgyhogy csak reggel bírja abbahagyni. Mi ketten elég jól túrjuk a fáradalmakat, csak édesapádnak, szegénykémnek, esik neheze a virrasztás...”

TÓT *félig alva, imbolyogva átmegy a színen.*

MARISKA *odalép, beleolvas.* „Mi ketten rájöttünk, hogy egész kicsike darabokban is lehet aludni, például ebédnél, míg a leves ki nem hűl...” *Elrakja a vasalását.*

ÁGIKA *folytatja.* „Ő, szegénykém, álmoságában néha nem jól tud tájékozódni...”

TÓT *be, egyenesen a zenekar felé. Mariska odasiet, kikíséri.*

ÁGIKA „Tegnap is, amikor leesett egy doboz, szegénykém bemászott érte az asztal alá. Ilyenkor, tudod, mindig meg szokta csiklandozni Ágika bokáját. Sajnos, nem jól tájékozódott, és tévedésből az őrnagy urat csiklandozta meg, aki ezt annyira zokon vette, hogy abbahagyta a dobozcsinálást, pedig még meg se virradt. De azért ne aggódj, jól vagyunk, és csókolunk. Szerető anyád...” *Tollat vesz, aláírja. És Ágika.*

MARISKA *átveszi a levelet, kiadja a postásnak.* Na, vidd, add föl... *Látva, hogy az nem mozdul.* Nem hallod?

POSTÁS *zavartan.* De igen.

MARISKA Ja, adj csak egy pohár bort a postás bácsinak...

Ágika kinyújtja a bort.

A POSTÁS Isten éltesse a maguk kedves fiát!

MARISKA Jól van, vidd!... *Ágikához.* Gyere, készüljünk föl! *Gyorsan, immár szertartásosan fölkészülnek a dobozolásra. Fölrakják a kartonokat, Mariska kisiet az uráért.*

MARISKA Nyisd ki a szemedet, édes jó Lajosom. *Tót pislog.* Még egy kicsit jobban nem tudnád kinyitni? *Asztalhoz ülteti a férjét, ő is leül. Ágikához.* Szólj neki, kislányom.

ÁGIKA *az ajtóhoz lopózik.* Őrnagy úr! Készen vagyunk!

Várakozó csönd. Nyílik az ajtó, az őrnagy kiadja a margóvágót egy csomó dobozzal.

ŐRNAGY *bentről, hidegen.* Lássanak hozzá nélkülem.

MARISKA *ijedten.* Nem akar az őrnagy úr dobozolni?

ŐRNAGY Nem.

MARISKA Hát mit tetszik akarni csinálni?

ŐRNAGY Sétálni.

ÁGIKA *döbrent csönd után félénken szól.* Ilyenkor? Mondhatok valamit? Nálunk a közvilágítás még nincs bevezetve.

ŐRNAGY *Úgyis csak a szobámban akartam sétálni. Rémuljt csönd.*

MARISKA *összeteszi a kezét.* Fiam, fiam, drága jó fiam... Mi lesz veled? Mit követtünk el?

ÁGIKA Szerintem még mindig az a bokacsiklandozás bántja.

MARISKA *Ágikához, izgatottan.* Kislányom! Terád biztosan nem haragszik! Eridj be. Beszélj vele. Mondd, hogy apádnak ez régi szokása, és nem akart vele rosszat... Siess!

ÁGIKA *besiet az őrnagyhoz.*

MARISKA Már olyan jól aludt. Már olyan szépen hízott...

TÓT Fogadjunk, hogy megint velem van megakadva.

MARISKA Te nem csináltál semmi rosszat, édes jó Lajosom.

ÁGIKA *visszatér. Hallgat. Csak egy hosszú pillantást vet az apjára.*

MARISKA Mi az, kislányom? Csak nincs megsértve?

ÁGIKA *ijedt oldalpillantást vet az ajtóra. De.*

MARISKA Kire?

ÁGIKA *Én azt nem merem elmondani... Vagy mondhatom? Sóhajt, rémulten néz Tótra. Az történt, hogy amikor apu bemászott az asztal alá, bokán harapta a mélyen tisztelt őrnagy urat.*

TÓT Mit csináltam én?

MARISKA *szigorúan.* Ugyan már! Apád nem harap.

ÁGIKA *minden meggyőződés nélkül.* Nem.

TÓT Hát ez hallatlan!

Csönd. A két nő Tótot nézi. Tót összevonja a szemöldökét. A két nő zavartan elfordul. Csönd. Ágika sóhajt. Tót odanéz. Ágika zavartan köhint. Mariska sóhajt, és csóválni kezdi a fejét.

TÓT *mérgesen.* Mi az? Miért csóválod a fejed?

MARISKA *felsír.*

TÓT Miért sírsz? Nem tudsz beszélni?

MARISKA *sírását elfojtva.* Csak arra kérünk, édes jó Lajosom, hogy légy egy kicsit elővigyázatosabb.

ÁGIKA És máskor, ha valami leesik, az apu ne csináljon semmit. Majd én lemászom érte.

MARISKA Ez így nagyon jó lesz.

TÓT Megbolondultatok? Csak nem hiszitek el ezt a képtelenséget?

MARISKA Persze hogy nem.

ÁGIKA Az a fontos, hogy az apu ne mászkáljon az asztal alatt.

TÓT Mire akartok kilyukadni? Én a könyökömmel lelöktem egy dobozt. Bemásztam érte, felhoztam, és kész.

ÁGIKA Ez igaz. De azért, ha nem tetszik haragudni, az apu egy kicsit sokáig időzött az asztal alatt.

MARISKA Ez tény. Még nekem is feltűnt.

TÓT Talán aludtam egy kicsit. De harapni, nem haraptam meg senkit.

MARISKA Az biztos. A csiklandozás és harapás, az kettő.

ÁGIKA Ezt senki se vonja kétségbe. De azért, ha szabad valamit mondanom, az emberek nem szoktak ok nélkül megsértődni. Lehet, hogy az apu úgy csiklandozta meg az őrnagy úr bokáját, hogy azt harapásnak is fel lehet fogni.

TÓT Ilyen nincs. Normális ember ezt a kettőt nem tévesztheti össze.

MARISKA Én se hiszem.

ÁGIKA Hát akkor, ha meg szabad kérdezni, mi volt az a roppanás?

TÓT Milyen roppanás? Roppant valami?

MARISKA Nekem is úgy rémlett, mintha megroppant volna valami.

TÓT *elbizonytalanodva.* Mi lehetett az? *Gondolkozik.* Ja! Talán összeroppantottam azt a leesett dobozt.

MARISKA Ja úgy. Az lehet.

ÁGIKA Én nem akarok az apuval vitatkozni, de az nem olyan hang volt, mint amikor egy doboz roppan össze.

TÓT Hanem milyen volt?

ÁGIKA Lehet, hogy tévedek, de az én fülemben úgy hangzott, mint amikor valakinek a foga közt megroppan egy csont.

MARISKA Nekem is ez volt az érzésem.

TÓT Itt megáll az ész! Ti azt hiszitek, vagyis azt akarjátok velem elhítenni... *Elhallgat, zavartan nézi őket.* Ugyan kérem. Soha életemben nem haraptam meg senkit!

MARISKA Ez így van!

ÁGIKA Hát az apu nem is olyan ember! De azért, ha nem tetszik haragudni, amiért ilyen dolgokkal hozakodok elő, bizony máskor is előfordult már, hogy az apu minden ok nélkül furcsa dolgokat csinált.

TÓT *növekvő bizonytalansággal.* Én? Például mit?

ÁGIKA Például tavaly tavasszal, méghozzá a vasárnapi korzón, vérig tetszett sérteni Tomaji főtisztelendő urat.

TÓT Ez valami pletyka lehet csak.

ÁGIKA De hiszen ott sétáltam az apuval, és majd a föld alá süllyedtem, mert igaz ugyan, hogy az apu egy szép dicsértesség a Jézus Krisztussal üdvözölte a főtisztelendő urat, de közben egy olyan orrfricskát adott neki, hogy majdnem lerepült a kalapja.

TÓT Mit adtam? Orrfricskát? Nevetséges. Megengedem, hogy talán el akartam hajtani egy legyet az orráról... De megfricskázni a plébános urat? Mondd meg te, Mariskám... Ilyennek ismersz?

MARISKA Én aztán igazán nem hiszek el rólad ilyen buta pletykákat, de azt tudom, hogy a plébános úr néhány napig nagyon hűvösen fogadta a köszönésemet.

TÓT Képzelődtök! Ez csak véletlen lehetett!

MARISKA *izgalomba jön.* Véletlen? Neked minden csak véletlen? Az is véletlen volt, hogy egyik napról a másikra elbocsátottak a vasúttól?

TÓT *megbántva.* Ezzel hozakodsz elő? Mintha nem tudnád, hogy a piskolti állomásfőnök azért bánt el velem olyan csúnyán, mert a lassú felfogású unokaöccsét akarta behozni tolatás-rendezőnek!

MARISKA *kitörve.* És kellett a helyed, mi?! Ismerem ezt a mesét. Csakhogy nem ez történt! Hanem az történt, hogy az olasz császár, az a csöpp, kis aranyos Viktor Emánuel épp itt járt vendégségben, Magyarországon. És az történt, hogy a főméltóságú kormányzó úr meghívta a kis császárt bölényre vadászni. És az történt, hogy az állomás személyzete éjjel-nappal megszelte a falakat, mázolta a padokat, ültette ki a muskátlikat...

TÓT Ennek semmi köze...

MARISKA És amikor már minden ki volt csinosítva, és kivonultak a fehér ruhás lányok, a cserkészek, a leventék és a vasutaszenekar, és jelezték a különvonat érkezését...

TÓT Ne is folytasd...

MARISKA És a vágány mellett felsorakozott az egész vasúti személyzet, az állomásfőnöktől le, a két tolatásrendezőig...

TÓT Nem vagyok kíváncsi...

MARISKA *váratlan gyűlölettel.* Hallgass! És abban a pillanatban, amikor a különvonat keresztülzárguldott az állomáson, az egyik tolatásrendező - *éles pillantást vet Tóra* -, akit pedig az a szegény szerencsétlen kis császár sohase bántott, hirtelen hátraarcot csinált, leeresztette a nadrágját, és a lehető legsértőbb módon a hátsó felét mutatta a különvonatnak...

TÓT Örület! Vagy te, vagy én, vagy mind a ketten csak álmodjuk az egészet!

MARISKA *fölpattan, az ajtóra mutat.* Álmodjuk, nem álmodjuk, füttyülök rá! Te is inkább gondold a fiunkra, az egyetlen fiunkra, akit megvesz az Isten hidege, ha be nem mész, és bocsánatot nem kérsz a mélyen tisztelt őrnagy úrtól!

TÓT *támolyogva.* De miért kérjek tőle bocsánatot?

MARISKA Amiért elvesztetted a józan eszedet, bemáasztál az asztal alá, és bokán haraptad a fiad jétevéjét!

TÓT *dúltan körülnéz, aztán megtörik, bemegy az őrnagyhoz. Mariska és Ágika feszült várakozással nézik az ajtót.*

ŐRNAGY *besiet, barátságosan magával tessékeli Tót.* Az asztalhoz lép. Hát itt vagyunk. Nem történt semmi. De mielőtt dobozolni kezdenénk, kijelentem, hogy csak akkor vagyok hajlandó hozzálátzni, ha ez mindnyájunknak egyformán örömet szerez! És ha már ezt a kis félreértést tisztázni sikerült, elvárom, hogy a kedves Tót úr továbbra is ilyen őszinte legyen.

Mihelyt kifárad, megmondja, másfelől viszont, ameddig dobozolunk, addig szívvel-lélekkel... *Ingerülten lecsapja a margóvágót.* No, tessék. Még be se fejeztem a mondatot.

TÓT *összerezzen.* Mi baj már megint?

ŐRNAGY Ezt én kérdezem inkább... Történt valami?

TÓT Semmi a világon.

ŐRNAGY Mert ide nézett, balra, a hátam mögé.

TÓT Ja úgy... Berepült egy lepke.

ŐRNAGY Milyen lepke?

TÓT Két sárga folt van rajta meg egy piros.

ŐRNAGY És maga dobozolás közben lepkékkel foglalkozik!

TÓT Épp csak odanézttem.

ŐRNAGY Épp csak odanézett! De közben arra gondolt, hogy jó volna utánamenni, megfogni, agyonütni... Így történt, vagy nem így történt?

TÓT *fejcsóválva.* Honnan tetszik gondolni?

ŐRNAGY *elsétál, gondolkozik, visszajön.* Nézzék, Tóték. Én élek-halok a dobozolásért. De így, ahogy eddig csináltuk, ez nem mehet tovább. Ha közben mindnyájan másra gondolnak, akkor ez teljesen hiábavaló erőpocsékolás. Hagyjuk is abba, kérem.

TÓT *alázatosan.* Én nem akarok vitába szállni az őrnagy úrral, de már bocsásson meg a világ, mégiscsak nehéz azt megakadályozni, ha valami az embernek eszébe akar jutni.

ŐRNAGY Ez a balhit erősen tartja magát, pedig semmi alapja! De majd mondok egy példát. Vegyük a táplálkozást. Nos, miből áll az? Sorba mondom: evés, rágás, nyálképződés, nyelés... *Fölvesz egy süteményt.* Egye csak meg szépen. A művelet összefügg, mint egy lánc, amelyet nem akaszt meg semmi... vagy magának eszébe jutott közben valami?

TÓT *ábrándosan.* Egyszer, még vasutas koromban sikerült fognom egy mókust. A gyerekek egész odavoltak érte, és érdekes, mégis megszökött...

ŐRNAGY *türelmetlenül.* Furcsa ember maga. Vegyünk egy másik példát. Ismeri a Himnuszt, kedves Tót?

TÓT Mindjárt... „Isten áldd meg a magyart...”

ŐRNAGY Helyes. És eszébe jutott közben valami?

TÓT Most semmi.

ŐRNAGY No végre! Nézzék, Tóték. Én már odakint a fronton kitapasztaltam a saját legénységemnél, hogy a semmittevés milyen veszélyekkel jár. Ha az ember agyát szabadjára hagyják, az a saját gondolatainak játékszere lesz, és akkor úgy járnak, mint az előbb Tót úr a piros pettyes lepkével... De csak itt, a maguk vendégszerető házában jöttem rá, hogy ennek egyetlen orvossága van, mégpedig a dobozolás!... Értik már a gondolatmenetet?

ÁGIKA Világos, mint a nap.

MARISKA Én még itt-ott nem értek valamit.

TÓT Én is csak itt-ott.

ŐRNAGY Mindegy. Nem is fontos, hogy most, amikor úgyis kissé nehezen forog az agya, megterheljük ilyen elméleti okfejtésekkel... Maradjunk csak a dobozolásnál! Hogy csinálták az én ideérkezésem előtt?

ÁGIKA Akkor a kartonokat én vágtam, és az anyu hajtogatott.

ŐRNAGY És a kedves Tót úr mit csinált?

TÓT Én csak úgy levegőztem.

ŐRNAGY No látja. Most pedig én egymagam vágom a kartonokat, maguk pedig hárman végzik a hajtogatást, illetve csak végeznék, de kevés a karton, aminek az az oka, hogy azelőtt egy volt egy ellen, most pedig én vagyok egyedül három ellen... Így aztán maguk csak unatkoznak, bóbiskolnak, és hagyják elkalandozni a gondolataikat!

ÁGIKA *elragadtatva.* Nahát!

ŐRNAGY Nézzenek meg engem! Amikor ideérkeztem, úgy meg volt rongálódva az idegrendszerem, hogy lidérces álmok gyötörtek, és sehol sem éreztem biztonságban magam... Most pedig elmondhatom, hogy nemcsak meggyógyultam, hanem meg is fiatalodtam ezen a kellemes helyen... Szinte azt se tudom, mi a háború!

MARISKA *ellágyulva.* Hallod ezt, édes jó Lajosom?

TÓT *nehezen bólint.*

ŐRNAGY Ezt pedig nagyrészt a dobozolásnak köszönhetem. Higgyék el, már fölédrekor alig várom az estét, amikor végre hozzáláthatunk!

ÁGIKA Én is!

MARISKA Mi is! *Tóra mutat.* Ő is! *Tót nehezen rábólint.* Tót és Mariska összebújnak, aztán elalszanak.

ŐRNAGY *álmódóva, költőien.* Van ebben az elfoglaltságban valami felemelő, valami tiszta szépség, valami örök nyugalom... Dobozolni a legjobb a világon!

ÁGIKA *lázban.* Jaj, hogy ez mennyire így van!

ŐRNAGY Néha elábrándozom rajta, milyen jó lenne, ha még több, sokkal több ember foglalkozhatna dobozhajtogatással. Egyszer talán eljön az az idő, amikor rávehető lesz az egész emberiség.

ÁGIKA *föláll.* Ha lehetne! Istenem!

ŐRNAGY Persze, úgy gondolom, hogy ezt nem szabad uniformizálni. Minden nemzet más színű és más formájú dobozokat csinálhatna. A hollandusok olyan gömbölyűt, amilyen a sajtjuk. A franciák olyant, ami muzsikálni tud. Még az oroszoknak is, ha már legyőztük őket, szabad lenne dobozokat csinálniuk. Persze, csak kicsiket, mint a gyufásskatulya.

ÁGIKA Jaj, ha én azt megérhetném!

ŐRNAGY Ez nem lesz hamar. De ha sikerül, ha győz ez az eszme, akkor az egész emberiség áldani fogja a nevünket.

ÁGIKA Őrnagy úr! Kedves őrnagy úr! Tessék megengedni, hogy kezet csókoljak a kedves őrnagy úrnak!

ŐRNAGY Azt nem engedhetem! Csak így! *Homlokon csókolja Ágikát, aztán elengedi, elnéz a messzeségbe.* Álmod, álmod, gyönyörű szép álmok... *Tótra néz, józan hangon.* Tót! Tóték fölrezzenek. Remélem, kedves Tóték, most már megértették, mi bajom ezzel a margóvágóval?!

ÁGIKA *boldogan.* Hát ezt igazán nem nehéz megérteni... Az a baj, hogy a mi margóvágónk kicsi, és az őrnagy úr azért nem tud bennünket utolérni!

ŐRNAGY Nagyszerű! A maguk kislányának olyan az esze, mint a tűz... Nos, kedves Tót úr? A többi már gyerekjáték, ugye?

TÓT *sejtelve sincs, mit akarnak tőle.* Hát hogyan.

ŐRNAGY Gratulálok. És mi a teendő?

TÓT A teendő? Nem tudom.

Mariska és Ágika aggódva körülveszik.

MARISKA Jaj, ne tessed már magad, édes jó Lajosom...

ÁGIKA Apu, kérem! Tessék rám nézni. Mit mondtam az előbb?

TÓT Hogy ez a margóvágó kicsi.

ŐRNAGY Nagyszerű... És ebből mi következik?

TÓT Semmi.

ÁGIKA Jaj, jaj, milyen az apu!...

ŐRNAGY Nem szabad így beszélni. Ő erre rá fog jönni, a saját erejéből.

MARISKA Tessék megengedni, hogy egy kicsit hozzásegítsük...

ŐRNAGY Azzal csak neki ártunk, Mariskám, mert sebet ejtünk az önérzetén. Nézze, Tót! Ha szűk a csizmája, akkor mit csinál?

TÓT Mindjárt... Akkor bicegek.

ÁGIKA Apu, apu, apu!...

ŐRNAGY Ne erőltessük, ne süssük... Én el is fordulok, mert talán a jelenlétem fenyegeti őt. Maguk is, Mariska és Ágika, ne zavarják a gondolkozásban... *Elfordul, körbesétálja Tótékát.* Egy kis csönd, aztán Tót feláll, elindul a matraca felé.

MARISKA Mit csinálsz, édes jó Lajosom? Ül csak vissza. Neked most gondolkoznod kell... *Lázasan sűrögnek-forognak körülötte.* Várj csak. Majd megmasszírozom a halántékokat... jó ez?

TÓT Finom.

MARISKA Tudsz gondolkozni?

TÓT Nem.

MARISKA Talán, ha birsalmát szagoltatnánk vele... *Ágika elsiet.* Addig hajtsd előre a fejedet, hogy beleszaladjon a vér... így jó?

TÓT *a matraca felé.* Tudod, hogyan volna jó? Fekve!

MARISKA Nem, nem... *Átveszi Ágikától a birsalmát.* Szippants mélyeket, édes jó Lajosom.

Tót szippant. A két nő izgatottan vár.

TÓT *eltolja őket.* Az a baj, hogy ha gondolkozni kezdek, mindjárt az az érzésem, hogy valami nekem akar jönni...

MARISKA Toljuk odébb a bútorokat?

TÓT Nem a bútorok akarnak nekem jönni.

MARISKA Hát mi?

TÓT A fal.

MARISKA A fal? Menjünk ki a kertbe?

TÓT Nem az a fal. Amelyik nekem akar jönni, itt van a fejemben, bent...

ŐRNAGY *nyájasan odalép.* Nos, kedves Tót úr? Széna vagy szalma?

TÓT Sok minden eszembe jutott, mélyen tisztelt őrnagy úr, de sajnós, egyik sem volt az igazi.

ŐRNAGY *leül.* Annyi baj legyen. Sokszor én is így vagyok vele.

TÓT Igazán?

ŐRNAGY Szabad tanácsot adnom? Csak nyugodtan, kényelmesen. Gombolja ki a zubbonyát, kedves Tót.

Tót kigombolja a zubbonyát. A többiek körülülnek, várakozással nézik. Tót óriási erővel igyekeznek gondolkodni.

TÓT *egy kis csönd után, fojtott izgalommal.* Aha... *Amazok lassan fölállnak izgalmukban.* Kérem, őrnagy úr, azt hiszem, nekem most dereng valami.

ŐRNAGY Máris? Nagyszerű! És mi volna az a valami?

TÓT *sóhajt, legyint.* Sajnós, nem az jutott eszembe, amit vártam, hanem valami egészen más. *A többiek csalódottan visszaülnek.*

ÁGIKA Apu, kérem...

ŐRNAGY Talán ne zavarjuk... Nem inna egy kávé?

TÓT *hirtelen integet, hogy ne zavarják.* Ha ez a margóvágó kicsi... Most, most, most... Mintha valaminek kibontakoznának a körvonalai... *Amazok hárman lassan fölállnak.* Kiment a fejből.

A többiek visszaülnek, csönd.

TÓT Hány óra?

ŐRNAGY *gyengéden.* Ráérünk.

TÓT *felugrik.* Hű!... *Legyint, leül.* Semmi. *Zihálni kezd.* Szabad a nadrágszíjamat kiereszteni?

ŐRNAGY Miért ne? Vegye le a nadrágját, ha úgy jobb...

TÓT *hirtelen feláll. Nagy fájdalmak lepik el. Verejtékét törli, hörögve lélegzik, int, hogy valami eszébe jutott. Egész teste hullámzik.* Jön már... jön már... jön már... jön már... *Kiegyenesedik.* Őrnagy úr! Mariskám. Megvan! Ha ez a margóvágó kicsi, akkor egy nagyobb margóvágót kell csinálni... Hahaha! *Boldogan nevet.*

ŐRNAGY Tudtam én ezt! Gratulálok, kedves Tót!

Mind ünneplik Tót.

TÓT gyomrához kap, nevetése hirtelen öklendezésbe megy át, az ablakhoz tántorog, kihajol.

MARISKA *Ágikához, nagyon boldogan.* Vezesd a kertbe, fogd a homlokát... És aztán lássatok hozzá! *Ágika a kertbe vezeti Tótót, az őrnagy a szobájába vonul, folyton kattogatja, és magával viszi a margóvágót.*

MARISKA *révedezve.* Ő sose jött üres kézzel. Hozott egy kis szivart vagy csokoládét, a plébános úrnak ólomecetet... De most nem kell semmi! Gyere üres kézzel haza, Gyulánk!

GIZI GÉZÁNÉ *félénken, kiöltözötten belép.* Jó estét, kedves Tótné.

MARISKA Mit kíván, nagysád?

GIZI GÉZÁNÉ Hoztam egy kis sült almát... és... ha nem veszi tolakodásnak... Szeretnék beszélni az őrnagy úrral.

MARISKA *hosszú pillantást vet rá. Ebben nincs lenézés, inkább egy kis aggodás. Tótné nem akarja megosztani az érdemeit senkivel. Később érezhető lesz a féltékenysége. Azt lehet. Bekopog a szobába. Őrnagy úr, kérem...*

ŐRNAGY *kilép.* Tessék.

GIZI GÉZÁNÉ *rá se mer nézni, inkább Mariskához fordul, könyörögve.* Tessék neki megmondani, ki vagyok én.

MARISKA *az őrnagyhoz.* Ő a Gizi Gézáné.

ŐRNAGY Tudom. Mit parancsol?

MARISKA *Gizi Gézánéhez.* Mit parancsol?

GIZI GÉZÁNÉ *végig nem mer az őrnagyhoz fordulni.* Jaj, kedves Tótné, kérdezze meg... Nincs kedve egyszer benézni hozzám?

MARISKA Hogy tessék egyszer benézni hozzám.

ŐRNAGY Az nem fog menni.

MARISKA *elégedetten.* Az nem fog menni.

GIZI GÉZÁNÉ Csak egy negyedórára.

MARISKA *tolmácsol.* Csak egy negyedórára.

ŐRNAGY Negyedóra, negyedóra... Ha nekem annyi negyedórámm lenne!

MARISKA Hallotta.

GIZI GÉZÁNÉ Mondja meg neki, kérem szépen, hogy hozzám nemcsak gyantaszedők járnak. Mert amit én csinálok, az nem szatyorkötés!

ŐRNAGY Elhiszem.

GIZI GÉZÁNÉ *Mariskához.* És ugye, hogy itt járt egy őrnagy, és fumigálta a munkakörömet! Pedig van még szakmai tisztesség is a világon.

MARISKA *az őrnagyhoz.* Azt mondja, van még szakmai tisztesség.

ŐRNAGY Megértem én magát, asszonyság! Nekem itt, és nemcsak magánál, voltaképpen vizitelnem illenék... De mikor? Mikor? És mit szólnának a kedves Tótéknak, ha én, akár egy negyedórára itt hagynám őket?

MARISKA *csak egy boldog mosollyal néz rá.* Úgy bizony.

ŐRNAGY Tudniillik, a világon a legfontosabb dolog a jelenlét. Ott lenni, mindig, mindenütt ott lenni. A fronton már alig várják a katonáim a visszatértemet. Néha megpróbálok arrafelé nézni, ahol a zászlóaljам fekszik... *Elnéz egy irányba, mind követik a tekintetét.* Ej, ez csak olyan vágy. Őszintén sajnálom, asszonyosság, de az ember nem lehet két helyen egyszerre.

MARISKA *elégedetten.* Őszintén sajnálja.

ŐRNAGY *kivesz egy fényképet.* Hanem fogadja ezt szerény kárpótlásul. *Átadja Mariskának.*

MARISKA *továbbadja Gizi Gézánénak.* Szerény kárpótlásul.

GIZI GÉZÁNÉ *örömmel.* Kiszögezhetem?

MARISKA Kiszögezheti?

ŐRNAGY Hát persze.

GIZI GÉZÁNÉ Az ágyam fölé is?

MARISKA *az őrnagyhoz.* Az ágya fölé is?

ŐRNAGY Akárhová. Ez mindig magára néz.

GIZI GÉZÁNÉ Köszönöm szépen.

MARISKA *az őrnagyhoz.* Köszöni szépen. *Gizinéhez.* A viszontlátásra.

GIZI GÉZÁNÉ A viszontlátásra. *El.*

ÁGIKA *boldogan beszalad a kertből.* Elkészült! Megvan! Anyu, tessék jönni segíteni!

ŐRNAGY Hadd lássam!

Mind kiszaladnak a kertbe, és mindjárt visszatérnek. Tót és Tótné becipelik az új margóvágót, egy négy lábbon álló, hatalmas szerkezetet, akkora pengével, mint egy guillotine. Az őrnagy elragadtatva kíséri őket.

ŐRNAGY *lecsapja a kart, mely nagyot döndül.* Bumm! Már a hangja is nagyszerű! Gratulálok, Tót úr. Ilyennek álmodtam.

ÁGIKA Köszönjük szépen, őrnagy úr.

ŐRNAGY Próbáljuk ki. Lássunk hozzá. Ne vesztegessük az időt!

Tótek fölállnak, láncban hozzákészülnek a dobozoláshoz. Tót adogatja a kartonokat, az őrnagy, nagyokat döndülő gépén, bevagdossa őket.

ŐRNAGY Pompás! Milyen jól meg tudta csinálni!

ÁGIKA Az én apumnak aranykeze van!

ŐRNAGY Talán még négyet is elvisz ez a gép!

ÁGIKA Hát tessék négyet belefogni!

ŐRNAGY Nem lesz az egy kicsit sok?

ÁGIKA Nekem ugyan nem! *Az álmosan adogató Tótnak.* Apu! Négyet tessék adni!

Tót hangtalanul lebillen a székről, az asztal alá esik, rögtön elalszik.

ŐRNAGY *abbahagyja, hidegen.* Mi baja?

MARISKA Azt hitte a drágám, hogy pocok.

ŐRNAGY Miféle pocok?

MARISKA Néha beszaladnak a kertből a mezei pocokok... *Ágikával nagy hajcihővel addig kergetik a képzelt pocokot, míg Tót fel nem ébred, és el nem foglalja a helyét. Tessék folytatni, már kiszaladt.*

ŐRNAGY *lelkesen.* Na, várjanak. Most négy kartont teszek bele... *Döngetni kezdi a gépet. Úgy viszi, mit a vajat! Mondják, Tóték, nincs kedvük énekelni?*

ÁGIKA Énnekem van.

ŐRNAGY És a kedves Tótnak? Mit mond?

Tótra néznek. Tót nem válaszol, csak rámered az őrnagyra, és lassan elkezd rágni, nyelni, rágni, nyelni, mintha gombóc volna a szájában. Az őrnagy abbahagyja a döngetést. Mind Tótot nézik, aki tovább rág.

MARISKA Nem akar ő mondani semmit.

ŐRNAGY Vagy talán rág valamit?

MARISKA Újabban fölvette ezt a szokást, hogy egy darab húst tartogat a szájában, és napokig nem hajlandó lenyelni.

ŐRNAGY Miért nem köpi ki?

ÁGIKA Apu, kérem, mindnyájan arra kérjük, tessék kiköpní azt a husikát.

TÓT *szeme kidülled. Ágikára néz, aztán vissza az őrnagyra, és nagy erőfeszítéssel rág tovább.*

MARISKA Lajos!

TÓT *egy utolsó erőfeszítést tesz, de nem bírja visszafojtani ásítását. Egyenesen belebödül az őrnagy arcába. Az őrnagy hátrahőköl.*

MARISKA *kétségbeesve.* Lajos, Lajos, mit tettél már megint, édes jó Lajosom... *Tót megrettenve néz körül. Milyen apa vagy te? Hát nincs benned emberi érzés?!*

ŐRNAGY *lassan magára talált, kedvesen.* Miért bántja, Mariskám? Nem csinált ő semmi rosszat!

MARISKA Csak ásított. *Sírva fakad.*

ŐRNAGY Nem olyan biztos. Ha valaki kinyitja a száját, az még nem okvetlenül jelenti azt, hogy ásított.

MARISKA Bár így volna!

ÁGIKA Talán így is van. Mi oka lett volna rá? Se nem unatkozik, se nem álmos, se nem beteg...

ŐRNAGY Mondja meg ő... Mit csinált az előbb, kedves Tót?

TÓT Én? Semmit. *Ijedten körülnéz.* Lehetséges, hogy egy kicsit kinyitottam a számat... Az olyan nagy baj?

ŐRNAGY Dehogy baj. Ha egyszer nem ásított...

TÓT Én? Isten ments! Eszem ágában se volt ásítani!

ŐRNAGY Ennek igazán örülök. Az ásítás ugyanis, pontosabban a lelkiállapot, amely az ásítást kiváltja, majdnem olyan káros hatású, mint a gondolkozás... Eszerint most nincs kedve ásítani?

TÓT Dehogyan van.

ŐRNAGY És később?

TÓT Később se lesz.

ŐRNAGY Látja, Mariskám? *Tóthoz.* És hajlandó bizonyos óvintézkedéseket tenni, persze, csak ha kedve van hozzá, amelyekkel elejét lehet venni a további ásítózásnak?

TÓT Az csak természetes.

ŐRNAGY Ezt el is vártam magától... Nos, lássunk hozzá. Nem olyan nagy eset, de azért... Ismerik a mondást? „Ásítani könnyebb, mint nem ásítani!” Nem hallották? Tőlem való.

ÁGIKA És milyen igaz!

ŐRNAGY *tűzbe jön.* Valamit értek hozzá... a fronton ugyanis az éjszakai őrségre vezényelt katonák hajlamosak az ásításra, ami azért nem jó, mert aki ásít, könnyen elalszik, és aki elalszik, azt föbe lövik... *Nevet.* Hahaha! Persze ez más, itt babra megy a játék, de azért... *Elkomolyodik, nézi Tótót.* Ott azt csinálom, hogy az őrt álló katonákkal egy szilvamagot vétetek a szájukba, és ezt, ha jön a váltás, mindig továbbadják... *Tót száját nézegeti.* Nincs véletlenül valami gyümölcsmag a háznál, Mariskám?

MARISKA Sajnos, őrnagy úr, a szilvaszezonnak már vége, viszont őszibarack még nincs...

ŐRNAGY Annyi baj legyen! Akad valami más... *Lázás tevékenységbe kezd.* *Tót száját nézegeti.* *A párkányról odahoz egy cserép muskátlit, de legyint, rögtön visszateszi.* Egy pillanat! *Besiet a szobájába.* *Egy kis lakk-kofferral tér vissza, s ebből, miközben mindig Tót száját nézegeti, kivesz egy Kodakot.* *Tót arcát maga felé fordítja, hogy jobban lássa a száját.* Megengedi?

MARISKA Mosolyogj már egyet, édes jó Lajosom...

ÁGIKA Mindig olyan komoly az apu.

ŐRNAGY Most ez nem baj. Sőt! *Gyorsan visszateszi a fényképezőgépet, és kiveszi a szolgálati pisztolyát.* *Méretegeti.* Mindegyik jó, de egyik sem ideális... Megvan! Megvan! Hogy erre nem gondoltam hamarább! *Kiszalad, s egy kis automata zseblámpával tér vissza.* *Megnyomkodja a karját, a lámpa berreg, és világítani kezd.* Ezt mi „csipogó”-nak hívjuk odakint... Hallják? Ha nyomom a karját, akkor csipog... *Nagy gesztussal Tót elé teszi.* Parancsoljon, kedves Tót úr!

Mind nézik a csipogót.

MARISKA Még ilyet! Nekem ez sose jutott volna eszembe...

ÁGIKA Pedig milyen egyszerű!

TÓT *nézi a lámpát.* *Aztán fölveszi, megberregteti, a lámpa kigyúl.* Tényleg. Ügyes jószág.

ŐRNAGY *elégedetten.* Használja egészséggel, kedves Tót!

TÓT *körülnéz.* Miért? Mi legyen vele?

ÁGIKA *fölkacag.* Hát mi lenne? Kapja be az apu, és kész.

TÓT Mit beszélsz te itt?

MARISKA Csak arra vigyázz, hogy le ne nyeld, édes jó Lajosom.

ŐRNAGY Se megrágni, se lenyelni nem szabad. Csak szopogassa szépen, mint a savanyúcukrot.

TÓT *fölháborodva.* Hogy én ezt a holmit a számba vegyem?

ÁGIKA Hát hová máshová? *Fölkacag.*

TÓT *az asztalra csap.* Csend! *Ágika elhallgat, ijedten. Tót fölemeli a lámpát, megnézi, leteszi. Értetlenül.* De hiszen ez egy zseblámpa!

MARISKA Hát persze hogy zseblámpa, édes jó Lajosom!

TÓT És ezt vegyem én a számba?

MARISKA *nem érti az ellenkezés okát.* Hát mi kifogásod van ellene? Ja úgy... *Az őrnagyhoz.* Szegénykém, attól fél, hogy lenyeli.

ŐRNAGY Ettől nem kell félnie, kedves Tót. Eleinte talán furcsa lesz egy kicsit, de egy zseblámpát éppúgy meg lehet szokni, mint egy műfogsort.

TÓT *csak Mariskát nézi.* És te is ezt mondod nekem, Mariskám?

MARISKA Hát persze! És kívántam én neked valaha rosszat?

TÓT Hogy én ezt... *Hirtelen kitör, felpattan, a csipogót a két markába veszi, mintha össze akarná roppantani.* Ezt a... ezt a... ezt a...

MARISKA *fölsikolt.* Mit csinálsz ott?

TÓT *megrázkódik, észbe kap. Irtóztatva ránéz a zseblámpára, aztán a többiekre, akik egytől egyig mosolyogva biztatják. Nagyot nyög, leteszi a lámpát maga elé.*

MARISKA *szelíden odalép, érzi, hogy a férje végleg megtört, megfogja a lámpát.* No, nyisd ki szépen... *Tót engedelmesen kinyitja a száját, Mariska óvatosan beleteszi a zseblámpát, összecukja férje száját, megsimogatja, és megcsókolja az arcát.*

ŐRNAGY Nos, túl vagyunk rajta... Remélem, nincs rossz íze?

TÓT *mereven a fejét rázza.*

ÁGIKA Szabad valamit mondanom? Most, hogy kigömbölyödött az arca, nekem valahogy még csinosabb az apu!

MARISKA Nekem is így tetszik jobban.

ŐRNAGY Látja, milyen sikere van? *Tót mereven biccent.* Hát akkor gyerünk dobozolni... *A margóvágóhoz lép.* Most megpróbálok öt kartont befogni... Illetve, mielőtt hozzáfognánk, még azt szeretném mondani, hogy eddig Mikulitz hadnagy volt a szobatársam, de mihelyt visszaérek a frontra, a maguk kedves fia kerül a helyébe. Ez azért előnyös, mert az iskola-épületet, ahol lakom, kettőzött őrség veszi körül... *Mariska és Ágika felugranak, az őrnagyhoz sietnek, és elhalmozzák a hála jeleivel.*

ÁGIKA Köszönjük szépen, kedves őrnagy úr!

MARISKA Mi ezt soha, de sohasem fogjuk tudni meghálálni...

TÓT *E hangzavarban senki sem törődik vele, föláll, s zseblámpával a szájában elindul, először rossz irányba. Nekimegy a falnak. Megfordul, és végre megtalálja az ajtót, melyen észrevétlen kisétál.*

ŐRNAGY Kérem, ne hálálkodjanak... Én már olyan türelmetlen vagyok! Gyerünk, gyerünk, gyerünk!... Hol a kedves Tót úr?

Mindenki nézelődik. Tót sehol.

ÁGIKA Talán mindjárt jön...

MARISKA *nyugtalanságtól hajtva a kezét tördeli.* Nem tudom... Nem tudom... *Az ajtóból kiszól a kertbe.* Lajos! Semmi válasz. *Mariska kiszalad, s egyre távolabbról halljuk a hívását.*

Sötét.

A POSTÁS *miközben a díszlet hátul fordul, töprengve belép.* Megjegyzem, egészen önzetlenül manipuláltam a levelekkel. Hiszen, ha én nem vigyáznék, itt teljesen összegabalyodna minden! De hát azt a sürgönyt mégsem adhattam oda... Nem mondom, ha Cipriani professzor úrnak volna egy fia, és az a fiú volna a fronton, és ő kapta volna a sürgönyt... Az más. Hátul, a parkban van egy tenispályájuk. Ütik a labdát ide-oda, vissza. Aztán megint itt van. Aztán ott. Megint itt. Az embernek nem tud megállni a szeme... Milyen más az, amikor Tót úr fölteszi a sisakját! Arról az emberről le nem billen semmi, őrajta minden egyensúlyban van. Ha például egy jó kerti fűrésszel hosszában kettészelném, két teljesen egyforma darabra esnék széjjel. Öröm lenne nézni! De jött az a sürgöny. És levelek is jönnek, mintha még élne, pedig a levelek csak lassabban jönnek, és ő már nem él... De ha én ezt mind kikézbcsítettem volna! Nem, nem. Két ellentétes dolog nem fér meg egymás mellett. Én például már megpróbáltam egyszerre ülni meg állni, de nem ment. Akkor vittek be a klinikára. Azóta vigyázok az emberekre, hogy össze ne kuszálódjon az életük... *El.*

A szín kivilágosodik.

2. KÉP

A paplak szobája. Nagy feszület a falon s egy vaságy, melyen horkolva fekszik a plébános.

MARISKA *félénk kopogás után belép.* Dicsértessék...

TOMAJI *szemét dörzsöli, felül.* Mi az? A vasalt ruhát hoztad el, Mariskám?

MARISKA Nincs meg az uram, főtisztelendő úr!

TOMAJI Hát hová lett?

MARISKA Azt én is szeretném tudni... Ha egy percre leveszem róla a szemem, már ő sehol. Nekem vendégem van, nem lehetek egész nap a sarkában.

TOMAJI *sóhajt.* Hát ebben a békés egyházközségben már mindenkinek kibillent az esze? Ma délelőtt értem küldött Leonhard luxemburgi herceg, hogy mitévő legyen, mert meggyőződéses kommunistának érzi magát.

MARISKA Szegénykém. És mióta?

TOMAJI Reggel még kutya baja se volt. Lovaglás közben történt a változás.

MARISKA Talán a rázástól... És mit tetszett tanácsolni?

TOMAJI Egy kommunistának? Langyos fürdőt! De neked se lesz könnyű tanácsot adni, mert nemcsak a vendégedre kell tekintettel lennünk, hanem az urad érzékenységére is.

Egy horkolás hallatszik.

MARISKA Hiszen ez az! Még egy zseblámpát se hajlandó a szájába venni!

TOMAJI Hiú ő, nagyon hiú... Nem lehetne egyszerűen odakötözni a székhez? Akkor biztosan nem szökik meg.

Megint horkolás hallatszik, csodálkozva összenéznek.

MARISKA Ez azért nem jó, mert ha sokáig ül egy helyben a drágám, mindjárt elalszik.

TOMAJI Hát akkor kössetek csengőt a nyakába! Véletlenül van is egy tartalék ministráló-csengőm.

Nagy horkolás, Mariska idegesen hátranéz.

MARISKA Csengőt? *Elmosolyodik.* Olyan lenne, mint egy kis bárányka... Csak attól félek, hogy a csengőszó idegesíteni fogja az őrnagy urat.

TOMAJI Hát akkor mit mondjak? Hallod ezt? *Erős horkolás.* Te horkolsz, Mariska?

MARISKA Én? Jaj, dehogy.

TOMAJI Akkor meg ki?

A horkolás erősödik. Keresik a forrást, aztán megtalálják Tót, aki az ágy alatt az igazak álmát alussza. Nagy nehezen előhúzzák, nagy keservesen lelket öntenek bele.

TÓT *akit ketten támogatnak, körülnéz.* Dicsértessék a Jézus Krisztus.

TOMAJI Mindörökké... Hogy kerülsz te ide, édes fiam?

TÓT *természetesen.* Az ablakon át.

TOMAJI De miért?

TÓT Mert az ajtó be volt csukva.

TOMAJI Vagyis józan megfontolással, ép ésszel, az öt érzékszerved birtokában... *Csodálkozva méri végig Tót, aztán Mariskához.* Hagyj minket magunkra, fiam.

Mariska kimegy.

TOMAJI *Tóthoz.* Beszélj.

TÓT Mit csináljak? Tessék elhinni, küzdöttem ellene. Hiába. Napok óta kísért egy vágy, egy mindennél erősebb vágy, hogy bebújjak valami alá.

TOMAJI Mi alá?

TÓT Az majdnem mindegy. Akárhol vagyok, csak azt lesem, van-e a közelben megfelelő búvóhely. Tudom, hogy nem szép tőlem, de most is, mialatt a főtisztelendő úrral beszélgetek, alig bírok ellenállni a kísértésnek, hogy be ne másszak a reverendája alá.

TOMAJI Fiam, fiam... *Sóhajt.* Egy ilyen szép szál, egészséges ember! Borzasztó ez! *Főlemeli a reverendáját.* Hát, ha könnyít rajtad, fiam, nem bánom, mássz be egy kis időre a reverendám alá.

TÓT *sóváran nézi a plébános lábszárát.* Nem mondom, jó volna, jaj, de jó volna... De inkább nem. Félek, hogy a kísértés egészen elhatalmasodik rajtam.

TOMAJI Látod, ez illik hozzád, ez a beszéd... És most mitévők legyünk? Háború van, az újságok nap mint nap csapataink győzelméről írnak, de mi mégis félünk, rettegünk valamitől... Miket beszélek! Szedd össze magad, fiam! Gondolkozz! Próbáld megmondani, mi bánt, talán az könnyít rajtad egy kicsit.

TÓT *gondolkozik.* Főtisztelendő úr, engem három dolog bánt.

TOMAJI Mondd.

TÓT Először is a kedves vendég úgy kívánja, hogy a homlokomba húzzam a sisakomat, ami nevetséges és szabályellenes.

TOMAJI Ez? És?

TÓT Aztán szeretek néha nyújtózkodni. Közben azt szeretem mondani: „Jaj, anyám, anyám...”

TOMAJI *bosszúsan.* És?

TÓT Ez is tilos. A harmadik panaszom az, hogy muszáj vagyok az őrnagy zseblámpáját a szájamba venni, nehogy elásítsam magam.

TOMAJI *Úgy... Mérges kezd lenni.* És olyan nagy az a lámpa?

TÓT Nagynak nem nagy. Maximum, mint egy tyúktojás.

TOMAJI *Úgy... És le kell azt nyelned?*

TÓT Azt nem is szabad! Csak szopogatnom kell, mint a savanyúcukrot.

TOMAJI *éktelen dühben.* Ez a bajod? Ez fáj neked? *Kiszól az ajtón.* Gyere csak, Mariskám! *Mariska bejön.* Kár, hogy nem hallottad! A háború kellős közepén vagyunk, amikor más ember az életéért reszket, vagy éppenséggel a halottait siratja, ő meg csip-csup panaszokkal áll elő. Pedig hálát adhatna az Istennek, amiért hozzátok vezérelte a fia parancsnokát! Vidd innen. Látni se akarom.

TÓT *látva, hogy nem törődnek vele, kilép az ablakon.*

MARISKA De hát mit csináljak vele?

TOMAJI Neki nem pap kell, neki nem Isten kell... Neki idegorvos kell!

MARISKA Jaj, bizony... Elviszem Cipriani professzor úrhoz. Talán ő segít rajtunk.

TOMAJI Igen, ő nagyszerű ember, világhírű orvos.

MARISKA *aki nem vette észre férje eltűnését, az ajtó felé indul.* Köszönd meg szépen, édes jó Lajosom.

TOMAJI *Ő sem veszi észre Tót távollétét.* Menj békével, fiam. Űzd ki szívedből a hiúság ördögét.

MARISKA *Úgy bizony!* És azt a megátalkodott konokságodat.

TOMAJI Tarts hústalan böjtöt, és szállj magadba. Háború van, mindnyájan szenvedünk miatta. Menj!

MARISKA *az ajtóból.* Gyere hát, édes jó Lajosom! *Kimegy.*

TOMAJI *egyedül.* Istenem, Atyám, te, aki a szívekbe látsz, te tudod egyedül, hogy én is legszívesebben bebújnék valami alá.

Sötét.

3. KÉP

Cipriani professzor dolgozószobája. A tanár az íróasztalnál ül. Tót átellenben. Míg a vizsgálat folyik, Mariska oldalt áll.

CIPRIANI *fölmutatja az égő cigarettát. Mi ez?*

TÓT *sóhajt, csóválja a fejét.*

CIPRIANI *a karos gyertyatartót mutatja. És ez?*

TÓT *nézi, a fejét rázza, sóhajt.*

CIPRIANI *fél lábáról leveszi a cipőjét, fölmutatja. És ez mi?*

TÓT Nem tudom.

MARISKA *a sírás határán. Méltóságos professzor úr, kérem, öneki most kissé nehezen forog az agya...*

CIPRIANI *int, hogy hallgasson. Lóbálja a cipőt. Nézze meg jobban.*

TÓT Nem furulya?

MARISKA *kezeit tördelve. Jaj, édes jó Lajosom...*

CIPRIANI Asszonyosság, maga ne szóljon bele... *Tóthoz.* De furulya. No most! Meg tudja mutatni, hol van föl?

TÓT *fölnéz, lenéz, mindenhová odanéz, aztán. Sehol.*

CIPRIANI Kitűnő megállapítás... És maga, kedves Tót... Maga fiú vagy lány?

TÓT *maga elé néz.*

CIPRIANI Vagy valami más?

TÓT *örömmel bólint rá. Valami más.*

MARISKA *kétségbeesetten. Lajos, az Isten szerelmére!...*

CIPRIANI Miért sopánkodik, asszonyosság? Nincs semmi baj... *Tóthoz.* És ha valami más, akkor azt a valami mást be szabad mártani hideg vízbe... vagy nem?

TÓT Nem.

CIPRIANI Nagyon helyes. *Fölláll.* Asszonyosság, fogadja jó kívánságaimat. A kedves férje kitűnő egészségnek örvend.

MARISKA *Ő? Hát hogy tetszik tudni ilyet mondani? Hiszen most is összevissza beszél! Azonkívül bemászik az asztal alá, és harap... Ez egészséges? És valami fal is van a fejében.*

CIPRIANI *érdeklődve. Fal? Milyen fal? Vakolt?*

TÓT *gondolkozik. Igen. Bár némely helyen le van már pattogozva.*

CIPRIANI *a fejére mutat. Érdekes. Olyan van nekem is. Be akar omlani?*

TÓT Nekem akar jönni.

CIPRIANI *nevet. Jópofa fal lehet! Tudja, mit kell csinálni? Ötcolos, elsőrendű fenyőfa póznákkal aládúcolni, és nincs semmi baj! Fölláll. Maga pedig vígan táncolhat, asszonyosság, és legyen büszke a kedves férjére. Ami az idegrendszerét illeti, ő egy vasgyúró! Most pedig sétáljanak haza.*

MARISKA *könyörögve.* Mélyen tisztelt professzor úr, hogy menjek vele haza? Hiszen tetszik tudni, hogy ki a mi vendégünk. És ez az ember, ahelyett, hogy a kedvében próbálna járni, összevissza ásítgat, átkukucskál mások feje fölött, és állandóan elbújik, mint egy gyerek... Most meg már a cipőt is furulyának nézi... Hát normális ez?

CIPRIANI Az én klinikai praxisomban az efféle tünetek mindennaposak. Manapság, asszonyom, aki egy cipőre rá meri mondani, hogy cipő, arra viszont én merem rámondani, hogy beteg. Csodálkozik? Pedig minden kornak megvan a maga jellemző vonása, a miénk épp a fogalomzavar. Volt már úgy, hogy az emberek kutyafejű isteneket imádtak, vagy zsigerekből jósoltak, de azért ők se voltak elmebetegek... Persze, ha nem bír kijönni azzal az őrnaggyal, akkor magának mindez gyenge vigasz.

MARISKA Ebben tessék nekünk segíteni, méltóságos professzor úr.

CIPRIANI Úgyse fog maga rám hallgatni, asszonyság.

MARISKA Én?

CIPRIANI Rám senki se hallgat... Hogy hívnak engem a községbeliek, mi?

MARISKA *zavartan.* Méltóságos doktor Cipriani Tihamér, nyilvános rendes egyetemi tatár...

CIPRIANI Nem doktor Süsü? Bátran mondja meg.

MARISKA *lábát váltja.* Én ezt még nem hallottam, professzor úr.

CIPRIANI Manapság ez se szégyen, asszonyság... No, kedves Tót. Ha szabad kérnem, álljon föl egy percre. *Tót föláll. A tanár végigméri.* Mit gondol, kedves Tót, milyen magas maga?

TÓT Én az átlagosnál magasabb növésű vagyok.

CIPRIANI Nagyon helyes. És az őrnagy alacsonyabb termetű magánál?

TÓT A mélyen tisztelt őrnagy úr nekem legfőljebb, ha a vállamig ér.

CIPRIANI Sejtettem... Itt van a kutya eltemetve, barátom. Maguk ketten ennek a különbözetnek a következményeit nyögik, mégpedig az őrnagynak a hibájából... Ez így van, asszonyság. Manapság minden őrnagyocska azt hiszi magáról, hogy fontos személy, és vérig sérti, ha egész nap föl kell néznie a házigazdájára.

MARISKA Hallod ezt, édes jó Lajosom?

TÓT Hallom. De hát mit csináljak?

MARISKA Te csak magadra gondolsz... Gyulánk életéről van szó. Legalább erre a pár napra nem húzhatnád össze magad egy kicsit?

TÓT *megpróbálja.* Nem megy. A testmagasságomon, sajnos, nem tudok változtatni.

MARISKA Tetszett hallani? Ezt teszi velünk! És egy apára, aki a fiát a biztos halálba küldi, még azt tetszik mondani, hogy nem beteg?!

CIPRIANI Megjósoltam, hogy nem fog nekem hinni... Pedig már az, hogy a testmagasságát ilyen világosan látja, a lelki egészség legbiztosabb jele. Mostanában, asszonyság, úgyszólván senki sem ismeri a saját testméreteit. Ez éppolyan kórtünet, mint a fogalomzavar. A kis termetűek óriásoknak hiszik magukat, aki pedig a többinél egy fejjel magasabb, az mindenáron kicsinek szeretne látszani... Ezt se hiszi el, ugye? Majd mindjárt mutatok rá egy példát... *Az ajtóhoz megy, kiszól.* Frédike... A szóban forgó személy teljes titokban tartózkodik nálam, de tudom, hogy számíthatok a maguk diszkréciójára... Frédi!

DR. EGGENBERGER *hétéves kislány, begörkorcsolyázik a szobába, sír.*

CIPRIANI Mi baj, Frédike?

DR. EGGENBERGER Fellökött az a csúnya Hektor...

CIPRIANI Egy ilyen nagy fiúnak már nem szabad sírnia... Inkább mutatkozz be szépen a néninek.

DR. EGGENBERGER *szipogva.* Akkor kikapok.

CIPRIANI Nem fogsz kikapni, mert ez a bácsi a községi tűzoltó. Hajolj meg szépen.

DR. EGGENBERGER *szépen meghajol.* Dr. Eggenberger Alfréd egyetemi magántanár. *Szipog, hátranéz, nem jön-e a kutya.* Öt nyelven jelentek meg a könyveim.

CIPRIANI Ne félj attól a kutyától, kislány. És miről szólnak a könyveid?

DR. EGGENBERGER Cholesterin tartalmú vegyületek hatása a daganatos sejtek szaporodására... Mehetek már?

CIPRIANI Mehetsz, fiacskám, csak mondd meg a néninek, mekkora vagy.

DR. EGGENBERGER *körbekorcsolyázza, énekel.* „Kicsi vagyok én, majd megnövök én, mint a tézta a teknőből, kidagadok én...”

CIPRIANI Látja, asszonyosság? A rák gyógyszerét kereste, de kihajították az egyetemről. Ilyen időket élünk! Az Idegrovosi Füzetekben cikk jelent meg egy zsidó orvostól, aki száztíz centiméteres hasbősége ellenére is rendszeresen a kulcslyukon jár ki meg be a lakásából... Próbálja megérteni a férjét. Manapság nincs természetesebb dolog, mint bemászni valami alá.

TÓT *már jó ideje sóváran nézett az íróasztal alá. Most föláll.*

MARISKA Mi az?

TÓT *lehajol, szemlélődik.* Semmi.

MARISKA Hová mész?

TÓT Mintha begurult volna valami...

MARISKA *elrántja.* Nem gurult be semmi, édes jó Lajosom... *Ciprianihoz.* Tetszik látni? És a professzor úr még biztatja is, amikor ilyen nehéz helyzetben vagyunk!

CIPRIANI Ne féljen, asszonyosság, mindenre van orvosság. A maga férje mostantól kezdve nem fog bemászni sehová... *Csönget, Tóthoz.* Maga se féljen. Húzza ki magát. Föl a fejjel!

INAS *belép.*

CIPRIANI Kérem a tűzoltóparancsnok úr lovát... *Inas el, Tóthoz.* Magát el fogom bújtatni, kedves Tót. Ahol egy rákkutató menedéket talált, ott egy tűzoltónak is akad hely...

INAS *belép, egy hintalovat és játékostort hoz, aztán kimegy.*

CIPRIANI Görkorcsolyám ugyan már nincs, de hát hintázással is jól eltelik az idő... *Gyengéden Tóthoz.* Hopp! Hopp!

TÓT *aki felragyogó szemmel azonnal fölpattan a lóra.* Gyí, te, hó!

MARISKA Nem jössz le onnan, édes jó Lajosom?

TÓT Van eszemben. *Hintázik.* Hóha! Hó! *Nevet.*

CIPRIANI Örüljön, hogy meggyógyult a férje, asszonyság, és menjen szépen haza.

MARISKA Önélküle? Hisz ott az őrnagy úr, és dobozolni akar! *Tóthoz.* Hallod, mit beszéllek? Gyulánk életéről van szó, édes jó Lajosom!

TÓT *a hintalóról.* Mit akarsz még tőlem? *Ciprianihoz.* Én is tudom, mi egy apa kötelessége, de megtettem minden tőlem telhetőt. A homlokomba húztam a sisakomat, mint egy részeg kocsis. Lemondtam az alvásról, az ásításról, a nyújtózkodásról, ami elég nehezemre esett, sőt, még az őrnagy úr zseblámpáját se köpöm ki, amikor beteszik a szájamba. De nekem is csak egy életem van, professzor úr. Én itt maradok, és hintázni fogok!

MARISKA Szedd a sátorfádat, és gyerünk!

TÓT Van eszemben!

MARISKA Te velem jössz, Lajos, és dobozolni fogsz, hogy a fiad kerüljön Mikulitz hadnagy úr helyére...

TÓT Hogy én még egyszer dobozoljak? Inkább a halál!

MARISKA *Ciprianihoz.* Tessék már rábeszélni! Hisz nem azért hoztam el a professzor úrhoz, hogy még jobban megzavarodjon az esze...

CIPRIANI Asszonyság, én megmondtam előre, hogy nem lesz velem megelégedve. De minek is fordult énhozzám? Hiszen maga is tudja, amit mindenki más, hogy tizenhat éve vezetem az ideg- és elmeklinikát, és ebből kifolyólag magam is... *Föhláll, növekvő izgalomban.* Az vagyok, kérem. Azért is adok ilyen tanácsokat. Nekem ugyanis az a meggyőződés, hogy az, ami most van, nem tart örökké. *Inas be. Rásegíti Ciprianira a kényszerzubbonyt. Mariska egyre nagyobb rémülettel hallgatja a tanár jószavait. Réműlete lassan átragad Tótra is.* Annak, ami most van... egyszer vége lesz. Ennek az átkozott háborúnak és ennek az egész, átkozott világnak is vége lesz!

MARISKA *a hintaló elé áll, fölháborodva.* Hallod ezt, édes jó Lajosom?

CIPRIANI *megy utána.* És akkor a maguk őrnagyát fel fogják akasztani. A maguk őrnagyának a parancsnokát is fel fogják akasztani...

TÓT *ijedten nézi a tanárt, lelép a hintalóról.*

CIPRIANI Még az őrnagy parancsnokának a parancsnokát is fel fogják akasztani...

MARISKA Gyere, Lajos!... Segítség! *Kézen fogja férjét, kisiyetnek.*

CIPRIANI *lassan megnyugszik, fölülr a hintalóra.* És akkor mindenki akkora lesz, amekkora, szabad lesz aludni, ásítani, még nyújtózkodni is...

Lassan kiforog a díszlettel. A szín elsötétül. Egy percre újra világos lesz. Az üveges verandán vagyunk, egy régi sláger ritmusára ott állnak újra Tóték, láncban. Immár csak koreográfiával jelzett mozdulatokkal adogatják, vágják, hajtogatják a dobozokat. Tót, aki az adogatást kaszá-lásszerű mozdulatokkal végzi, lassan kilép a sorból, előrejön, miközben tovább kaszál a zene ritmusára. Eközben eltűntek Tóték, eltűnt az üveges veranda. Tót a sötét színpadra néz, észrevesz egy ajtót a háttérben, arca felderül, odasiet, bezárkózik.

A szín kivilágosodik.

4. KÉP

Tóték budija, virágzó mályvák közt, a délutáni napsütésben.

ŐRNAGY jön a ház felől, be akar nyitni. Az ajtó zárva. Kopog. Diszkrét köhintés. Az őrnagy visszamegy.

MARISKA idegesen jön. Mit művelsz te itt tegnap óta, édes jó Lajosom? Erélyesen kopog. Diszkrét köhintés. Türelmetlenül. Légy szíves, nyilatkozz! Meddig akarsz itt ülni?

TÓT bentről. Miért? Elutazik az őrnagy?

MARISKA Az őrnagy úr csak holnap utazik.

TÓT Akkor még maradok egy kicsit.

MARISKA Te csak a magad örömét hajkurászod? Mérgesen legyint. A ház felé. Gyere csak, kislányom! A belépő Ágikához. Átmegyek a boltba... Apád itt ül, az őrnagy úr a szobájában sétál... Vigyázz rájuk, kislányom! El.

ÁGIKA leül, föláll, nem tudja, mit csináljon. Aztán hirtelen lebontja szép, hosszú haját. Vár.

ŐRNAGY komoran jön, bekopog. Köhintés. Megfordul.

ÁGIKA reszkető hangon. Milyen szép idő van! Az őrnagy megy, hátra se néz. Süt a nap, de azért nincs túl meleg. Az őrnagy továbbmegy. Szabad valamit kérdezni az őrnagy úrtól?

ŐRNAGY kényszeredetten megáll, de rá se néz Ágikára.

ÁGIKA Azt szeretném tudni, hogy az őrnagy úr is úgy van-e vele, hogy néha minden ok nélkül bánatos, máskor pedig hirtelen jókedve lesz, és mindenben kacag, mulat?

ŐRNAGY hátranéz; barátságatlanul morog. Tudom is én! El.

ÁGIKA már nagyon nyugtalanul bekopog. Jaj, apu, apu...

Semmi válasz. Hirtelen visszatüri ruhája kivágását, kacér pózba áll, vár.

ŐRNAGY nehéz léptekkel jön.

ÁGIKA bátorságot gyűjt, elállja az útját. Szeretnék valamit kérni az őrnagy úrtól. Igazít a kivágáson, hadar. Eddig nem mertem szólni, de most, hogy a véletlen így összehozott, ki merem mondani a kívánságomat.

ŐRNAGY bosszúsan. Mi az?

ÁGIKA igazít a kivágáson, lázban. Arra szeretném kérni a mélyen tisztelt őrnagy urat, hogy tessék rám nézni, és tessék kimondani a legelső dolgot, ami eszébe jut. Vár, piheg.

ŐRNAGY rekedten. Még mindig bent van a budiban a papa?

ÁGIKA csalódottan elszalad.

ŐRNAGY lefojtott indulattal az ajtó felé. Halló!

TÓT diszkréten köhint.

ŐRNAGY még dühösebben. Mi lesz ott már, mi?

TÓT köhint.

ŐRNAGY öklével döngeti a budit. Mi az? Megnémult? Vagy truccolni akar? Mert akkor én máris csomagolok, és elutazom...

MARISKA *rémülten beszalad.* Jaj, nekem!... Mélyen tisztelt őrnagy úr, összetett kézzel könyörgök, tessék egy kis türelemmel lenni. *A budi felé.* Lajos! Mit művelsz? Hát nincs neked szíved? *Az őrnagyhoz.* Majd mindjárt. Mindjárt. Egy pillanat.

ŐRNAGY Egy pillanat, egy pillanat! Ezt hallom tegnap reggel óta. Egy ideig azzal áltattam magam, hátha csak gyomorrontása van...

MARISKA Nem, nem. Én nem hazudhatok az őrnagy úrnak. Sajnos, nincs neki gyomorrontása.

ŐRNAGY Úgy! Hisz sejtettem! Ül, gondolkozik, forral valamit, törí a fejét...

MARISKA *fölsikolt.* Jaj! Hallod ezt, édes jó Lajosom? És nincs egy szavad se? Hiszen a halálba kergeted a fiadat!

TÓT *lassan kinyitja az ajtót. Fönláll az ülőkéről, kilép.* Mélyen tisztelt őrnagy úr, egyszerűen nem fér a fejembe, miért tetszett énrólam ilyesmit föltételezni...

ŐRNAGY Hát mit csinál itt?

TÓT Semmit.

ŐRNAGY Lárifári... Akkor meg minek bezárkózni?

TÓT Mélyen tisztelt őrnagy úr, esküszöm, hogy napok óta nem jutott az eszembe semmi.

ŐRNAGY Nem gondolkozik?

TÓT Szó sincs róla! Én csak elülök itt, mert nem háborgat senki, zümmögnek a bogarak, és ha beriglizem az ajtót, mintha szegény jó anyám ringatna a karján...

ŐRNAGY *hirtelen megenyhül.* Hát miért nem szól? És miért udvariaskodik? Parancsoljon, kérem, foglaljon helyet... Sőt, mondok valamit. Mi most szépen megkérjük a kedves kislányát, hogy szaladjon át ide a volt Klein-féle sörkertbe két üveg jégbe hűtött sörért.

MARISKA *boldogan.* Hozom a sörnyitót.

Mariska és Ágika elsietnek.

ŐRNAGY Nehogy úgy vegye, kedves Tót, mintha ki akarnám túrni, de nem akadna ott még egy kicsi hely?

TÓT *boldogan a megtiszteltetéstől odébb rukkol.* Akadni akad, és nagyon megtisztelő...

ŐRNAGY *helyet foglal az ülőkén Tót mellett.* Egy kicsit fészkelődnek.

TÓT Sajnos, szűken vagyunk egy kicsit.

ŐRNAGY Ugyan már. Nem számít.

Ágika sört hoz, betölti, kínálja. Tót és az őrnagy elvesznek egy pohárral, Ágika elmegy.

ŐRNAGY *koccint.* Isten éltesse, kedves Tót.

TÓT Egészségére kívánom, őrnagy úr.

A lábhoz tett tálcára teszik a poharakat. Kis csönd.

ŐRNAGY Kellemes hely.

TÓT Csak egy kicsit primitív... De hiába, a vidék, az vidék.

ŐRNAGY Ez a helyiség, úgy, ahogy van, az én kívánalmaimnak tökéletesen megfelel... Kedves egészségére!

TÓT Viszont kívánom.

Isznak. Egy kis csönd.

ŐRNAGY Milyen jó itt! Én a maga helyében ki sem mozdulnék innen.

TÓT Nem is nagyon kívánczodom el.

ŐRNAGY Nagyon megértem... Mi ez a susogás?

TÓT A lombok.

ŐRNAGY És mi zúg itt?

TÓT Egy bogár.

ŐRNAGY Hogy hívják?

TÓT Zöld húslégy.

ŐRNAGY Milyen szép neve van!

Egy kis csönd. Koccintanak, isznak.

ŐRNAGY Nincs kedvem fölkelni.

TÓT Nekem sincs.

ŐRNAGY De azért, remélem, este lesz szerencsénk a dobozolásnál?... Vagy talán terhére van?

TÓT Ilyet ne tessék rólam mondani.

ŐRNAGY Tudom, tudom... *Átkarolja Tót vállát.* Érdekes. Eleinte voltak köztünk nézeteltérések, de most már szerencsésen elsimult minden. Hála Istennek.

TÓT Hála Istennek.

ŐRNAGY *iszik, egy kicsit spicces.* Tót úr... *Évődve.* Kis Tót.

TÓT Hahaha.

ŐRNAGY Mondok valamit. Hallja, Tótockám!

TÓT Tótockám? Hahaha...

ŐRNAGY Azt mondom... Ne énekeljünk valamit?

TÓT De mit?

Az őrnagy rákezd, Tót is belekap. Egymást átkarolva, jobbra-balra ingva énekelnek.

Gaudeamus igitur
Juvenes dum suumus,
Post jucundam juventutem,
post molestam senectutem...

MARISKA *az énekszóra odalopakodott, s a boldogság könnyeit törli.* Gyulánk, Gyulánk, hogy ezt nem láthatod! Drága jó Gyulánk...

Sötét.

5. KÉP

Az autóbuszmegálló. Bejönnek Tóték, a végső kimerültség határán. Jön az őrnagy is, frissen, kicsattanó egészségben. Esetleg szerepel a fűvószenekar is.

MARISKA Itt is vagyunk.

ÁGIKA Hát el kell válnunk.

ŐRNAGY Higgyék el, kedves Tóték, nekem semmi kedvem elutazni.

MARISKA Hogy elrepült ez a két hét! Igaz, édes jó Lajosom?

TÓT *szeme csukva. Időnként dőlni kezd, és akkor vagy a felesége, vagy a lánya támogatja föl, aszerint, hogy merről dől. El, el.*

ŐRNAGY Magával nagyon elégedett vagyok, kedves Tót. Csak vigyázzon, hogy vissza ne essen a régi hibáiba.

TÓT *lassan rá akar esni az őrnagyra. A két nő nagy ügyel-bajjal egyenesíti ki.* Nem, nem.

MARISKA És csókoljuk a fiunkat, és tessék neki átadni ezt a kis pitét.

ŐRNAGY Átadom, Mariska... És, minthogy nem vagyok a szavak embere, inkább tettekkel mutatom ki a hálámat...

Fözlúg az autóbusz motorja.

ÁGIKA *letörve.* Jön a busz...

MARISKA *könnyeivel küzd.* Boldogok vagyunk, hogy jól érezte magát szerény otthonunkban.

ŐRNAGY Ha egy ilyen nehéz percben tréfához volna kedvem, azt mondanám: „Szép volt, szép volt, talán igaz se volt...” *Erőltetve fölnevet. Ágika is kacagni kezd, aztán Mariska, utoljára Tót. Ebben azonban nincs semmi jókedv, inkább csak menekülnek a nevetésbe. Amikor az őrnagy abbahagyja, Tóték is egyszerre komolyodnak el.*

ŐRNAGY *az autóbusz zúgása elhallgat.* Mennem kell... *Kezet nyújt Mariskának.* Még egyszer köszönök mindent.

MARISKA Minden jót, őrnagy úr.

ŐRNAGY *megsimogatja Ágika arcát.* Isten vele, Ágika!

ÁGIKA A viszontlátásra, őrnagy úr.

TÓT *érzi, hogy ő következik, de tévedésből Mariskával szorít kezét.* Szerencsés utat, mélyen tisztelt őrnagy úr.

MARISKA *átfordítja Tótot az őrnagy felé.* Ő az!

TÓT *kezet ráz az őrnaggyal.* Köszönöm, Mariskám!

ŐRNAGY Minden jót!

MARISKA, ÁGIKA *egyszerre.* Minden jót!

ŐRNAGY Isten velük! *Elindul, visszaszól.* Igazán nem voltam terhükre?

TÓTÉK *mindhárman integetnek.* Nem! Dehogyan! Szerencsés utat!

ŐRNAGY *integtetve elmegy.*

Az autóbusz motorja felzúg. Tóték mosolyogva integetnek. A busz elindul, hangja elhalkul. Tóték arcán ennek arányában tűnik el a mosoly. Először Tót hagyja abba az integetést, aztán Mariska, végül Ágika. Három komor arc.

ÁGIKA *akinek a szíve hasad meg. Elment.*

TÓT *El. Lassan dőlni kezd.*

MARISKA *Karoljunk bele apádba, kislányom.*

TÓT *Arra semmi szükség... Elhárítja őket, kiegyenesedik, helyreigazítja fején a sisakot. No végre! Nyugodtan, öntudattal. Mehetünk, Mariskám! Férfiasan elindul.*

A háttér sötét lesz. Míg a színpad megfordul, belép a postás, kezében tábori lap.

A POSTÁS *olvas.* „Emlékszem, amikor megszökött a mi kis mókusunk, a Micu... Mi, gyerekek, bögni kezdtünk, de édesapám azt mondta: »Ez a buta mókus is szabad akar lenni. Még a szeretetünk se kellett neki!« Milyen nagyszerű mondás! Azóta én is rájöttem, milyen nehéz jónak lenni, illetve, hogy a jóhoz rosszat is kell tudni tenni, mert mindenki egyszerre jó meg rossz, és a körülményektől függ, ilyen lesz-e, vagy olyan. Csak azt nem tudom, milyenek legyenek ezek a körülmények. Erre nem bírok rájönni, talán csak azért, mert még túl fiatal vagyok, és nem ismerem jól az életet...” *Nézi a lapot, sóhajt.* Négyen voltak, hárman vannak. Pedig én mindig a páros számokat szeretem: kettő, négy, hat, nyolc... *Eltépi a lapot, el.*

6. KÉP

Az üveges verandára egymás után belépnek Tóték. Körülnéznek, sóhajtanak.

MARISKA *Megjöttünk... Most hagyjunk mindent úgy, ahogy van, és feküdjünk le.*

TÓT *Hogyisne! Előbb rendet csinálunk. Szedj le, Mariska! Kislányom, tüntesd el innen ezeket a dobozokat!... Mindjárt jövök. Fölemeli és kicipeli a kertbe a margóvágót. Amikor visszatér, rend van a verandán. Elégedetten körülnéz. Megindítja a kakukkos órát, mely mindjárt elkezd kakukkolni. Mostantól kezdve reggel fogunk reggelizni, este fogunk vacsorázni, éjjel aludni fogunk, és mindent úgy csinálunk, mint azelőtt...*

MARISKA *gyengéden.* Úgy lesz, ahogy te akarod, édes jó Lajosom... Hozhatok egy szivart?

TÓT *Hozhatsz. Leül megszokott helyére. Mariska hozza a szivart. Ágika tüzet ad. Aztán odagyűlnek Tót köré. Esteledik.*

MARISKA *Milyen szép este!*

ÁGIKA *Már kigyulladtak a gyantaszedők tábortüzei.*

MARISKA *Későn van... Nem vagy álmos?*

TÓT *Érdekes. Most nem. Inkább nagyon jól érzem magam... Sóhajt egy jólesőt. Menj egy kicsit odébb, kislányom.*

ÁGIKA *Nyújtózkodni akar az apu?*

Helyet csinálnak.

TÓT *élvezettel megropogtatja a csontjait, aztán. Jaj, anyám, anyám, szegény jó anyám... Torkán akad a szó, keze leesik.*

ŐRNAGY kofferral a kezében, sugárzó arccal megjelenik a veranda ajtajában. Szélesen elmosolyodik. Látom, nem hisznek a szemüknek! Pedig én vagyok az!

Általános konsternáció. Tót megpróbál feltápaszkodni, de csak valamilyen pukkanásszerű hang jön ki belőle, aztán visszahull.

MARISKA mozdulni se tud.

ŐRNAGY Egerben le akartam pecsételtetni a szabadságosleveletem, de a pályaudvarparancsnokságon azt a kellemes hírt közölték velem, hogy a partizánok felrobbantottak egy hidat, és emiatt három napig nem járnak a vonatok... Mit szólnak hozzá?

Tóték még most se tudnak beszélni, csak düleedt szemmel bámulják az őrnagyot.

ŐRNAGY leteszi a poggyászt. Úgyis olyan nehéz volt egymástól elválni, gondoltam, még eltöltök itt maguknál három szép napot... Remélem, nem leszek terhükre?

MARISKA felsóhajt. Ó...

ŐRNAGY tette készen körülnéz. Nos hát, ha ilyen szépen együtt vagyunk... Mondok valamit. Ne dobozoljunk egy kicsit? *Elhallgat, körülnéz.* Ni csak! Hát az új margóvágó? Az hová lett, kedves Tót?

TÓT nagy nehezen feltápaszkodik. *Természetellenes hangon.* A margóvágó? Mariska, nem tudod? Ja, igaz... Levittem a kertbe, mélyen tisztelt őrnagy úr.

ŐRNAGY A kertbe? A gépet? De minek? És hová?

TÓT szolgálatkészen. Csak ide, a mályvákhoz... Tessék parancsolni, mindjárt megmutatom. *Föléledt. Ellentmondást nem tűrően utat mutat az őrnagynak, aki kilép a kertbe. Tót vissza se néz, de mihelyt kilépett, Ágika és Mariska a rémülettől dermedten állnak. Egy kis csönd. Aztán a margóvágó tompa döndülése hallatszik. A két nő egész testében megrepeg. Még kétszer megdöndül a margóvágó. Ők ugyanúgy megrázkódnak tőle. Mereven néznek maguk elé, várnak.*

TÓT belép, leporolja a kezét. *Nyugodt.* Miért álltok itt?

MARISKA remegő szájjal. Téged vártunk.

TÓT Későn van. Menjünk feküdni.

ÁGIKA iszonyodó szemmel néz az apjára. *Mariska elindul a szoba felé, de megáll.*

MARISKA félénken. Háromba vágta, édes jó Lajosom?

TÓT utána számol. Háromba? Nem. Négy egyforma darabba vágta. Talán nem jól tettem?

MARISKA De jól tetted, édes jó Lajosom! Te mindig tudod, mit hogy kell csinálni...

Rövid csönd.

Rémülten. Fiam! Fiam! Egyetlen, kicsi kis fiam!

Függöny

MACSKAJÁTÉK

Tragikomédia két részben
1969

Ezt a darabot úgy kell eljátszani, mintha egyetlen mondat volna. Nem tűr semmiféle lelassulást, megállást vagy színváltást, hiszen elejétől a végéig nem más, mint zaklatott lelkű hősnőjének, Orbánnének egyre zaklatottabb és feszültebb vitája önmagával, a nővérével, az egész világgal. Ehhez kell alkalmazkodnia az előadás tempójának és a színpad berendezésének is. Minden színhely elejétől fogva a színpadon van. Az tehát, ami látszólag Orbánné szobája - egy asztallal, pamlaggal, telefonnal, a rivalda előtt egy zongoraszékkal stb. -, a darab egyetlen színpadképe. Így például az asztal nemcsak Orbánnéé, hanem a leánya ebédlőasztala és egy eszpresszóasztal is.

Ettől a színpadi tértől elkülönítve csak a béna, tolókcocsiban ülő Lizának van állandó helye a szín bal első sarkában.

Ez teszi lehetővé, hogy a folyamatosságot ne szakítsa meg semmi, s a darab hősnője úgy sétálhasson át egyik képből a másikba, hogy még a beszédét se legyen kénytelen megszakítani.

1969

A Macskajáték elé

A Macskajáték meséjét énelőttem már több ezren elmesélték. A darab arról szól, hogy két ember szereti egymást, de akadályok lépnek föl, s a csábító harmadik (akit ez esetben Paulának hívnak) minden női varázsát latba vetve magához láncolja a férfit, s a boldog pár oltár elé lép... Ez a szerelmi háromszög csak abban különbözik elődeitől, hogy szereplői nem tizen-, nem is huszon-, hanem hatvan-egynéhány évesek.

S bár úgy látszik, hogy a szenvedély kísérő tünetei, átvirrasztott éjszakái, forró vallomásai, boldog föllángolásai és féltékeny leselkedései pontosan ugyanúgy játszódnak le az elmúlás küszöbén, mint az élet hajnalán vagy delelőjén, bennünk, akik csak nézzük ezt a groteszk játékot, hullámozó és ellentmondó érzelmek ébrednek. A nagy szenvedélyekben - kívülről nézve -, még „normális” kitöréseiben is van valami hősie és ugyanakkor nevetséges vonás; hát még ha műfogsort, gyógycipőt s az öregség többi kellékét viselik azok a hősök, akik a szenvedély máglyáira fellépnek. Amikor kinevetjük, szánjuk is őket, de szánalmunk mögött ott bujkál a mosoly. Mi, emberek, csak egyféleképpen tudunk szenvedni és örülni, akár az élet elején, akár a végén tartunk; joggal mondhatjuk hát, hogy ha sírva, ha nevetve: a színpadon mi magunk is ott vagyunk.

E groteszk történet főhőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájkodó, alakoskodó, még a hazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkivel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nénjével, Gizával. Körömszakadtáig harcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Hogy célját elérje, nem riad vissza semmitől: hazudik, pletykázik, leselkedik és veszekszik, és amikor már semmi sem használ, végső kétségbeesésében megmérgezi magát. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen harcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a halálnak. Bukásra ítélt küzdelem ez, mégis ő lesz a győztese - igaz, drágán fizet érte. A győzelem órája már az összeomlás, a kifulladás órája is, öröme inkább csak jelkép, ahogy egy zászló lobog egy rommá lőtt, kiégett város füstölgő falai fölött.

1971

SZEREPLŐK

ORBÁNNÉ

GIZA

PAULA

EGÉRKE

ILUS

CS. BRUCKNER ADELAIDA

CSERMLÉNYI VIKTOR

JÓZSI

PINCÉR

Bemutató a Szolnoki Szigligeti Színházban, 1971-ben

Budapesti bemutató a Pesti Színházban, 1971-ben

Első rész

Egy régi, elsárgult fénykép jelenik meg a vetítövászonon.

ORBÁNNÉ *belép, tárgyilagosan.* Ez a pillanatkép 1918-ban vagy 1919-ben készült, a Szolnok megyei Létán, kint a Holt-Tiszánál, a cukorgyári lakótelep közelében, ahol lánykorunkban laktunk. Fent a gyár féderes kocsijának hátsó fele látszik (a lovak nem), az ereszkedőn pedig két lányalak szalad lefelé. Azok mi vagyunk, Szolnok megye szépei, a Szkalla lányok, amint az első tüllruhánkban, szélfúttá hajjal, kacagva, integetve szaladunk a víz felé. A képet már eredetileg túlexponálták, a két homályos lányalak azóta megsárgult, kifakult, arcunk is alig kivehető. *A fénykép eltűnik.*

GIZA *a színpad sarkában feltűnik. Orbánné nénje, még tolószékben is tiszteletet parancsoló, elegáns jelenség. Előtte egy kis asztal - a telefontal és néhány könyvvel.* München ide majdnem száz kilométer, de azért este 8-kor, német pontossággal, majdnem libasorban befutottak a parkba az autók. 8.30-kor a lány, nem az én Schwesternem, hanem a szobalány, kinyitotta az ebédlőajtót, és előbb engem gurított az asztalfőhöz, aztán én mutattam meg mindenkinek a helyét. Mint írtam, ilyen kisebb estélyen nincs név szerinti ültetés, tehát odahívhattam magam mellé Rauschenigg professzort, aki nemcsak orvosnak nagyszerű, hanem társalgónak is. Persze, nem azért volt meghíva, mert az én kezelőorvosom, hanem a bátyja miatt, aki a Bajor Kereskedelmi Kamara alelnöke, és Misinek fontos nexusa. Rauschenigg rögtön a hogylétem felől érdeklődött; azt mondtam, amin nem lehet változtatni, amiatt nem érdemes panaszkodni. Gratulált, milyen erős vagyok, és nagyon okos dolgokat mondott, de amikor fáradt vagyok, kihagy a memóriám. A Schwester hozza az altatómat, reggel folytatom.

ORBÁNNÉ *elnyűttnek látszó, de elnyűhetetlen, idősebb asszony. Van benne valami alapvető lomposság, amin az sem változtat, hogy nemrég új ruhát kapott, és a haját is barnára festette. Levelet ír. A levélírásnak azonban semmi látható jele sincsen, Orbánné a szöveghez illően mozog, tesz-vesz, s elejétől a végéig a közönséghez beszél. Már az első szava csupa indulat.* Rémes napom volt. Egy csomó bosszúság ért, és mindegyiken felizgattam magam. Ismersz, drágám! Ha sok bajom van, felgyűlik bennem a méreg, és mintha égő kanócot húznék magam után, minden átmenet nélkül felrobbanok. Mellesleg Mistótné, a tejcarnokosnő, már régen az idegeimre megy, de hogy pont Paula szeme előtt, a Csatárka utcai tejcarnokban! Képzeld el, Gizám; bal karomon a társbérlőm macskája, jobb kezemben egy joghurtosüveg, benne fél deci tej, a fél lábamon papucs, a másikon fűzős cipő, és a fejemen egy vadidegen nő kalapja, mely véletlenül rajtam maradt. Én kiabálok, és nem nagyon válogatom meg a szavaimat, Mistótné szintén, a mögöttem álló négy öregasszony is kiabál, mert az egész környéken tejcarnokellenes a hangulat. És most képzeld el, hogy ennek a zűrzavarnak a tetőfokán nyílik az ajtó, és ott áll egy nő. Kérlek, Gizám, szőke haja volt, de olyan természetesen szőke, mint ahogy egy pohár tiszta vizet se lehet festeni. Mogyorószínű, jersey angol kosztüm volt rajta, amire rá volt írva, hogy nem Budapest. De mindez nem érdekes, drága Gizám, hanem az, hogy még meg se szólalt, csak állt és nézett, de abban a szempillantásban csönd lett, mindenki őt bámulta, és mindenki szégyellte magát. Nem ismertem meg. Ő kezdett engem nézni, aztán megkérdezte: „Ha nem tévedek, ugye, Orbán Béláné?” Nekem meg nem jött ki hang a torkomon, csak a tejcarnokosnő kezdett magához térni, folytatni próbálta a pofázást, de csak egy fél kukorékolás jött ki belőle, mert akkor Paula ránézett, és azt kérdezte: „Mit óhajt, asszonyom?” Mistótné abban a pillanatban erkölcsi halott volt, és egy szó se jött ki belőle, amikor fizetés nélkül eltávoztam Paulával. A nagy felfordulásban ugyanis otthon felejtettem a pénzemet is. Hazakísért. Aztán utánad kérdezett, mondtam, hogy az állapotod, sajnos, változatlan, pedig

Garmisch-Partenkirchenben a legjobb orvosok felügyelnek rád. Azt üzente, csókoltat, aztán megjegyezte, milyen remek kis kalapom van, és milyen fiatal vagyok benne. És kérlek, Gizám, helyett, hogy bevallottam volna, hogy a kalap egy vadidegen nőé, és véletlenül maradt a fejemen, azt meséltem, hogy a Belvárosban vettem, kétszázötven forintért. Aztán megbeszéltük, hogy kedden találkozunk a Nárciszban. És kedd óta mindennap ott találkozunk. Gizám! Drága Gizám! Az a legfurcsább, hogy tulajdonképpen sose mond semmi különöset, de én mégis mindig a hatása alá kerülök. Azt hiszem, ő olyan hatással van rám, mint te. Gizám, drága Gizám, végre találtam valakit, aki törődik velem, aki figyel rám, érdeklődik, kérdez... Mennyit kérdez! Mindent tudni akar, és akármit mondok, érdekes. Éntőlem már senki se kérdezett semmit! Amióta téged elvesztettelek, most érzem először, hogy fontos vagyok valakinek. Azóta vagyok magamnak is fontos. Most befejezem, mert sietek a Nárciszba. Holnap megint írok, addig is sokszor csókol szerető húgod, Erzsi. *És már le is ül: barátnője mellé, az eszpresszóasztalhoz.*

PAULA *vonzó, koránál fiatalabbnak látszó asszony, tele életkedvvel.* És volt egy lovagod.

ORBÁNNÉ Erre rosszul emlékszel.

PAULA Pedig nem tévedek.

ORBÁNNÉ Szegény urammal voltam végig.

PAULA Épp ő emlegette.

ORBÁNNÉ Ő? Mikor?

PAULA A házmesterék az óvóhely legmelegebb zugában tanyáztak. Karácsony este föltettek néhány lemezt.

ORBÁNNÉ Rémlik valami.

PAULA Mind odahúzódtunk. És a férjed azt mondta: „Hallod? A lovagod.”

ORBÁNNÉ Biztos ez? Szegény Bélám azt se tudta, mi a féltékenység.

PAULA Nevetve mondta.

ORBÁNNÉ Akkor lehet.

PAULA De te nem neveltél.

ORBÁNNÉ Milyen jó fejed van!

PAULA És a lovagod? Él?

ORBÁNNÉ Él.

PAULA Szoktad még látni?

ORBÁNNÉ Szoktam, de nem gyakran.

PAULA Milyen gyakran?

ORBÁNNÉ Nálam vacsorázik minden csütörtökön.

PAULA De hiszen ez szép!

ORBÁNNÉ Szép? No hiszen! Csak látnád!

PAULA Miért? Milyen?

ORBÁNNÉ Csupa has. Mintha föl lenne fújva. Mintha csak beszívná a levegőt, de nem lélegezné ki.

PAULA Mi is a neve?

ORBÁNNÉ És a modora! Erre én igazán nem vagyok kényes, de a rosszullét környékez, amikor udvarol.

PAULA Ebben is van valami megható.

ORBÁNNÉ Ebben csak a te gyengéd lényed talál valami megthatót.

PAULA Hogy is hívják?

ORBÁNNÉ Kizárólag tele szájjal beszél, jobban mondva, nem is tud másképp beszélni, mert úgyszólván állandóan eszik.

PAULA Te túlzol!

ORBÁNNÉ Még szépítem is! Múlt csütörtökön megevett egy levesbe főtt kappant, utána másfél kiló rántott karajt, befejezésül egy tepsi rétest.

PAULA Nekem ez imponál!

ORBÁNNÉ Mialatt az egyiket ette, már be kellett hoznom a másikat, hogy lássa, mi vár rá.

PAULA Jópofa lehet. Nem akarod megmondani a nevét?

ORBÁNNÉ Még nem mondtam?

PAULA Még nem. *Paula int a pincérnek.*

PINCÉR Mit parancsolnak a hölgyek?

PAULA Igyunk valamit. Hozzon két Hubertust, Ferikém.

ORBÁNNÉ Köszönöm, én nem szoktam.

PAULA Az én kedvemért, Erzsi... *A pincérre néz, bólint. A pincér el.*

ORBÁNNÉ Hol hagytad abba?

PAULA Ott, hogy nem akartad megmondani a nevét.

ORBÁNNÉ Alig hiszem, hogy ismernéd.

PAULA Ne mondd, ha nem akarod.

ORBÁNNÉ Csermlényi Viktornak hívják.

PAULA Csermlényi Viktornak? És őt ne ismerném?

ORBÁNNÉ Úgy tudom, nem vagy operabarát.

PAULA De hisz őt mindenki ismeri! Ő világhírű!

ORBÁNNÉ Volt. Most a Pamutiparban korrepetál szegény.

PAULA Kevés a nyugdíja?

ORBÁNNÉ Nem a pénz miatt csinálja.

PAULA Ez is tetszik nekem. Föllépni nem szokott már?

ORBÁNNÉ Csak esztrádműsorokban. Már csak egy-két rövid dalra futja a lélegzete.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Tüdőtágulása van.

PAULA Ez is szép.

ORBÁNNÉ Mi ezen a szép?

PAULA Hogy mégis énekelni akar.

ORBÁNNÉ De a hangja nem a régi már.

PAULA Talán ez a legszebb az egészben.

ORBÁNNÉ Ezt már nem is értem.

PAULA Tetszik nekem, ha valaki dacolni akar a tüdőtágulásával, kiáll egy külvárosi pódiumra, és énekel, amíg ki nem fullad.

ORBÁNNÉ Erre nem gondoltam.

PAULA Szeretném megismerni.

ORBÁNNÉ Nagy csalódás lenne.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Mert amit Viktorba belemagyarázol, az csak benned van meg. Ő pontosan olyan, amilyenek én látom, egy lármás, rendetlen, mocskos, kibírhatatlan alak...

PAULA Furcsa, hogy szegény férjedről csupa jót mondasz, őt viszont folyton pocskondiázod.

ORBÁNNÉ Miért furcsa ez?

PAULA Mintha őt szeretted volna jobban.

ORBÁNNÉ Melyiket?

PAULA Ezt a Csermlényit.

ORBÁNNÉ Én? Viktort? Ne nevetess! *Nagyot nyel.* Nézd, ha én egyszer teljes életnagyságban megmutatnám neked az én Viktoromat, nem mondanál többé ilyen örülségeket.

PAULA Hát mutasd be!

ORBÁNNÉ *nevet.* Még csak ez hiányzik! Te már az első kézcsóknál rosszul lennél.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Mert mint egy vizsla, összenyalná a kezedet.

Nagyot nevetnek. Orbánné fölkel, átmegy a pamlaghoz, de már útközben elkezd Gizához beszélni. A következő jelenet tulajdonképpen egy interurbán beszélgetés, ők azonban - most is, és a következőkben is - úgy folytatják ezeket a hosszú párbeszédet, hogy a készülékhez hozzá se nyúlnak.

GIZA Halló! Halló! Hallasz engem?

ORBÁNNÉ Igen, hallak.

GIZA Ne kerülgesd a kását! Mit mondott erre a tejcarnokosnő?

ORBÁNNÉ Hogy nem köteles kiszolgálni fél deci tejet.

GIZA Hát miért nem vettél többet?

ORBÁNNÉ Mert ennyi elég a macskának.

GIZA Ezen vesztetek össze?

ORBÁNNÉ Még nem. Erre én a lehető legudvariasabban megkérdeztem! „Hol van az kiírva, angyalom?”

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy ezt nem kell kiírni, mert ez természetes.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Hogy mindent ki kell írni.

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy különben is, a tejsarnok vasárnapi nyitva tartása a csecsemők és gyermekek tejellátását szolgálja, nem pedig az állatok etetését. Ettől már kezdett melegem lenni.

GIZA És mit mondtál?

ORBÁNNÉ Azt kérdeztem, még mindig udvariasan: „És ez miért nincs kiírva magánál, angyalom?”

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy ezt se kell kiírni, mert ez is természetes.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Ha ki van írva, hogy a sütemények fogdosása tilos, akkor ezt is ki lehetett volna írni.

GIZA Erre mit válaszolt?

ORBÁNNÉ Hogy nem lehet mindent kiírni.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Hogy lehet.

GIZA Erre mit mondott?

ORBÁNNÉ Hogy nem lehet.

GIZA Erre mit mondtál?

ORBÁNNÉ Hogy lehet.

GIZA Kiabáltál vele?

ORBÁNNÉ Még nem.

GIZA Ő kezdett kiabálni?

ORBÁNNÉ Én kezdtem kiabálni, mert fölkért, hogy azonnal hagyjam el a helyiséget. Kérdeztem, milyen jogcímen. Azt mondta, azon a jogcímen, hogy a tejsarnokba állatokat behozni tilos. Kérdeztem: és ez hol van kiírva? Azt mondta, pont a fejem fölött.

GIZA Tényleg ki volt írva?

ORBÁNNÉ Tényleg ki volt írva.

GIZA Akkor neki volt igaza.

ORBÁNNÉ Ettől lettem dühös.

GIZA Miket mondtál?

ORBÁNNÉ Ami már hónapok óta felgyúlt bennem.

GIZA Goromba voltál?

ORBÁNNÉ Akárhogy vigyázok, ilyenkor kiszalad valami a számon.

GIZA Mit mondtál neki?

ORBÁNNÉ Hogy duplavalagú.

GIZA Mit jelent ez?

ORBÁNNÉ Semmi különöset.

GIZA Sértő szó?

ORBÁNNÉ Hallottál már tőlem sértő szavakat?

GIZA Még rád is kellett szólnom.

ORBÁNNÉ Te sosem szeretted az erős kifejezéseket.

GIZA És akkor lépett be az a bizonyos Paula?

ORBÁNNÉ Miért mondod ezt ilyen gúnyosan?

GIZA Hol itt a gúny?

ORBÁNNÉ A hanghordozásodban van a gúny.

GIZA Képzeldsz, drágám.

ORBÁNNÉ Úgy látszik, Paula barátnőm valamiért nem tetszik neked.

GIZA Tévedsz. Az nem tetszik, hogy rendetlen öltözékben lépsz ki az utcára.

ORBÁNNÉ Nem volt időm felöltözni, mert megszökött a macska.

GIZA Egy macska nem szokott megszökni.

ORBÁNNÉ Nem is az én lakásomból szökött meg, hanem a szomszédnőm lakásából.

GIZA Hogy kerülsz te félig felöltözve a szomszéd lakásba?

ORBÁNNÉ Hány perce beszélünk?

GIZA Ne törődj vele.

ORBÁNNÉ Mégis?

GIZA Nem számít. Talán beteg a szomszédnőd?

ORBÁNNÉ A szomszédnőm nem is volt otthon.

GIZA Hogy kerülsz te félig felöltözve a szomszédnőd üres lakásába?

ORBÁNNÉ Édes Gizám, ez igazán nem fontos.

GIZA Tudni szeretném.

ORBÁNNÉ Miért kell neked minden legapróbb részletet tudni?

GIZA Mert féltetek.

ORBÁNNÉ Engem nem kell félteni.

GIZA Lehet, hogy az egész nem más, mint a nálad szokásos felfordulás, de a leveledből úgy veszem ki, hogy több.

ORBÁNNÉ Miből vetted ezt ki?

GIZA Inkább csak érzem.

ORBÁNNÉ Miből érzed?

GIZA A szavaidból is érzem.

ORBÁNNÉ Mindent elmondok, Gizám, csak nyugodj meg. A szomszédnőm egy drága kis szerencsétlen teremtés. Mindenki csak Egérkének nevezi. Tudod, van egy játékunk. Ha hazajön a hivatalból, átnyávog nekem, én beeresztem az adjunktusék macskáját, az visszanyávog. Egérke felel a macskának, a macska Egérkének... Nem is játék ez, csak olyan szokás... Szóval, nálam van a lakása kulcsa, mert egész nap dolgozik, és csak a szabad idejében foglalkozik kalapokkal. Épp öltözködtem, amikor az egyik vevője telefonált, hogy elkészült-e már a kalapja. Amikor átmentem megnézni, a macska a karomon ült, de egy percre letettem, mert kíváncsiságból fölpróbáltam annak a nőnek a kalapját. Abban a szempillantásban leszaladt a lépcsőn.

GIZA És te utána.

ORBÁNNÉ Hát persze.

GIZA Abban az öltözékben.

ORBÁNNÉ Így is a harmadik utcában értem utol.

GIZA Hogy tehetnél ilyet?

ORBÁNNÉ Te nem ezt tetted volna?

GIZA Nincs olyan macska a világon, amelyért én hanyag öltözékben szaladgálnék az utcán.

ORBÁNNÉ Tudod jól, hogy a macska nem az enyém, hanem a társbérllőmé. Azt is megírtam, mennyire ragaszkodik hozzám. Képzelheted, mit szóltak volna az adjunktusék, ha megszökik az ő imádott macskájuk, melyre már amúgy is féltékenyek voltak.

GIZA Ezt nem írtad.

ORBÁNNÉ Mit nem írtam?

GIZA Te csak azt írtad, hogy az adjunktusék végtelenül finom és udvarias emberek, de azt nem, hogy féltékenyek.

ORBÁNNÉ Ez olyan érdekes?

GIZA Az az érdekes, hogy miért féltékenyek.

ORBÁNNÉ Mert állítólag elcsábítom a macskájukat.

GIZA Mivel csábítod el a macskájukat?

ORBÁNNÉ Mennyibe kerül egy perc?

GIZA Már mondtam, hogy ne törődj vele.

ORBÁNNÉ De engem idegesít, ha nem tudom, hogy ez a beszélgetés mibe kerül.

GIZA Semmibe.

ORBÁNNÉ Az nem lehet.

GIZA A telefonszámla Misi vállalatának költségzámmlájára megy.

ORBÁNNÉ De a vállalat Misié.

GIZA Csakhogy a telefon a rezsit terheli.

ORBÁNNÉ Akkor is ő fizeti.

GIZA Misi örül neki. Minél nagyobb a telefonszámlája, annál kevesebb az adó.

ORBÁNNÉ Ezt nem értem.

GIZA Mivel csábítod az adjunktusék macskáját?

ORBÁNNÉ Egy fél deci tejet szoktam neki adni.

GIZA Mást nem?

ORBÁNNÉ És egy kis húst.

GIZA Szerinted ez helyes?

ORBÁNNÉ Ők nagyon finom emberek, de túl érzékenyek.

GIZA Akkor én is túl érzékeny vagyok.

ORBÁNNÉ Te is megsértődnél?

GIZA Én is megsértődnék.

ORBÁNNÉ Te is túl érzékeny vagy, drága Gizám.

GIZA Ezt most hallom először.

ORBÁNNÉ Mert most vagy először megsértve.

GIZA Honnan veszed ezt?

ORBÁNNÉ Ebből a telefonbeszélgetésből.

GIZA Semmi jelét sem adtam annak, hogy meg volnék sértve.

ORBÁNNÉ Mert nem vagy őszinte hozzám.

GIZA Tudod, hogy mindig őszinte voltam hozzád.

ORBÁNNÉ Elejétől fogva érzem, hogy valami bánt.

GIZA Nem tudom, mire célzol.

ORBÁNNÉ Paulára célzok.

GIZA Megint képzelődsz. Ha neked egy új barátnőd van, akivel jól érzed magad, annak én csak örülök.

ORBÁNNÉ Tudom, hogy örülsz, de valami megzavarja az örömet.

GIZA Semmi. Én legfőljebb a leveled egy passzusát érzem egy kicsit elhamarkodottnak.

ORBÁNNÉ Melyik passzusát?

GIZA Azt írtad, hogy az a bizonyos Paula pont olyan hatással van rád, mint én.

ORBÁNNÉ Nagyon csodálkozom, édes Gizám.

GIZA Miért csodálkozol, drágám?

ORBÁNNÉ Mert ezt a legnagyobb elismerésnek szántam. Az ő finom lénye, lelki nemessége emlékeztet rád.

GIZA Csakhogy ez a te Paulád mogyorószínű jerseyben jár, és szőkére festi a haját. Ebben is hasonlítunk?

ORBÁNNÉ Te is nagyon sokat adsz az öltözködésre, Gizám.

GIZA Mert reprezentálok a fiam házában. Hidd el, hogy a legdrágább párizsi ruháim is a koromhoz illőek. És nézd meg a hajamat, drágám. Nem szőke, hanem ősz.

ORBÁNNÉ Neked abban is szerencséd van, hogy gyönyörűen őszültél. De az se bűn, ha valaki befesti a haját.

GIZA Még véded is?

ORBÁNNÉ Paulának nincs szüksége védelemre. Milliók és milliók járnak festett hajjal.

GIZA Mondd ezt még egyszer.

ORBÁNNÉ Mit mondjak még egyszer?

GIZA Amit utoljára mondtál.

ORBÁNNÉ Azt mondtam, hogy milliók járnak festett hajjal.

GIZA Sejtettem.

ORBÁNNÉ Mit sejtettél?

GIZA Hogy ez a Paula milyen hatással lesz rád.

ORBÁNNÉ Milyen hatással?

GIZA Te is szőke lettél?

ORBÁNNÉ Megáll az eszem.

GIZA Igen vagy nem?

ORBÁNNÉ Meg kell mondanom, édes Gizám, hogy egy kicsit furcsállom ezt a feltételezést.

GIZA Úgy nyugodjon békében drága jó apánk?

ORBÁNNÉ Nem szoktam ilyen butaságokra esküt tenni.

GIZA Akkor mégis szőke vagy.

ORBÁNNÉ Nem vagyok szőke.

GIZA Más szint ajánlott az a drága Paula?

ORBÁNNÉ Arról beszélsz így, aki szegény férjével együtt megmentett az éhhaláltól az ostrom alatt?

GIZA Ki mentett meg az éhhaláltól? Ezt most hallom először.

ORBÁNNÉ A barátnőm. Dr. Kausz Istvánné. A Paula. Mi ugyanis együtt vészeltük át az ostromot egy budai pincében. Szegény Bélám, amilyen mulya volt, nem gondoskodott az ellátásunkról. Ha Paula nincs, ott fordultunk volna fel éhen.

GIZA Én terólad beszélek.

ORBÁNNÉ De ez Paulára üt vissza.

GIZA Engem csak a te sorsod aggaszt.

ORBÁNNÉ Ne aggasszon téged az én sorsom.

GIZA Öt perc múlva szégyellni fogod ezt a veszekedést.

ORBÁNNÉ Soha életemben nem veszekedtem.

GIZA Egész életemben imádtál veszekedni.

ORBÁNNÉ Fejezzük be ezt a beszélgetést, drágám.

GIZA Épp erre akartalak kérni, édesem.

ORBÁNNÉ Misit üdvözlöm.

GIZA Át fogom adni.

ORBÁNNÉ És Hildegardot és a két unokádat is.

GIZA Köszönöm szépen.

ORBÁNNÉ Csókollak, Gizám.

GIZA Csak vigyázz magadra!

ORBÁNNÉ Nincs mire vigyázzak.

GIZA Aludj jól!

ORBÁNNÉ Te is!

ORBÁNNÉ *ülve marad, zaklatottan maga elé mered. Némán folytatja a vitát. Mintha Gizának egy újabb vádjára válaszolna, idegesen. Légy szíves, hagyjál nekem békét! Legyint, mint aki tudja, hogy hiába beszél, újra maga elé néz.*

Halk nyávogást hallunk. Feltűnik Egérke, egy kortalan, szürke teremtés. Kezében fácántollas, csinos női kalap. Másodszor is nyávog, barátságosan, mint aki bebocsáttatást kér. Orbánné csak odapillant, de nem reagál. Egérke harmadszor is nyávog, hangosabban, aggódva. Erre se jön válasz. Egérke kopog.

ORBÁNNÉ még a telefonbeszélgetés hatása alatt. Tessék!

EGÉRKE nyugtalanul belép. Erzsike drága! Nem zavarok?

ORBÁNNÉ Nem.

EGÉRKE Igazán nem?

ORBÁNNÉ Mondtam már, hogy nem.

EGÉRKE Inkább holnap jövök. Látom, hogy zavarok.

ORBÁNNÉ Hányadszor mondjam, hogy nem zavarok? Mi kell?

EGÉRKE egy kalapot mutat. A Matusz né kalapja. Már kétszer alakítottam, és még mindig túl sportos neki.

ORBÁNNÉ kirobban. Túl sportos? Ott egye meg a fene! Megmondtam neked, hogy majd én beszélek veled, de te minden hülye hisztérikáknak beadod a derekadat. Fogadjunk, hogy nekem nem merte volna visszaadni.

EGÉRKE félénken. Nem tetszik fölpróbálni?

ORBÁNNÉ Minek?

EGÉRKE Mert hátha neki van igaza.

ORBÁNNÉ Nekem ahhoz nem kell egy kalapot fölpróbálni, hogy lássam, kinek van igaza. Azt fogod mondani: Asszonyom, Orbán Béláné üzeni, hogy ez a kalap nem túl sportos. És ha van még valamilyen megjegyzése, forduljon egyenesen őhozzá!

EGÉRKE Köszönöm szépen.

ORBÁNNÉ Szívesen. És most szeretnék egy kicsit egyedül maradni.

EGÉRKE Erzsike drága, csak nincs valami baj?

ORBÁNNÉ Nincs.

EGÉRKE *megriadva.* Akkor elmegyek. *Lábujjhegyen kilopakodik. Kint megáll, komoran néz maga elé.*

ORBÁNNÉ *odanéz, s mintha megérezné, hogy Egérke aggódik érte, egy kis mosollyal átnyávo-
g neki.*

EGÉRKE *megnyugszik, elmosolyodik, boldogan visszanyávog, fejébe nyomja a kalapot, és kimegy a színről.*

ORBÁNNÉ Drága Gizám, nagyon szégyellem magam, hogy tegnap olyan ingerülten beszéltem veled a telefonba, épp veled, aki legdrágább vagy nekem a világon! Néha, amikor a te erkölcsi magaslatozról lenézel az emberre, elvesztem a fejem. Szép tőled, hogy aggódsz, bár ki nem állhatom, ha aggódnak értem. Tudd meg, Gizám, igenis, barna a hajam, és mégsem érzem bűnösnek magam. Paula vitt el a fodrászhoz, aki mindjárt eltalálta azt a meleg, de diszkrét mahagóniszínt. Azt mondta, ez az én igazi egyéniségem. Az ősz haj megmástitotta a lényemet. És aztán Paula nekem adta, valósággal rám erőszakolta azt a bizonyos mogyorószínű jerseyt. És aztán lekönnyörögte rólam a magas szárú fűzős cipőt. És igaza lett! Hogy milyen más érzés, azt el se mondhatom! Nem ismernél rám. Elegáns nő lettem. És bocsáss meg az őszinte szóért. Neked mindig hajlamod volt rá, hogy a látszatról ítélj. Paulánál is csak a külsőségeket vetted észre, pedig többről van itt szó, mint egy kiszőkített haj! Én már azt se tudtam, milyen ruha van rajtam. Az ember hozzákopik a körülményeihez. Akit semmibe vesznek, semmivé válik. De hát mit vegyenek észre az emberek egy lompos, unalmas öregasszonyon?

GIZA Csendes a ház, Misiék Baden-Badenben vannak. Délutánonként felhozzák az unokákat, de a Schwester is bent marad, meg a Fräulein is. Úgyse tudnék velük egyedül mit kezdeni. Emlékszel még apánk esti meséire? Itt most nagyon vigyáznak, nehogy bármivel megfélemlítsék a gyerekeket. Hildegard egyszer szólt, hogy az én meséimben túl sok a vasorrú bába, medve, ördög, lidérc. Évezredek óta így nevelkednek az emberek, mondtam. És olyan jól sikerült ez a nevelés? - kérdezte. Mit mondjak? Talán nekik van igazuk. Inkább nem mesélek. Különben mi a magyarázata annak, hogy tőlem semmiféle ajándécsomagot se voltál hajlandó elfogadni, még ruhákat sem, és Paulától igen? Csak furcsállom. Egyébként a mogyorószínű, ha elég sötét árnyalatú, nem okvetlenül túl fiatalos, és nyugodtan viselheted.

ORBÁNNÉ *fölpattan, bosszúsan átsiet Ilusékhöz. Lánya és a veje ebédelnek, és csak egy közönyös oldalpillantással fogadják a mama érkezését. Ingerültségét észre se veszik. Orbánné izgatottan áll meg az asztal előtt, és mutatja új ruháját. Hát tessék. Ez az a ruha, amivel Giza nénétek úgy meg van akadva. Kérlek, Ilus, nézd meg. Döntsétek el ti.*

ILUS *oda se figyel.* Üljön le, mama. Egybesült disznóhús. A mama kedvence.

ORBÁNNÉ *leül.* Most nem vagyok éhes.

JÓZSI *ő is másra gondol.* Az nem lehet. A mamának enni kell.

ORBÁNNÉ *megint tűzbe jön.* Mellesleg, azt se tudom, mi baja vele. Egy szürke anyag lehet világos vagy sötét. De a mogyorószínű, tudtommal, mogyorószínű, annak nincsenek árnyalatai. *Fölugrik, a lányához lép, mutatja a ruhát.* Hát mi ez? Mondd meg te. Szerinted ez a mogyorószínű világos?

ILUS *fölpillant.* Kihül a hús, mama. Tessék hozzálátni. *Behunyja a szemét, angolul memorizál.* Mogyoró, az hazelnut. That's a hazelnut coloured jersey. Do you like this shade, Madam? Yes, I love it.

ORBÁNNÉ *eközben csalódottan hátat fordít Ilusnak, Józsihoz lép.* Nézz már ide, Józsi. Túl világos ez a ruha?

JÓZSI Igen, mama. A ruha túl világos.

ORBÁNNÉ No jó. Hol láttál már ennél sötétebb mogyorószínű jerseyt?

JÓZSI Nem tudom, mama. Vagyis tudom. Én még egyáltalán nem láttam mogyorószínű jerseyt.

ORBÁNNÉ Hogyhogy nem láttál? Itt látod rajtam azt a mogyorószínű jerseyt.

JÓZSI Ja, igaz. Akkor láttam.

ORBÁNNÉ És ez teszerinted is túl fiatalos?

JÓZSI Azt én egy szóval se mondtam. Tessék már leülni. Egybesült disznóhús, mama, kérem.

ILUS *memorizál.* Egybesült disznóhús. *Belelapoz a szótárba.* Pork chop. Roasted pork chop.

ORBÁNNÉ *a lányára néz, aztán lassan fölkel az asztaltól, előre lép a rivaldához, hátul Ilus és Józsi tovább ebédelnek.*

ILUS *közben csak mondja az angol szöveget.* That's your favourite dish, professor. It's roasted pork. Please, have a slice of roasted pork chop, professor.

ORBÁNNÉ *szenvetű arccal hallgatja Ilus szövegét.* *Aztán Gizának kiönti a szívét.* Te, drága Gizám, tévhitben élsz. Ülsz abban a kastélyban, ahol megszűrik neked még a levegőt is. Helikopterrel visznek rövidhullámú kezelésre Münchenbe. Írod a szebbnél szebb leveleidet, de tizenhat év alatt elfelejtetted, hogy neked egy közönséges plomba a fogamba fél délután várakozásomba kerül, miközben tizenöt-ször összeveszünk, hogy ki jött hamarabb. Mit tudsz te erről, drága Gizám? Olyan élet, mint a tied, nagyon kevés akad. S olyan fiú, mint a te Misid, még kevesebb. Te ott nemcsak családtag vagy, hanem egyenrangú fél is, megosztják veled az életüket, asztalfőre ültetnek, reprezentálsz. De hogy élek én? Mim van nekem? Ezek a vasárnapi ebédek a lányoméknál. Nem panaszképp mondom, nincs egy rossz szavam se Ilusékra. De hát megvan a maguk élete. Józsinak mindene a műtő, még a vasárnapi öltönyéből is árad az altatók édeskés szaga. Ilus sorra teszi le a nyelvvizsgákat, mert minden vizsga fizetésemelést jelent. Ha volna gyerekük, nem lenne semmi baj. De így mire kellenék? Ketten dolgoznak. Megvan mindenük. Se elvenni, se hozzáadni nem tudok semmit. Mi marad nekem?

ILUS *fölpillant, észreveszi, hogy nincs ott az anyja.* Mama, kérem! Nem ízlik? Tessék már megebédelni. *Orbáné elindul az asztal felé.* *Ilus a cipőjére néz.* És mi van a lábán? Hova tette a fűzős cipőjét, mama?

ORBÁNNÉ *örül az érdeklődésnek.* Észrevetted? Új cipőm van. Ezt is Paulának köszönhetem. De Giza persze most is berzenkedik, mert neki minden gyanús, ami Paulától indul ki. Azt mondja, meg fog dagadni a lábam.

ILUS Ki az a Paula?

ORBÁNNÉ A barátnóm.

JÓZSI *már újságot olvas, alig figyel oda.* És mitől van megdagadva a lába?

ILUS Nem öneki, hanem az anyusnak van megdagadva a lába. *Szótárját kezdi lapozni.*

ORBÁNNÉ *bosszúsan.* Jaj, drágám... Nekem, amíg fűzős cipőt viseltem, elég gyakran megdagadt a lábam. És épp azt mondom, amit Giza sem akart elhinni: amióta félcipőt hordok, vége. Mintha elfűjták volna.

ILUS *a szótárból.* A swollen foot.

JÓZSI Mert ha Gizi néninek ilyen panaszai vannak, küldjünk neki gumiharisnyát.

ILUS *gépiesen.* Nem érted? A mamának van megdagadva a lába.

ORBÁNNÉ *növekvő indulattal.* Hát süketek vagytok? Kinek beszélek én? Tizedszer magyarázom, hogy amióta ezt a félcipőt hordom, nincs megdagadva a lábam. Ebben is Paulának lett igaza...

JÓZSI Ki az a Paula?

ORBÁNNÉ *már kiabál.* Paula, az Paula! És a cipő, az cipő, és láb, az láb! *Dühében föláll. Felhúzza a szoknyáját, mutatja a lábát.* Az én lábomról van szó, és nem arról, hogy ez a láb meg van dagadva, hanem épp fordítva, hogy nincs megdagadva! *Főlemelt lábbal Ilushoz ugrál.* Tessék! Győződj meg róla! Ez a láb az anyádé, aki téged a világra hozott! Követelem, hogy nyomd bele az ujjadat, és ha a legkisebb benyomódást látod, akkor beismerem a tévedésemet, és azonnal fölveszem azt a rohadt fűzős cipőmet... Nyomd meg a lábam!

ILUS *ijedten, mert nem is érti, miért kiabál Orbánné.* Dehogyan nyomom! Tessék elhinni, én mindent elhiszek az anyusnak, de szerdán vizsgázom angolból, azt se tudom, hol áll a fejem.

JÓZSI *jóakarattal közbeszól.* Tessék megnyugodni, mama. Ha megdagad a lába, veszünk gumiharisnyát.

ORBÁNNÉ *mindent túlharsogva.* De nem dagad meg! Nem dagad meg! Csakhogy én azt hittem, emberekkel beszélek. *Hátat fordít az asztalnak, visszasiet a rivaldához, de dühében mindenről megfeledkezik, és még mindig fél lábát előrenyújtva ugrál végig a színpadon.* Mert én nem tudtam, hogy falakkal beszélek! *Hirtelen észbe kap, lassan leteszi a lábát a földre.* *Újra Gizához fordul, folytatja az imént megszakított levelet.* De mióta Paula velem van, mindez semmivé vált, Gizám! Ha összeveszttem is Ilusékkal, egy perc múlva kimegy belőlem a gőz. Reggel jókedvűen kelek fel, nem is emlékszem már az én sok-sok esztendőnyi nyomorúságos ébredéseimre. Ezt kaptam Paulától, és ezt irigyled te tőlem?

GIZA Misi megbántódott. Nagyon szomorú vagyok. Tizenhat évvel ezelőtt, amikor leszálltam a müncheni repülőtéren, ezzel a mondattal fogadott: „A mama nem tud olyat kívánni, amit ne teljesítenék. Én csak egyet kérek. Amióta Németországban élek, az itteni magyarokkal nem állok szóba, az otthoniaknak nem válaszolok.” Csak annyit mondtam: „Légy nyugodt, fiam.” És tegnap, amikor a vártnál előbb visszajött Baden-Badenből, épp egy magyar házaspárral teáztam a teraszon. Misi azonban, mihelyt a magyar szót meghallotta, elkomorodott. „Egy kicsit diskuráltunk” - magyaráztam zavartan. Misi bólintott, de be sem mutatkozott. „Érezze jól magát, mama” - mondta, és bement. Este nem mertem lemenni, a szobámba hozat-

tam a vacsorát. Vártam, hogy feljöjjön. Nem jött. Igaza van. Azóta itt ülök, önként vállalt, de megérdemelt szobafogságban. És abban is tévedsz, hogy én vagyok Garmisch-Partenkirchenben a társaság középpontja. Én egy öregasszony vagyok, drágám, az öregeknek abból a fajtájából, amely vállalni meri az öregséget. Mellesleg ez az egyedüli magatartás, amelyért megbocsátják létezésünket a fiatalok. Megbénultam, és belenyugodtam. Öreg lettem, sokat vagyok egyedül, de ezt is elviselem, emelt fővel, egy kis büszkeséggel. Hidd el, nehezebb elviselni az ifjúságot, mint az öregséget, amikor már nincs választása az embernek. De a legnehezebb kibírni azt az öregséget, mely fiatalsággal áltatja magát. Ezért féltelek Paula barátnődtől. Nem az irigység, hanem az *aggódás* beszél belőlem.

ORBÁNNÉ Ne haragudj, ha ebben az esetben nem vagyok hajlandó zsebre vágni a te erkölcsi intelmeidet. Mitől félsz? Én egyszerűen csak boldog vagyok. Tegnap, amikor a Nárciszból hazajöttem, hosszú idő után először kinyitottam a rádiót. A Don Carlos-t közvetítették! És akkor én, aki évek óta zene nélkül éltem, újra végighallgattam egy operát. Felhívtam Paulát, hogy kapcsolja be ő is a rádiót, átjárt a zene, és a zene mellett az édes tudat, hogy amit én hallok, amit én érzek, azt hallja és érzi Paula is. És amióta Paula, „az a bizonyos Paula”, ahogy te hívtad, faggatni kezdett, előjött egy csomó emlék a múltból. Eszembe jutott az is, hogy volt valahol egy fénykép mirólunk, kerestem is, de nincs meg. Talán te vitted magaddal. Létán készült, egy nyári reggelen, a majális után, amikor először vettem föl az első túllruhámot. Azon a nyáron lépett szegény Bélám a színre, de én meg voltam szédülve Csermlényi Viktortól, és nem bírtam választani. Valami egyetemi vizsga miatt Viktor csak a hajnali gyorsal indulhatott Pestről, és Bélával táncoltam át az éjszakát, aki egyenruhát viselt, mert még háború volt. Reggel azonban megérkezett Viktor, az ő ötlete volt a csónakázás. Amikor megláttuk a csónakot a Holt-Tisza közepén, elkezdtünk futni lefelé a lejtőn, nevtünk, integettünk, és kiabáltunk: „Megyünk már, Viktor! Itt vagyunk!” Néha most is ilyen futhatnékam van!

GIZA A képet, amiről írsz, én is kerestem a faragott dobozomban, de nincs meg. Vagy nálad maradt, vagy elveszett. Csakhogy te rosszul emlékszel. A kép tényleg Létán készült, de nem hajnalban, hanem a majális előtt, délután. Háború volt, és mi a papát vártuk, akit újból behívtak Szolnokra, pótsorozásra. Végre megláttuk a féderes kocsit, ahogy porzott végig a Holt-Tisza partján, és a papát, aki messziről integetett. Civilben volt, vagyis újra fölmentették. Elkezdtünk futni lefelé, és azt kiabáltuk: „Papa! Papa!”

ORBÁNNÉ Fantasztikus az élet, édes Gizám. Először is örök rejtély, mi történt a Viktornak írott lemondó levellemmel. Mert lemondtam a csütörtöki vacsorát. Elegem lett a zabálásaiból és a fröcsögéseiből. Elegem lett abból, hogy állandóan leeszi, lemorzszázza magát, hogy csupa piszok, pecsét, szivarhamu körülötte a szőnyeg, és ami a legújabb, hogy minden fogás után a szájába nyúl, kikapirgálja a foga közé szorult húsfoszlányokat, és ezeket aztán váratlan rendszeretettel körberakja a tányérja peremén. Én elborzadtam a pusztá gondolatától is, hogy Paula ezzel az emberrel találkozzék. Mi ugyanis Paulával épp csütörtökre vettünk mozijegyet, és azt terveztük, hogy mozi után nálam iszunk egy csésze feketét.

Leültem, írtam neki. A dagadt lábamra hivatkoztam. Azt írtam, hogy végtelen sajnálatomra kénytelen vagyok bizonytalan időre halasztani a csütörtöki vacsorát. Kértem, hogy telefonon se jelentkezzen, mert az ágytól a telefonig mennem is nehezemre esik. Utána nagyot lélegzettem. Etesse most már az a százhusz éves mamája, Csermlényi Bruckner Adelaida, operaházi örökös tag!

De nem kapta meg a leveletemet. Vagy címet nem írtam rá, vagy elfelejtettem bélyeget venni, elég az hozzá, hogy csütörtökön egyedül jöttem haza a moziból, mert Paula hirtelen fejfőrcsöt kapott. Mondtam ugyan, hogy csak kettesben leszünk, de szegényke inkább hazament. És képzelj, amikor felmentem a lépcsőn, ott láttam Viktort az ajtó előtt.

CSERMLÉNYI *Orbánné ajtaja előtt várakozik. Harsogó hangú, hízásnak indult, nyugdíjas operaénekes, aki gusztustalan szokásai ellenére is vonzó tud lenni. Amikor az asszonyt jönni látja, a meglepetéstől alig tud beszélni.*

ORBÁNNÉ Maga hogy kerül ide?

CSERMLÉNYI Nem csütörtök van?

ORBÁNNÉ Nem kapta meg a leveletem?

CSERMLÉNYI Húsz perce várom itt a lépcsőházban... Milyen levelet?

ORBÁNNÉ Most már mindegy.

CSERMLÉNYI De nem mindegy.

ORBÁNNÉ De mindegy. Mit bámul rajtam?

CSERMLÉNYI Milyen ruha ez? Esküszöm, az utcán nem ismertem volna meg! És a haja! Milyen a haja?

ORBÁNNÉ Mit vacakol a hajammal? Ilyen.

CSERMLÉNYI Nahát, tudja, ez telitalálat.

ORBÁNNÉ Telitalálat? Csak beszéljen nekem zöldeket.

CSERMLÉNYI Vannak emberek, akiknek megöszülni tilos... És aki erre rájön, az zseni.

ORBÁNNÉ *félszeg kacérsággal.* Ugyan már. Menjünk be. Ne álldogáljunk itt.

CSERMLÉNYI *forrón.* Mindegy, hogy hol álldogálunk, egyetlenem! Ez a haj meg ez a ruha meg ez az egész... Remek!

ORBÁNNÉ Csak az a baj, hogy nem tudok vacsorát adni.

CSERMLÉNYI Kell a fenének az a vacsora, egyetlenem.

ORBÁNNÉ *boldogan.* Illetve, egy kolbászos rántottát talán össze tudok csapni.

CSERMLÉNYI Nem kell. Egy falat sem menne le a torkomon. Nekem elég, ha ülhetek, hallgathatok, és nézhetem magát...

ORBÁNNÉ Ne hozzon zavarba.

CSERMLÉNYI De igenis, zavarba akarom hozni.

ORBÁNNÉ *sugározva.* Azon a koron én már túl vagyok... *Lázban égve a rivaldához siet, örömtől reszketve meséli.* Gizám! Drága Gizám! Én ezt nem értem, és talán sose fogom megérteni. Bementünk. Leültünk. És beszélgettünk. De nem az evésről, a zöldségről, a velős csotról. Drága Gizám! Mintha kicserélték volna! Ez nem is az én Viktorom volt, hanem egy olyan Viktor, amilyenek Paula lefestette őt. És én, aki Paulát kinevettem, most majdnem sírtam, miközben a kolbászos rántottát ette, mert nagy nehezen mégis megengedte, hogy azt a hat tojást fölülsem neki... De én nem ettem, csak a könnyeimet nyeltem, amikor kiderült, hogy az én drága, kövér kis bolondom csakugyan nem tud semmiről. Neki nincs tüdőtagulása. Ezt csak az irigyei mesélik. Ő egészséges, mint a makk, a hanganyaga olyan, mint régen, őt csak mellőzik, félrelökik, elnyomják... de őt nem kell féltetni. Ő újra fel fog törni ezekről a külvárosi deszkadobogókról, egész az Operáig, a Scaláig, a Metropolitanig... Kapuzárás után ment haza. Vagyis csak készült menni, már háromszor elbúcsúztunk egymástól, és még mindig ott álltunk a sötét előszobában... *Viktor és Orbánné elfogódottan állnak.*

CSERMLÉNYI No de most már igazán elmegyek.

ORBÁNNÉ Jó éjszakát, kedves Viktor.

CSERMLÉNYI És még egyszer köszönöm.

ORBÁNNÉ Mit köszön? Azt a kis semmi rántottát?

CSERMLÉNYI Dehogy. Ezt a szép estét. Hogy így elbeszélgettünk.

ORBÁNNÉ Azt én köszönöm.

CSERMLÉNYI Hol a kalapom?

ORBÁNNÉ A kalapja? A fején.

CSERMLÉNYI *zavartan nevet.* Hahaha... Mit csinál?

ORBÁNNÉ *ügyetlenül tapogatózik.* A kapcsolót keresem.

CSERMLÉNYI Kérem, ne gyújtson villanyt.

ORBÁNNÉ Miért ne gyújtsak villanyt?

CSERMLÉNYI Minek? Hiszen már itt se vagyok, egyetlenem.

ORBÁNNÉ Nem tudom, mi van velem. Huszonhét éve lakom ebben a házban, és most nem találom a kapcsolót.

CSERMLÉNYI Jobb, ha nem ég a villany.

ORBÁNNÉ Miért jobb, ha nem ég a villany?

CSERMLÉNYI Mert akkor nem látom magamat.

ORBÁNNÉ Hiszen úgymint háttal áll a tükörnek.

CSERMLÉNYI Az ember nemcsak a tükörben láthatja magát.

ORBÁNNÉ És miért nem akarja magát meglátni?

CSERMLÉNYI Nem is tudom. Csak nem szeretném, ha most meglátnám magam.

ORBÁNNÉ Pedig ettől nincs oka félni... Miért fogja a kezemet?

CSERMLÉNYI Azért fogom a kezét, hogy ne tudjon villanyt gyújtani.

ORBÁNNÉ Kérem, engedjen el.

CSERMLÉNYI Nem engedem el.

ORBÁNNÉ Inkább megígérem, hogy nem gyújtok villanyt.

CSERMLÉNYI De én nemcsak azért fogom a kezét, hogy ne tudjon villanyt gyújtani.

ORBÁNNÉ És meddig akarja még a kezemet fogni?

CSERMLÉNYI Csak egy percig akarom még a kezét fogni, hogy egy percig csöndben maradjunk, egyetlenem!

Ebben a percben lép be Egérke, felkattintja a villanyt. Éles fény vetül Viktorra és Orbánnéra, akik zavartan, lassan, büntudatosan visszahúzzák a kezüket. Egérke hol az egyikre, hol a másikra bámul, Csermlényi és Orbánné messzi elhúzódnak egymástól.

ORBÁNNÉ *zavartan nevet.* Mi az? Hát te hogy kerülsz ide?

EGÉRKE még zavartabban. Csak hazajöttem... bocsánatot kérek.

ORBÁNNÉ zavartan. Miért kérsz bocsánatot? Ja úgy. Maguk nem ismerik egymást?

CSERMLÉNYI zavartan nevet. Még nem volt szerencsém.

ORBÁNNÉ Ő az Egérke. Akiről meséltem. Ő pedig... Zavartan nevet. Csermlényi Viktor.

EGÉRKE tágra nyílt szemmel, áhítatosan. Igazán? A mester?

CSERMLÉNYI teljes zavarban, két ujjal megfogja Egérke orrát, majd fölnevet. Jó éjszakát kívánok. Elmegy.

EGÉRKE rajongva néz utána. Jó éjszakát... Megfogta az orrom.

ORBÁNNÉ félszegen. Jó éjszakát.

EGÉRKE Jó éjszakát, Erzsike.

Félszegen vissza-visszanézve elválnak. Orbánné visszamegy a pamlaghoz, Egérke kimegy.

ORBÁNNÉ boldog mosollyal. És most nevetni fogsz, édes Gizám. Mert aznap este mégis csak nálam felejtette a kalapját az a bolond. Ez akkor derült ki, amikor jóval kapuzárás után hazaért, és fölhívott telefonon. Ez a szokása azóta állandósult. Néha a késő éjszakába nyúlnak ezek a telefonbeszélgetések, melyeknek a testetlenség ad valami varázst; sokszor azt hiszem, a régi Viktort hallom, lent, Létán, mert vakáció van, ég a spirituszlámpa, kint ülök a kertben, abban a száletliben, ahol szegény apánk a körorvossal sakkozni szokott. *Felhívja Csermlényit, és a valósághoz híven a kagylóba beszél.* Halló! Maga az? Nincs semmi különös, csak még egyszer hallani akartam a hangját. Mit csinál? Ugyan már... És nincs jobb dolga? *Boldogan elmosolyodik, mert Viktor arról az estéről beszél, amikor Orbánnét először megcsókolta.* A csónakázás, elismerem, a maga ötlete volt. De aztán? Mi volt aztán? A csónakban? Maga? Vén csaló! Hát tudja meg, barátom, maga úgy meg volt illetődve attól, hogy egy Szkalla lánnyal csónakázhatik... *Nebet.* Még rám se mert nézni. *Elkomolyodik.* Az ám! Csak az a kérdés, hogy mikor. Mert az nem este történt, és nem a csónakban történt, és nem a Tiszán történt, hanem... *Ellágyul, egy kis kacérsággal tiltakozik.* Erről ne beszéljünk. Igen, emlékszem. Ne beszéljünk róla. Nem ért magyarul? *Boldog arccal.* Azt akarja, hogy lecsapjam a kagylót? Hát azért. *Más hangon.* Mi újság még? Egy meglepetés? *Kíváncsian.* Hát akkor mondja, mondja! *Örömmel.* Igazán? Gratulálok! És mikor? Most szerdán vagy jövő szerdán? Persze hogy ott leszek. Sőt. Még valamire szeretném megkérni. Nekem most nem egy, hanem két jegyre volna szükségem. Nem, nem Egérkéről van szó. Hogy kiről, azt most nem árulhatom el. Ne is találgassa, most én tartogatok egy meglepetést... Egyelőre csak arra kérem, hogy holnap délután ötkor nézzen be a Nárcisz eszpresszóba, és a jegyeket is hozza el... Jó éjszakát. Aludjon jól. *Boldogan néz maga elé.*

A Nárcisz eszpresszóban. Amikor Orbánné belép, megáll, összecsapja a kezét, csodálkozva nevet, mert Viktor és Paula már együtt ülnek egy kisasztalnál. Ők is fölkacagnak, mert várták Orbánné meglepődését, s ettől kezdve az egész beszélgetés a jókedv és nevetés jegyében folyik.

ORBÁNNÉ a meglepetéstől alig tud beszélni. Hát ti? Mi ez? Hogy kerültetek össze?

CSERMLÉNYI Véletlenül.

PAULA Egészen véletlenül.

CSERMLÉNYI föláll, egy széket húz oda, kezét csókol Orbánnénak, és leülteti. Képzelve, egyetlenem! Olyan izgatott voltam, hogy egy fél órával hamarabb értem ide. *Nebet.*

PAULA Ő is nevet. És én is! Én, az örök későnjövő!

CSERMLÉNYI De nem volt egy szabad asztal sem.

ORBÁNNÉ *nevet.* És ti megismertétek egymást?

CSERMLÉNYI *boldogan meséli.* Jaj, dehogy... Én csak idejöttem, és megkérdeztem, szabad-e ez a szék.

PAULA Én meg azt mondtam: tessék, üljön le, bár én várok valakit.

ORBÁNNÉ *Csermlényihez nevetve.* És akkor maga bemutatkozott.

CSERMLÉNYI Dehogya. Én csak ültem itt, hülyén, mint a sült hal.

PAULA Mint a sült hal. *Hangosan felkacag.*

ORBÁNNÉ *Ő is nevet a sült halon.* És? *Paulához.* Aztán te megismerted Viktort?

PAULA Én? Szó sincs róla. Olyan gyanútlan voltam, mint egy falusi liba. *Nevet. Orbánné és Viktor is nevet.* Csak azt láttam, hogy elkezd nézelődni a szeme sarkából.

CSERMLÉNYI Mert észrevettem, hogy Hubertust iszik. *Nevet.*

ORBÁNNÉ *nevet.* És azt én meséltem magának, hogy mi mindig Hubertust szoktunk inni.

CSERMLÉNYI Hát attól fogtam gyanút. És rögtön én is hozattam egy Hubertust.

PAULA *nevet.* Ettől meg nekem lett gyanús a dolog. Azt mondtam: akkor nekem is hozzon még egy Hubertust, Ferikém.

ORBÁNNÉ *boldogan fölnevet.* De akkor már tudtátok, mind a ketten.

CSERMLÉNYI Csak sejtettük. Én mindenesetre megkérdeztem: bocsásson meg, asszonyom. Nem ugyanarra a személyre várunk mindketten? *Nevet.*

PAULA *nevet.* Én Orbán Bélánéra várok. És maga kire?

CSERMLÉNYI Én is Orbán Bélánéra várok, asszonyom.

ORBÁNNÉ *boldog.* Jaj, de jó. És aztán bemutatkoztak egymásnak?

CSERMLÉNYI *nevet.* Arra még nem került sor, mert elkezdtünk beszélgetni, és aztán megjött maga, egyetlenem.

PAULA *nevet.* Mi még nem is ismerjük egymást hivatalosan.

ORBÁNNÉ *tréfás szertartásossággal.* Hát akkor mégiscsak én foglak egymásnak bemutatni... Paulám, ez itt az én régi barátom, Csermlényi Viktor.

CSERMLÉNYI *nevetve feláll, kezet csókol.* Ó!

ORBÁNNÉ Ő pedig az én legkedvesebb barátnőm, dr. Kausz Istvánné.

CSERMLÉNYI *megjátszva a csodálkozást.* A Paula?

ORBÁNNÉ A Paula.

PAULA A Paula.

Mindhárman szívből kacagva, boldogan nézik egymást.

GIZA Ma röviden írok, mert ágyban vagyok. Ne ijedj meg, csak elfáradtam. Elkészült a családi kripta, és délelőtt Misivel és Hildegarddal a temetőben jártunk. Itt nagy divat a kriptaépítkezés, van egy méregdrága parcella, ahol minden jobb családnak megvan a kriptája. A mienk olyan tágas, hogy Misi a karján levihetett, kész a helye az öt koporsónak, de nagyobbításra is

lehetőség van, ha majd az unokák kerülnek sorra. Nem félek a haláltól, de fájni kezdtem. Misi talán észre is vette a borzongásomat, mert megkérdezte: „Nem baj, hogy kijöttünk, mama?” Egy Hugo Victor-verssorral feleltem: „Hélas! que j'en ai vu mourir des jeunes filles.” Magyarul azt jelenti, hogy láttam én már meghalni fiatal lányokat is.

ORBÁNNÉ Hogy szent legyen a béke, azt a fekete amszterdami csipkeruhádat, melyről egyszer írtál, feltéve, ha ujjatlan, vagyis kisestinek alkalmas, elküldhetnéd! Lehetne légipostán? Mert szerdához egy hétre lesz a hangverseny Pesterzsébeten, ahol Viktor énekelni fog, és mi Paulával elmegyünk.

GIZA Az amszterdami csipke helyett egy csukott nyakú fekete selymet küldtem. Gondolhatod, hogy nem sajnáltam volna tőled, de lásd be, hogy túlzott feltűnést keltene egy kivágott Lanvin-csipkeruha abban a pesterzsébeti kultúrhodályban. A csomagban találsz két őszi-tavaszi kosztümöt, három pulóvert, négy kardigánt, egytől egyig hozzánk illő szabásban és a lehető legtartózkodóbb színekben.

ORBÁNNÉ A csomagot megkaptam. A benne levő ruhákkal Egérkét ajándékoztam meg, aki nagyon boldog, mert úgysincs semmije. Különb holnap lesz Viktor hangversenye, ő persze izgul, én még jobban izgulok, de úgy látszik, Paula izgul a legjobban mindhármunk között. Nincs zenei hallása, de nem szeretne szégyent vallani, valósággal ostromol a kérdéseivel. Bár kölcsönkérhetném a te műveltségedet! A muzsikáról különben is nehéz szavakkal magyarázatot adni, felelj te például arra a kérdésre, hogy mit szeretsz voltaképp a zenén? Mondtam, nem tudom. Talán az anyagtalanságát, illetve, hogy ezt a megfoghatatlan valamit a fülemmel, a hajammal, még a bőrömmel is érzem... Butaság, mi? Nem baj. A fő, hogy Paulának tetszett. És miért épp a „Mesterdálnokok” a kedvenc operám? Azért, mondtam, mert olyan a zenéje, mint egy kibékülés. Ha hallgatom, minden megszűnik fájni, nem hiányzik az ifjúság, nem ijeszt a halál. Holnap lesz a nagy nap. Imádkozz értem, drága Gizám!

GIZA Misiék nyaralnak. Egyedül vagyok. Délutánonként a Mercedesszel kivisznek egy közeli kastélyhoz, a Schwester kigurít a tó partjára. Te, aki folyton jössz-mész, rohansz, el se képzelheted, milyen szép és békés egy ilyen óra a víz partján, fehér és fekete hattyúk között. Az egyik ismer. Egy kiflit szoktam vinni, fölaprítom, és megetetem, de nagyon lassan, hogy egy óráig kitarson. Leírhatatlan, mennyi méltóság lakozik ebben a kecses lényben... „Schwäne, Schwäne, wer kennt eure Lieder...” Csak az bántott ebben a nagy békességben, hogy eszembe jutottál te, és a neked küldött ruhák. Miért kellett ezeket elajándékozni? Még azt is, amit a hangversenyre szántam? Mindig mindentől féltelek. Vigyázz, Erzsi, ne csinálj magadból maskarát!

A színpad három sarkában egyszerre látjuk a három szereplőt, amint lázasan és egyre izgatottabban készülődnek a hangversenyre. Csermlényi már szmokingban, de még ingujjban, a tükör előtt állva, „beskálazza” magát, miközben egy parányi autóventillátorból hűtőzködik. Paula már felöltözött, csak szépíti magát. Orbánné kombinéban áll, kezében ruhaakasztó, rajta egy zöld ruha, azt tartja maga elé, és a tükörbe néz. Mindhármuk keze ügyében egy telefonkészülék.

EGÉRKE az ajtó előtt nyávog egyet, Orbánné visszanyávog. Egérke belép. Jaj, de szép ruha! Ez is Münchenből jött?

ORBÁNNÉ Ez nem Münchenből jött, hanem ennek az utálatos adjunktusnőnek a szekrényében találtam. De engem a zöld sápaszt, nekem a kék meg a bordó a színem. *A ruhával kiviharzik a szobából.*

CSERMLÉNYI hosszasan skálázik.

PAULA eközben izgatottan tárcsázza Orbánnét.

ORBÁNNÉ *berohan, kezében két ruhaakasztó, egy bordó meg egy türkizkék ruhával. Felkapja a telefont. Halló, Paulám?*

PAULA *izgatottan. Igen. Kész vagy, drágám?*

ORBÁNNÉ Kész, kész. Csak az utolsó simítások.

PAULA És szép vagy?

ORBÁNNÉ Nem mondok semmit. Majd meglátod. Tíz perc múlva várlak az autóbuszmegeállónál. *Leteszi a hallgatót. Gyorsan, izgatottan mutatja a ruhákat Egérkének. Na, nézd. Nincs ennek semmije. Ez a bordó jól állna, de már kiment a divatból... Dühösen elhajítja, a másikat tartja maga elé. De nézd csak! Türkizkék volt mindig a színem. Gyorsan belebújik a ruhába, megnézi magát. Nos?*

EGÉRKE Ez még gyönyörűbb. Ez a leggyönyörűbb.

ORBÁNNÉ Hát jó fogás volt, én is azt hiszem. *Közben felhívja Paulát. Paulám, csak azért szólok, mert már meg is vagyok, csak a hajamat hozom rendbe egy kicsit... Te is úgy izgulsz?*

PAULA Én? Örülten!

ORBÁNNÉ Én is örülten! Kérlek szépen, reszket a térdem.

PAULA Képzeld, nekem is reszket.

ORBÁNNÉ Rohanok, drágám. Csak ennyit mondok: életem legszebb napja ez. *Lecsapja a kagylót.*

PAULA *még belekiabál a süket telefonba. Nekem is, nekem is!*

ORBÁNNÉ *eközben Egérke elé áll, hogy ruháját megmutogassa. Nos? Vagy felpróbáljam a bordót?*

EGÉRKE *ámuldozva. Nem, nem! Ez csodás! Mindenki Erzsikét fogja bámulni. Selyempapírból egy kalapot csomagol ki. Ezt pedig én csináltam Erzsi néninek, hálám jeléül, a mai est örömére.*

ORBÁNNÉ *sietve fölveszi a kalapot, megnézi magát a tükörben, boldog. Máris rohan a telefonhoz, közben csókot dobál Egérkének. Köszönöm, te drága. Ezt sose felejttem el.*

PAULA *aki mindvégig lázasan készülődött, Orbánnéval egy időben tárcsáz.*

ORBÁNNÉ *sikerült megelőznie Paulát. Viktor? Képzeld csak, kalapban leszek.*

CSERMLÉNYI Igazán? Nagyon örvendek.

ORBÁNNÉ *észbe kap. Jaj, istenem... Hiszen ez most nem érdekli magát. Nem is ezért telefonálok. Viktor, kinéztem az ablakon. Erősen mozognak a fák.*

CSERMLÉNYI *most bújik be a szmokingjába. Mozognak? Miért?*

ORBÁNNÉ Mert fúj a szél, Viktor. Kérem, vegyen egy könnyű sálát. És most rohanok. *Leteszi a kagylót.*

Eközben Paula állandóan tárcsázott, Viktornál csöngeni kezd a telefon. Fölveszi, azt hiszi, újra Orbánnéval beszél.

CSERMLÉNYI Maga az, egyetlenem? Még mit felejtett el mondani?

ORBÁNNÉ *eközben lázasan tárcsázza Paulát.*

PAULA Itt Kauszné beszél. Paula. Remélem, nincs lámpaláza?

CSERMLÉNYI Csak azért van lámpalázam, mert először fogok magának énekelni.

PAULA Ez jólesett. Hiszen tudja, a zene a mindenem.

CSERMLÉNYI Köszönöm. És remélem, szép lesz ma este.

PAULA Megpróbálom. De magának úgysem én tetszem... Isten vele.

CSERMLÉNYI A kézcsókjaimat küldöm, asszonyom. *Leteszi a telefont.*

ORBÁNNÉ *tárcsáz, mérgesen, Paulára.* Mással beszél. Hogy hogy tud valaki ilyenkor mással beszélni...

PAULA *csöng a telefon, fölveszi.* Halló.

ORBÁNNÉ *idegesen.* Te vagy, drágám? Ötszázszor hívtalak. Nem tudom, kivel tudsz ilyenkor diskurálni... Az autóbust már is lekéstük. Kérlek, telefonálj taxiért.

PAULA Már is rendelek. A te címedre menjen?

ORBÁNNÉ Igen. Aztán megállunk tenálad, és együtt mehetünk Viktorért. Siess.

PAULA *tárcsázni kezd.*

ORBÁNNÉ *Viktort hívja.* Halló.

CSERMLÉNYI *most már óvatos.* Halló! Ki van a telefonnál?

ORBÁNNÉ Hát ki lenne? A jóisten van a telefonnál. Csak azért hívtam, nehogy elkéssünk. Paula már is hívja a taxit. Húsz perc múlva ott leszünk a kapu előtt. Most ne köszönjön, ne búcsúzzon, rohanok. *Leteszi a kagylót, amely rögtön csöngeni kezd.* Halló.

PAULA *kétségbeesve.* A taxi nem tud kocsit adni. Most mi lesz velünk? Csinálj valamit.

ORBÁNNÉ *magabiztosan.* Öt perc múlva légy a kapuban. *Leteszi a kagylót, gyorsan tárcsáz.* Itt Orbán Béláné, Csatárka utca 20. Kérek egy kocsit. Hogyhogy nincs kocsit? Balesethez kell. Most nem tudom részletezni. A baleset súlyos. Nagyon köszönöm, kisasszony. *Leteszi a telefont, büszkén.* Na, ugye, ha én kérem, mindjárt van kocsit!

Most mind a hárman befejezik az öltözködést. Egyszerre kelnek fel, s néhány lépéssel egyszerre előrelépnek. Aztán megállnak, mozdulatlanul. Egy taxi kürtjét halljuk.

EGÉRKE *átszellemülve néz Orbánné után.* Egy hangverseny... Milyen szép is lehet egy hangverseny. Istenem, de jó nekik! *Kisiet.*

A három szereplő mozdulatlanul, emelt fővel áll. Arcuk külön-külön nagyon éles reflektorfényt kap. Egy pillanat múlva felmorajlik a nézők tapsa. Ezt mind a hárman meghajlás nélkül, de egy kis mosollyal fogadják, mintha nekik szólna. Kihal a taps. Kitágul a fény, a három megmerevedett figura megmozdul. Már otthon vannak, kissé fáradtan, gyűrötten vetkőzni kezdenek. Orbánné egyedül marad a színen.

ORBÁNNÉ *mosolygó arccal kibújik a türkizkék ruhából, melyen elöl, az ölében, vörösborból származó csúnya folt éktelenkedik. Ettől elkomolyodik, előbb a zsebkendőjével, aztán egy vizes ruhával próbálja kitisztítani, de a folt nem tűnik el. Mérgesen legyint, kiviszi a ruhát, nyilván visszaakasztja a szekrénybe. Amikor visszajön, még rajta van a kalap. A tükör előtt megnézi magát, kalapban, kombinéban. Már elfelejtette a foltot, arca földerül, órájára néz, és felhívja Csermlényit.*

CSERMLÉNYI *aki a rövid csöngetésre éppen hazaérkezik, és felveszi a kagylót.* Halló!

ORBÁNNÉ Nem aludt még?

CSERMLÉNYI Ebben a percben érkeztem haza.

ORBÁNNÉ Ilyen későn?

CSERMLÉNYI Hazavittem a barátnőjét is.

ORBÁNNÉ Maga egy vagyont eltaxizott.

CSERMLÉNYI Minden pénzemet magára szeretném költeni.

ORBÁNNÉ Ne akarja megenni a kenyeremet. Kivételesen én szeretnék udvarolni magának.

CSERMLÉNYI Nagyon rosszul énekeltem.

ORBÁNNÉ Gyönyörűen énekelt. Úgy hallgattam, mint régen. Észre se vettem, hogy nem az Operában vagyunk.

CSERMLÉNYI A hangom már nem a régi.

ORBÁNNÉ Sőt, van a hangjában valami új.

CSERMLÉNYI Mi az?

ORBÁNNÉ Valami melegség. Természetesség. Közelség. Egészen le voltam nyugözve.

CSERMLÉNYI A ráadás után senki se tapsolt.

ORBÁNNÉ Hogy mondhat ilyet? Fölálltak és őrtjögtek az emberek.

CSERMLÉNYI Igen. Az Albert Hallban, tíz évvel ezelőtt... ott el kellett oltani a villanyt.

ORBÁNNÉ Paula is egészen odavolt magáért.

CSERMLÉNYI Paula véleménye nem érdekel.

ORBÁNNÉ Nem tetszett magának? Pedig még szebb volt, mint máskor.

CSERMLÉNYI Nekem maga tetszett.

ORBÁNNÉ Vén svindler. Elengedem a bókjait.

CSERMLÉNYI Milyen ruha volt ez?

ORBÁNNÉ Müncheni.

CSERMLÉNYI A jó Gizából ilyen nagyvilági nő lett?

ORBÁNNÉ Mi nem tetszett Paulán?

CSERMLÉNYI Nekem maga tetszett a kivágott ruhában.

ORBÁNNÉ Ne hintáztasson. A kérdésre feleljen.

CSERMLÉNYI Kímélni akarom az érzékenységet.

ORBÁNNÉ Nem vagyok elfogult. Paula egy kicsit meg van hívva, de az arca szép.

CSERMLÉNYI Ez magának szép, angyalom? Ez püffedt.

ORBÁNNÉ És a bokája?

CSERMLÉNYI Eddig még sose néztem, de vastag.

ORBÁNNÉ Honnan tudja, ha nem nézte meg?

CSERMLÉNYI Én azt tapasztaltam az életben, hogy minden vastag bokájú nőből kékharsnya lesz. Mégpedig azért, mert aki a lábát nem mutogathatja, az legalább a lelkét teszi ki.

ORBÁNNÉ Csakhogy Paula sem a lábát, sem a lelkét nem mutogatja. Ő annál sokkal emelkedettebb jellem.

CSERMLÉNYI Épp az emelkedettségét sokallom.

ORBÁNNÉ Ezt már nem értem.

CSERMLÉNYI Nekem, angyalom, a zene elementáris jelenség. Olyasmi, mint a tenger. Imádom nézni. De ha valaki odajön, és meg akarja magyarázni a tengert, akkor dühbe jövök. Tudja, miért nem jártam össze soha szakmabeliekkel? Mert ha a maga férje azt mondta nekem előadás után: „Nézd, Viktorkám, én nem sokat értek hozzá, de nekem tetszett az éneklésed” - akkor az nekem többet ért, mint egy egész oldalas kritika.

ORBÁNNÉ Szegénykém, pedig nem sokat értett hozzá.

CSERMLÉNYI De ha nekem ez kell. Utálok az álszemérmet, a fontoskodást, a nagyképűséget...

ORBÁNNÉ Paulára céloz?

CSERMLÉNYI Nem akarom szétrombolni az illúzióit. Persze nemcsak ő a hibás. Megfertőzte a környezetet.

ORBÁNNÉ Miféle környezet?

CSERMLÉNYI Neki nem patikus volt az ura.

ORBÁNNÉ Hanem fogorvos.

CSERMLÉNYI Honnan veszi ezt?

ORBÁNNÉ Ismertem.

CSERMLÉNYI Rosszul tudja. Az ő férje a Rózsavölgyi Zeneműkiadónál dolgozott, de Kanadában átállt zeneesztétikára. Képzelteri, milyen alak lehet.

ORBÁNNÉ Lehet, hogy erre rosszul emlékszem, de a fogorvosi fűrószéket saját szememmel láttam.

CSERMLÉNYI Hol?

ORBÁNNÉ Az óvóhelyen, ahová Kausz doktor lecipelte, mert jobban féltette, mint az életét. És most jut eszembe, ma is megvan a fűrószék.

CSERMLÉNYI Kinél?

ORBÁNNÉ Paulánál. Jobban mondva, annál a fogorvosnőnél, akinek albérletbe kiadta a rendelőt. A saját szememmel láttam.

CSERMLÉNYI Bánom is én. Nem mindegy, micsoda a Paula férje?

ORBÁNNÉ Nem egészen.

CSERMLÉNYI Ha a férjétől nem, akkor mástól vette a nézeteit.

ORBÁNNÉ Milyen nézeteit?

CSERMLÉNYI Nem nézeteit, hanem elméleteit.

ORBÁNNÉ Mit mondott Paula?

CSERMLÉNYI Tudom is én. Ha ilyet hallok, sose figyelek.

ORBÁNNÉ De engem érdekelne.

CSERMLÉNYI Wagnerről magyarázott. A „Mesterdalnokok”-ról, ami szerinte egy kibékítő, megnyugtató mű.

ORBÁNNÉ *egy kis csodálkozással.* Érdekes.

CSERMLÉNYI Ugyan, kérem. Ezek olyan megállapítások, amiknek az ellenkezője is igaz. Mint például, hogy a zene anyagtalan.

ORBÁNNÉ Ezt is ő mondta?

CSERMLÉNYI Hát persze.

ORBÁNNÉ És nem az?

CSERMLÉNYI Annak, aki nem ért a zenéhez. Ha valaki nem tud repülni, annak a levegő anyagtalan. De a madárnak a levegő: anyag.

ORBÁNNÉ Mikor mondta ezt Paula?

CSERMLÉNYI Ma este.

ORBÁNNÉ De mikor? A vacsoránál nem, Pesterzsébettől hazáig szintén nem...

CSERMLÉNYI A taxiban, mialatt hazavittem.

ORBÁNNÉ Az ide másfél perc.

CSERMLÉNYI Várattuk a taxit.

ORBÁNNÉ Meddig?

CSERMLÉNYI Soká. A sofőr legalább ötször hátranézett.

ORBÁNNÉ Nem ismerek rá! Nekem azt mondta, hogy nem ért a zenéhez.

CSERMLÉNYI Hát nem is.

ORBÁNNÉ De nem is mondott róla véleményt.

CSERMLÉNYI Magának nem.

ORBÁNNÉ Csak magának? Miért?

CSERMLÉNYI Nem akarom kiábrándítani a barátnőjéből.

ORBÁNNÉ Kikezdett magával?

CSERMLÉNYI Velem nem lehet kikezdeni.

ORBÁNNÉ Csak próbált?

CSERMLÉNYI Nálam próbálkozni se lehet.

ORBÁNNÉ Aludjon jól.

CSERMLÉNYI Miért olyan sietős?

ORBÁNNÉ Elálmosodtam.

CSERMLÉNYI De én még szeretnék mondani valamit.

ORBÁNNÉ Tudom, mit akar mondani.

CSERMLÉNYI Mit?

ORBÁNNÉ Hogy más nőre rá se tudna nézni.

CSERMLÉNYI Egészen mást.

ORBÁNNÉ Halasszuk holnapra.

CSERMLÉNYI Miért?

ORBÁNNÉ Leragad a szemem.

CSERMLÉNYI Aludjon jól, egyetlen szerelmem. *Kimegy.*

Orbánné azonnal tárcsázza Paulát. Paulát látjuk elegáns pongyolában. Felveszi a kagylót.

ORBÁNNÉ Nem aludtál?

PAULA Fekszem, nézek a sötétbe, és töröm a fejem.

ORBÁNNÉ Min?

PAULA Hogy szóljak-e neked, vagy se.

ORBÁNNÉ Viktorról van szó?

PAULA Bántana, ha őszintén megmondanám a véleményemet?

ORBÁNNÉ Nem tetszett?

PAULA Mint énekest nem tudom megítélni. Mint ember: szörnyeteg.

ORBÁNNÉ Ismerted! Tudtad, hogy lármás, agresszív, modortalan.

PAULA Ha csak lármázott volna.

ORBÁNNÉ Mit csinált még?

PAULA Hogy mit? Nem, azt el se bírom mondani.

ORBÁNNÉ Olyan borzasztó?

PAULA Mondd, miféle ember ez? Mit gondol magában? Régen ismered?

ORBÁNNÉ Még lánykoromból.

PAULA Mondj el mindent. Hol ismerkedtetek meg?

ORBÁNNÉ Első éves ének szakos voltam, ő pedig szigorló mérnök a Műegyetemen.

PAULA Már ez is furcsa.

ORBÁNNÉ Mi a furcsa?

PAULA Hogy aztán ő lett énekes, te pedig férjhez mentél. Miért? Nem szeretted? Vagy a másikat szeretted jobban?

ORBÁNNÉ Szegény Bélámat a mama protezsálta. Azt mondta, inkább egy patikus, aki patikus akar lenni, mint egy mérnök, aki énekes akar lenni.

PAULA De téged nem olyanak képzeltelek, mint akinek a mamája parancsol.

ORBÁNNÉ Nem. Én is inkább Bélához hajlottam.

PAULA Miért?

ORBÁNNÉ Már nem is tudom. Azt hiszem, féltem Viktortól.

PAULA Nem csodálom! Mitől féltél?

ORBÁNNÉ Rég volt. Kit érdekel az?

PAULA Nem akarsz róla beszélni?

ORBÁNNÉ Miről ne akarnék beszélni?

PAULA Hogy mitől féltél?

ORBÁNNÉ Attól, hogy olyan vad volt. Nem is vad. Mohó. Meg tudott örülni.

PAULA Mitől?

ORBÁNNÉ A mellemtől.

PAULA Olyan szép melled volt?

ORBÁNNÉ Elég szép.

PAULA Akkor a nagy mell volt a divat.

ORBÁNNÉ Az enyém csak nagynak látszott, mert vékony voltam derékban.

PAULA Fűzöt viseltél?

ORBÁNNÉ Csak egyszer. Mindjárt veszekedni kezdett: „Én mellbolond vagyok, és ha még egyszer meglátom ezt a vackot, nyílt utcán letépem magáról.”

PAULA Ez ő! A szörnyeteg! Talán megtette volna!

ORBÁNNÉ Meg hát! Ha a blúz alatt csak megmozdult a mellem, rögtön vörös lett, és ott volt a keze. Hát még ha lépcsőt jártam. Egyszer a Zeneakadémián nekem esett.

PAULA Hol?

ORBÁNNÉ A fölépcsőházban.

PAULA Járt arra valaki?

ORBÁNNÉ Szerencsére senki.

PAULA És mit csinált ilyenkor?

ORBÁNNÉ Tulajdonképpen semmi különöset.

PAULA Szégyelled?

ORBÁNNÉ Nem szégyellem. Odadugta az arcát.

PAULA Hová?

ORBÁNNÉ A két mellem közé.

PAULA És?

ORBÁNNÉ És ott ringatta magát, és dúdolt.

PAULA Mit dúdolt?

ORBÁNNÉ Semmit. Csak beledúdolt.

PAULA A disznó. És te túrted?

ORBÁNNÉ Nem tudtam ellenállni.

PAULA És amikor férjhez mentél, mi történt?

ORBÁNNÉ Mi történt volna?

PAULA Szakítottatok?

ORBÁNNÉ Vele nem lehet szakítani. Eljött hozzánk vacsorára. Szegény Bélám imádta, ő pedig minden föllépésére küldött egy páholyt.

PAULA A férjed is szerette a zenét?

ORBÁNNÉ Ő mindent megtett a kedvemért. Vett egy zacskó cukrot, és amikor fölment a függöny, megpróbált értelmes arcot vágni. Igaz, mindig a nagy áriáknál zörgött a papirossal, amitől dühbe jöttem, és rásziszegtem: „Mit zörgeti azt a bűdös zacskót, egyetlenem?!”

PAULA Direkt zörgette?

ORBÁNNÉ Dehogyan direkt.

PAULA És nem sejtett semmit?

ORBÁNNÉ Azt nem lehetett tudni. Viktort tisztelte, engem szeretett, soha meg se mukkant...

PAULA És te?

ORBÁNNÉ Én a férjemet szerettem.

PAULA Nem Viktort?

ORBÁNNÉ Minek erről beszélni?

PAULA Mert különben nem bírom elmondani.

ORBÁNNÉ Nem Viktort.

PAULA Se lánykorodban, se asszonykorodban?

ORBÁNNÉ Soha.

PAULA De nem bírtál neki nemet mondani?

ORBÁNNÉ Csak aki kérdez, annak lehet nemet mondani. De neki nincsenek szavai. Ő vörös lesz, aztán elkezd nyúlalkálni, és mintha nem is két keze lenne, hanem mint a polipnak, nyolc...

PAULA Jól mondod. Így van. Velem is ezt csinálta.

ORBÁNNÉ Mit csinált?

PAULA Még most is libabőrös leszek!

ORBÁNNÉ Mitől?

PAULA Nem fogod elhinni... Fogdosott!

ORBÁNNÉ Mikor?

PAULA A taxiban.

ORBÁNNÉ Midet?

PAULA Úgy, ahogy mondtad; egyszerre nyolc kézzel, mindenemet.

ORBÁNNÉ Szegénykém... És te mit csináltál?

PAULA Hallgattam. Reszkettem. A sarokba húzódtam. Még így is folyton visszaneézett a sofőr.

ORBÁNNÉ Nem mondtál valamit a „Mesterdalnokok”-ról?

PAULA Még a nevemet se tudtam volna megmondani.

ORBÁNNÉ Mert ha a zenéről beszélnek neki, megvadul.

PAULA Dehogyan akartam én őt vadítani.

ORBÁNNÉ Nyugodj meg, Paulám.

PAULA Úgy érzem magam, mint akit egy kutya mindenütt összeharapott.

ORBÁNNÉ Próbálj meg aludni.

PAULA Félek, hogy rám tör. Nem merem a szememet lehunyni.

ORBÁNNÉ Vegyél be altatót.

PAULA És ne is beszéljünk többé róla.

ORBÁNNÉ Ezt megígérem.

PAULA A nevét se mondd ki.

ORBÁNNÉ Nem mondom.

PAULA Úgy félek, hogy a fogsoromat se merem kitenni.

ORBÁNNÉ Hát ne tedd ki.

PAULA Akkor meg nem tudok elaludni.

ORBÁNNÉ Altatóval sem?

PAULA Talán. *Paula kimegy.*

ORBÁNNÉ *Gizához szólva, most tör ki belőle a lefojtott idegesség.* Gizám, te tévedsz. És nem elég, hogy tévedsz. Még bizonyítani is próbálsz a tévedéseidet, amitől a fejembe szalad a vér. Kérlek, Gizám, mi nem apánkat vártuk azon a fényképen. Őt be se hívták pótsorozásra, mert már a háború elején alkalmatlannak nyilvánították az asztmája miatt. De tegyük fel, hogy én tévedek, és tegyük fel, hogy neked van igazad, és tegyük fel, hogy mégis apánkra vártunk, akkor pedig az a kép nem 1918-ban, hanem 1919-ben készült, és akkor jobb, ha nem is gondolunk rá. Szegény drágám! Milyen szépen élt. És milyen csúnyán halt meg. Ha eszembe jut az a nap, még most is ökölbe szorul a kezem.

GIZA Csönd van. Csak a szökőkút csobog. Elővettem a leveleidet. Az utolsó olyan dúlt és zaklatott, hogy inkább a régiekben lapozgatok. Milyen közel voltunk. Milyen egyformán éreztünk. De a távolság megtette a magáét. Olvasom, amit drága apánk haláláról írsz. Elfelejtetted, kik ölték meg? Tudom, ez nem levéltéma; de azért bátran írhattad volna, hogy szépen élt, és szépen is halt meg. Te voltál a Liebling, neked nem szabad felejtened. Hiszek Istenben, az ő elrendelésében, abban, hogy születésünktől fogva magunkban hordunk egy végzetet, de attól félek, hogy te most nem a saját csillagod felé botladozol, hanem valamilyen ismeretlen és kiszámíthatatlan sors felé. Ha rémeket látok, ne hallgass rám. Béna vénasszony vagyok, aki hattyúkkal társalog. Talán már nem tudok jól magyarul.

Vége az első résznek

Második rész

Orbánné és Ilus van a színen. Ilus már javában veszekszik az anyjával.

ILUS Ezt az anyu határozottan állítja?

ORBÁNNÉ Nemcsak állítom, hanem meg is esküszöm rá.

ILUS Hogy Gizától jött ez a bizonyos ruha?

ORBÁNNÉ *esküre emelt kézzel.* Egy csukott nyakú, fekete selyemruha, Isten engem úgy segítjen!

ILUS Akkor viszont én, ugyebár, hazudok.

ORBÁNNÉ Ilyesmit az édeslányommal kapcsolatban sose mondtam. Te, fiam, legföljebb nem mondasz igazat.

ILUS Meg fogok örülni. Ahogy az anyus a szavakat kiforgatja, a tényeket pedig csúri-csavarja, abba normális embernek bele kell bolondulnia.

ORBÁNNÉ Nem tudom, milyen tényekről szavalsz, fiam. Mert azt a tényt, hogy milyen ruha volt rajtam a koncerten, kizárólag csak én tudhatom.

ILUS Igazán? Hát akkor hallgasson ide az anyus! A nemzetközi magfizikus-kongresszus tegnap ért véget, és este volt a Gellértben a búcsúvacsora. Így ültünk: egy kanadai tanár a feleségével, egy oxfordi és egy Svédországban tanító angol tudós, szintén a feleségével, ömellette én, és énmeltem Szabó adjunktus, a felesége nélkül, pedig a felesége szintén fizikus, aki fel is szólalt a kongresszuson. A külföldiek érdeklődtek, miért nem jött el Szabóné a búcsúvacsorára, és akkor nekem, a Tudományos Akadémia hivatalos, négynyelvű tolmácsának végig kellett hallgatnom és angolra kellett fordítanom Szabó adjunktus tréfás magyarázatát. Ezek a Szabóék ugyanis, ha a mama nem tudná, egy nagyon tágas és otthonos, zöldövezeti lakásban laknak, ahol a társbérlőtől igen ízletes és jutányos kosztot is kapnak. Sajnos, a szép lakásnak szépséghibái is vannak. Az adjunktus macskáját például a társbérlő úgy átszoktatta a saját lakrészébe, hogy már csak piszkolás céljából jár haza.

ORBÁNNÉ Pizok, féltékeny banda! Elajándékozták a macskájukat! Inkább másnak adták, csak nekem ne legyen.

ILUS Továbbá, hogy a társbérlő az adjunktus feleségének türkizkék estélyi ruháját kiakasztja a szekrényből, fölveszi, és szó nélkül, vörösborral leöntve, visszaakasztja a szekrénybe, amiért is az adjunktus felesége, őszinte sajnálatára, nem tud részt venni a magfizikus-kongresszus búcsúvacsoráján. És ezt nekem, elkékvülve a dühtől, mint a Tudományos Akadémia hivatalos, négynyelvű tolmácsának, szemrebbenés nélkül angolra kell fordítanom. Szeretném tudni, hogy mit csinált volna az anyus?

ORBÁNNÉ Hogy én mit csináltam volna? Én azt mondtam volna: „Hölgyeim és uraim, egy perc türelmet kérek. Mindjárt mutatok valamit!” *Erélyes, gyors léptekkel kisiet, visszajön, s diadalmasan hozza a Lizától kapott fekete csipkeruhát.* Tessék! Ezt megnézhetik az összes fizikusok! Csukott nyakú, fekete selyemruha. Sehol egy folt, sehol egy pecsét! *Mint egy zászlót, lóbálja a ruhaakasztón lógó ruhát.* Ezt hordom én, ha koncertre megyek.

ILUS Igazán? Nem is volna rossz. *Kisiet.* De ha megengedi az anyus, én is mutatok magának valamit. *Eltűnik, visszajön, az adjunktusnő türkizkék estélyi ruháját lobogtatva, melyen nagy folt éktelenkedik.* Tessék! Ezen sincs folt? Ezen sincs pecsét? És ezt a mama viselte, erre Szabó adjunktus a tanúm!

ORBÁNNÉ Ha csak tanú kell, nekem is van tanúm. *Átnyávog Egérkének.* Azt pedig már csak egészen mellékesen mondom, hogy húsz éve, amióta egyszer kiütést kaptam tőle, nem ittam egy korty vörösbort.

EGÉRKE *lábujjhegyen belép. Orbánné és Ilus egyszerre emelik a fejük fölé a két ruhát.*

ORBÁNNÉ *kedves, nyugodt, behízelt hangon.* Jó, hogy itt vagy, Egérke. Ilus lányom jött fel, és arra kíváncsi, hogy melyik ruhát viseltem Csermlényi Viktor hangversenyén? ...Ezt vagy azt?

EGÉRKE *rémülten nézi a ruhákat, nem mer válaszolni.*

ORBÁNNÉ Mitől félsz? Csak bátran. Mutass rá. Ki vele!

EGÉRKE *reszkető kézzel a fekete ruhára mutat. Rémülten.* Ezt! Kirohan.

ILUS *metsző gúnnyal.* Úgy látszik, ezen a világon mindenki hazudik, kizárólag az anyusnak van igazsága! Hát tessék, legyen boldog ezzel a vén csepűragóval. De ha ez így megy tovább, és még egyszer ilyen helyzetbe hoz, akkor én leülök, és mindent megírok Giza néninek. *Földhöz vágja a ruhát, elsiet.*

ORBÁNNÉ Írjál csak neki! Te árulkodó vipera!

GIZA Múlnak a napok, és nem kapok hírt, és nem tudok rólad semmit. Pedig mi mindig tudtuk egymásról, mit csinálunk, ahogy a jobb kéz tudja, mit csinál a bal... Gyötör a nyugtalanság. Még sohasem éreztem ilyen tehernek a bénaságomat. A legszívesebben fölkelnék, elindulnék, és hazarepülnék, hogy lássalak... Csak vigyázz, vigyázz... vigyázz!

EGÉRKE *beoson, és a rivaldához lép.* Bocsásson meg nekem, asszonyom, hogy ismeretlenül molesztálom. De a Giza név énbennem olyan tiszteletet keltő, hogy csak hosszas tépelődés után mertem tollat ragadni. Én csak egy boldogtalan teremtés vagyok. Almási Mihályné, akit Nagykanizsán Szilveszter éjszakáján lökött ki az utcára az ura, mert megunt. Erzsike szomszédságában lakom, csak egy rabcifal választ el tőle, amin minden szó áthallatszik. Ha valamelyikünknek szüksége van a másikra, kopog. Elalvás előtt Erzsike meg szokta kérdezni: „Nem sírsz, Egérke?” Én, válasz helyett, legtöbbször csak nyávogok egyet, mert a megtévesztésig tudom utánózni az adjunktusék macskáját.

Nem szeretnék önnek ijedséget okozni, de kihez fordulhatnék? Erzsike valósággal isteníti önt, példaképének tartja, mint ahogy én is őt, hiszen mindent neki köszönhetek. Az uram, akit azóta kitétek a vasúttól, a testi ruhaneműmet is csak a válás kimondása után adta ki. Erzsike segített rajtam, amit sohase felejték el neki. Úgy tessék elképzelni, mintha együtt lagnánk, hiszen másfél év alatt minden nyikorgásról, roppanásról megtanultam, mit jelent. Négy-öt nap óta Erzsike járkálni kezdett. Tízperceket, negyedórákat járkált, föl, le, föl, le. Időnként megállt, mintha eszébe jutott volna valami, aztán tovább sétált. Én persze nem tudhattam, mi jutott eszébe, de a lelkiállapotot ismerem. Az uram olyan ember volt, hogy egyszer megfogta a jobb karomat, odaszorította a tenyeremet az ajtófélfához, és teljes erejével rácsapta az ajtót. Hét helyen törtek el az ujjaim, ha sokáig írok vagy gépelek, ma is teljesen hideg lesz, és elhal a kezem. Ezért a vállalatnál egy svájci könyvelőgéphez ültettek, amin csak érinteni kell a billentyűket. Erzsike ma is sokat járkált, aztán átszólt, hogy öltözzek. Együtt szoktunk bevásárolni a csütörtöki vacsorához, amikor egy világhírű énekes jár Erzsikéhez vendégségbe. Egyszer

megcsípte az orromat, nagyszerű ember. Feltűnt, hogy a szerdai bevásárlás se a szokott mederben folyt le. Nem tudom, van-e róla tudomása, hogy Erzsike a pasaréti hentesek réme. Nem akarok kitérni a részletekre, mert tudom, hogy ön milyen kifinomult gondolkodású. Ma azonban nem ismertem rá Erzsikére. Meg se nézte a tyúkot. Ezt látva, a hentes, aki gyűlöli Erzsikét, a legzsírosabb karajt emelte le a kampóról, de ezt se kifogásolta. Még én mondtam: „Nem kövér egy kicsit?” Erzsike csak legyintett. „Így is túl jó neki” - mondta.

ORBÁNNÉ *a telefonba. Ezalatt Egérke mozdulatlanul vár.* Egy táviratot szeretnék föladni: „Lábam megdagadt, nem tudtam bevásárolni, vacsora elmarad.”

EGÉRKE Erzsike lábán, amennyire emlékszem, nem volt észrevehető dagadás. Ebből az következik, hogy a lemondásnak valami más oka van, talán ugyanaz, mint a napok óta tartó járkálásnak. Szíves elnézését kérem. A kezem elfáradt, leveletem egy későbbi időpontban folytatom. *Mozdulatlanul ott marad a színen.*

ORBÁNNÉ *telefonál.* Itt Orbán Béláné. Egy fél órával ezelőtt föladtam egy sürgönyt Csermlényi Viktornak, Budapest, Balzac utca 20. Ezt most törölni szeretném. Hogy tetszik érteni? Ez nagyon nagy baj volna. Nem lehetne valahogy utolérni? Hát kihez fordulhatnék? *Újra telefonál.* Itt Orbán Béláné. Egy fél órával ezelőtt föladtam egy sürgönyt Csermlényi Viktornak, Budapest, Balzac utca 20. Ezt most törölni szeretném. Nem értem. A kis-asszony, aki felvette, azt mondta, hogy önhöz forduljak. Micsoda beszéd ez? Muszáj. Mindent el kell követni. Ez a legnagyobb disznóság, kérem. Fel fogom jelenteni a postát. Jól van. Köszönöm. *Újra telefonál.* Itt Orbán Béláné. Egy fél órával ezelőtt föladtam egy sürgönyt Csermlényi Viktornak, Balzac utca 20. Ez már az ötödik szám, amit fölhívatnak velem. Nem szabad, hogy megkapja. Életkérdés, amiből tragédia lehet. Mint ember az emberhez, fordulok önhöz. Hát persze hogy tudom a szöveget: „Lábam megdagadt, nem tudtam bevásárolni, vacsora elmarad.” Mit tetszik mondani? Nem vicc. Véresen komoly. Elvtársam, egy ember életéről van szó! Igazán? Hát ez nagyszerű. Köszönöm. Én mindig tudtam, hogy a magyar posta milyen nagyszerű intézmény. Még egyszer köszönöm. Bármikor, ha viszonzni tudom, a rendelkezésére állok. Orbán Béláné, Csatárka utca. Nagyon szépen köszönöm.

EGÉRKE Asszonyom, legyen erős! Sajnos, volt alkalmam kitapasztalni az elmezavar legkülönbözőbb változatait. Az uram, mielőtt eltávolították a vasút kötelékéből, a jegylyukasztóval támadta meg egy ittas kollégáját, és több helyen kilyukasztotta a fülét. Most munkaterápiás eljárással gyógykezelik erdőirtáson, ami természetének a legjobb megfelel. Nem akarom önt megrémíteni, de mintha az én imádott Erzsikémnek is meg akarna zavarodni az idegrendszere. Bár tévednék. Tegnap (azóta nem volt időm befejezni ezt a levelet) Erzsike nagyban készült a csütörtöki vacsorára. Én, szokás szerint, segédkeztem neki. Ötven fánkot sütöttünk. Fél nyolckor Erzsike bement átöltözni, ami szintén így szokott történni. Pont nyolckor, szokás szerint, leszűrtem a tyúklevest, kihalásztam belőle a májat, amelyet egy kis külön levessel külön kis lábosba raktam. Ez a nagy művész él-hal a csirkemájért... *Megszólal a telefon.*

ORBÁNNÉ *telefonál.* Viktor? Maga az? *Növekvő ingerültséggel.* Nyolc óra, és maga még otthon van? Ezekből a fánkokból, amelyekre most öröm ránézni, tíz perc múlva töpörtyű lesz... Pamutipar? Micsoda Pamutipar? Ja úgy. Ezek szerint magának a Pamutipar kórusa fontosabb. Köszönöm.

EGÉRKE És azután elszabadult a pokol. Erzsike égő szemmel, reszkető szájjal, halotthalványan rontott a konyhába. Nem szólt semmit, csak fölkapta a nagy porcelántálat, lábával berúgta a fürdőszobaajtót, és az összes fánkot, ötven darabot, belezúdította a klozettba. Aztán meghúzta a vizet, és miközben a fánkok ott ugráltak a vízszugárban, ő a kagyló fölé hajolt, és

haragtól izzó hangon beleüvöltötte: „Dögölj meg, vén disznó! Dögölj meg, vén disznó” - egészen addig, amíg az utolsó fánk is el nem tűnt. Akkor visszaroht a tyúklevésért. Ezt azonban, bár nem vagyok erőszakos természetű, sikerült megmentenem. Csak akkor vett észre.

ORBÁNNÉ Mit bámulsz. Ne állj itt! Öltözz fel, menj le az utcára, és feküdj le az első férfinak, te hülye!

EGÉRKE „Feküdj le a legelső férfinak, te hülye.” Ezt kellett megérnem, akinek, kell-e mondanom, másfél év alatt egyetlen férfi látogatója se volt. Asszonyom, mentsük meg ezt a drága lényt, akinek én, mint életem megmentőjének, örök és forró hálával tartozom. *Kioson a színpadról.*

ORBÁNNÉ *erőltetetten vidám hangon.* Gizám, ez fantasztikus. Te, akit egy szilánk húsz évvel ezelőtt úgyszólván teljes magányra ítelt, jobban keresztüllátsz egy emberen, akit még csak nem is ismersz, mint én, aki nap nap után együtt vagyok vele. Milyen igazad volt! Az a hangverseny kinyitotta a szemem. Önagysága úgy hazudik, mintha könyvből olvasna. Hogy jöttem rá? Figyelj ide! A koncert után azzal próbálta szédíteni Viktort, hogy az ő ura „zeneesztéta” Kanadában. Húsz másodpercig én is elhittem. De aztán kezdtek eszembe jutni a dolgok. Az ostrom. A pince. Kausz doktor fűrószéke, amiben egész nap benne ült. Azt hitte, az oroszok azért csinálták a háborút, hogy az ő rozzant fűrószékét hazavigyék a Kremlbe! Na, de más is eszembe jutott. Minekünk úgyszólván nem volt élelmiszerünk az óvóhelyen, ahol Paula megkínált egy kis ételmaradékkal, ami különben rábűdösödött volna, mert az én szegény jó, éhhalálra ugam összesen néhány tetanuszt és ötszáz Ultraszeptilt hozott magával a Janitsáry-patikából. No de épp, amikor az Ultraszeptilnek kezdett felmenni az ára, nyoma is veszett, és biztos, hogy nem a zeneesztéta lopta el. Ha mutatsz nekem egy zeneesztétát, aki egy felirat nélküli üvegben megszimatozza az Ultraszeptilt, akkor én leveszem előtte a kalapomat. De ez még nem minden. Azt is megpróbálta nekem bebeszélni, hogy nem ő kezdett ki Viktorral, hanem Viktor vele. Viktor, akit dinamittal se lehetne lerobbantani rólam! Állítólag megtámadta, és úgy összefogdosta a taxiban, hogy még a sofőr is minduntalan hátranézett... Most szólj hozzá. Ez ő! Akiért megőrülnek a férfiak... Miss Arizona, az ő epeköves, aortatágulós, műfogoros szekszepiljével. Szétvet a düh! De azért tudok vigyázni. Légy nyugodt, drága Gizám. Mindennap ott ülök vele öttől hétig a Nárciszban, mosolygok, megcsodálom az új ruháját, és zenéről csevegek. Még csak az hiányzik, hogy azt higgye féltékeny vagyok. Egyébként nem az én memóriám hagy ki, hanem a tied! Lehet, hogy azon a bizonyos fényképen szegény apánkra vártunk, vagyis a kocsijára, Szolnokról jövet. De úgy látszik, megfelekezdel Szántó doktorról. Pedig őt azért vitték el Létáról, mert a vörösök szétverése után egy csomó sebesültet a padlásán rejtegetett. A mi szegény jó drágánk az ő víta- és sakkpartnerének kiszabadítására ment be Szolnokra, ahol a különítményesek parancsnoka levörösbérencezte, és aztán egy csomó lézengő szeme láttára fölpofozta. Ő pedig hazajött, lement a pincébe, és föbe lőtte magát.

A Nárciszban. Orbánné egyedül ül és vár. Aztán odainti a pincért.

ORBÁNNÉ Kérek még egy duplát.

PINCÉR *odaáll az asztal mellé.* Asszonyom! Nem inna egyszer egy csésze teát? Ma mindenki kávézik. De mi az a kávé? Az ember megissza, és vége. Egy csésze tea: az szertartás. Az ember eljátszik vele, megkóstolja, azzal is telik az idő.

ORBÁNNÉ *idegesen az órájára néz, aztán a pincérhez fordul.* Magánál hány óra, Ferikém?

PINCÉR Fél hét... Milyen türelmes maga, asszonyom.

ORBÁNNÉ Mit csináljak, ha ilyen pontatlan barátnőm van? Ő különben sohasem késik ok nélkül. Mindig közbejön neki valami.

PINCÉR Mostanában.

ORBÁNNÉ Mostanában?

PINCÉR Nekem az nagyon tud fájni, ha egy régi vendég hűtlen lesz hozzánk. Tetszik még emlékezni arra a kis szőke kávéfőző lányra? Elsején áthelyezték Budára. A napokban visszajött a fehér köpenyéért, és azt mesélte, hogy Paula nagysád, úgy látszik, fogott magának valakit. Mindennap ott ülnek, egy bokszban összebújva.

ORBÁNNÉ *döbbenten.* Ez lehetetlen.

PINCÉR Hát én se nagyon akartam elhinni. Mégiscsak furcsa, egy ilyen korú nő. Az én szememben ez már gusztustalan. Nincs igazam?

ORBÁNNÉ De igaza van. Ez már gusztustalan. *Feláll, visszamegy a pamlaghoz, és már menet közben indulatosan magyaráz Gizának.* És most hallgasd meg, hogy mi történt! Rögtön elrohantam Paulához. Biztos voltam benne, hogy jó helyen járok. Mint rendesen, a fogorvosnő nyitott ajtót. „Paulához?” - kérdezte barátságatlanul. Azt hazudtam, hogy fáj a fogam, amitől mindjárt barátságosabb lett. Egy perc múlva már Kausz doktor fűrészkéében ültem, és csak egy szóttessel elfüggönyözött ajtó választott el Paula szobájától. Épp áthallatszott valami rőfögésszerű hang, amely csak Viktortól eredhetett. A doktornő fűrni kezdett. Többször figyelmeztetett, hogy ne fordítsam el a fejem. A szavak nem hallatszottak át, részben a szóttés, részben a fűró zúgása miatt, de, úgy látszik, működik bennünk valami jelzőberendezés. Ismersz, Gizám! Rajtam sokáig nem látszik semmi. Nálam váratlanul jön a robbanás. El fogsz ítélni. Sajnos, elég erélyesen félrelöktem a doktornőt. Letéptem a szóttést, amit szintén sajnálok. Benyomtam az ajtót, és ahogy sejtettem, a legjobb pillanatban toppantam be. Nem állítom, Gizám, hogy nyugodt lettem volna, de ha nincs az a leveszöldség, talán meg tudtam volna zabolázni magam. Az asztalnál, lepedőnyi szalvétába csomagolt pocakjával, ott ült az a vén svindler, és kéjes hörgések és nyögések közepette nézte, ahogy Paula kimeri a levest. Nem ért meglepetés. Abba még nem kell belehalni, hogy egy nyugdíjas operaénekes tyúk-levest eszik. De amikor azt látom, hogy ez a nő, akit istenítettem, hetek, sőt, hónapok munkájával kiszedte belőlem legféltettebb titkaimat, akkor elvesztettem a fejemet. Tudnod kell, Gizám, hogy Viktor szűrve szereti a levest. Úgy szereti, hogy egy kislábosban félre legyen rakva a csirke mája, és egy tálon, szintén külön, a zöldség, a zúza meg a nyaka és a grízgaluskák. Amikor ezt a zöldségéstálat megláttam, fölkaptam, és ráborítottam Paulára, aki sikoltott, és kirohant egy kis tapétaajtón, miközben potyogtak róla a grízgaluskák. Azóta, mind a mai napig, ezt a nőt nem láttam. Ismersz, Gizám. Mihelyt kiadtam a dühöm, lehiggadok. Merem állítani, hogy a következő percekben remekül viselkedtem: még te is elégedett lettél volna. Volt egy bizonyos helyzeti előnyöm, mégpedig az, hogy Viktor hirtelenében nem bírta a székből fölállni. Megvan az a csúnya szokása, hogy evés közben kilép a cipőjéből. Úgy látszik, elrúgta valamerre, és harisnyában szégyelltt mutatkozni. Csak kereste a lábával, de nem találta. Én pedig fölényes nyugalommal, majdnem nyájasan azt mondtam neki: „Sajnálom, hogy Kauszné önagsága nincs jelen. Önt azonban, kedves uram, a jövőben nem ismerem.” Azt a lihegést, kapkodást látnod kellett volna. Azt mondta, hogy én félremagyarázom a helyzetet. Könyörgött, hogy hallgassam meg. „Én önt sajnálom - mondtam neki -, de kénytelen vagyok arra kérni, hogy a jövőben kíméljen meg a látogatásaitól.” Erre ő azt mondta, hogy nem bír élni nélkülem, ez persze jólesett, de szerencsére nem szédültem meg. Emlékszem, még a kezemben tartottam a szóttést. Olyan nyugodt voltam, hogy összehajtogattam, letettem, az orvosnő szíves elnézését kértem, és emelt fővel kimentem.

Orbánné a tükréhez lép, nézegeti magát. Aztán leveszi cipőjét, megtapogatja lábát, és megkönnyebbülve papucsot húz. Eközben feltűnik Giza.

GIZA Járkálsz.

ORBÁNNÉ Nem igaz.

GIZA Föl vagy dúlva. Minden percben megváltoztatod az elhatározásodat.

ORBÁNNÉ Ebből egy szó sem igaz.

GIZA Néha úgy viselkedsz, hogy az már az idegbaj határát súrolja.

ORBÁNNÉ Honnan veszed ezt? Besúgóid vannak?

GIZA Besúgónak elég a te leveleid összevisszasága.

ORBÁNNÉ Ilyen vagyok, Gizám. Belőlem hiányzik a te nyugalmad, céltudatosságod. Húszéves koromban is kapkodtam.

GIZA Volt időd leheggadni. Te már elmúltál húszéves, Erzsi.

ORBÁNNÉ Ezt mire mondod, kérlek?

GIZA Semmire.

ORBÁNNÉ A megjegyzésednek volt valami éle.

GIZA Milyen éle?

ORBÁNNÉ Azt szeretném tudni.

GIZA Rendben van. Légy szíves, válaszolj őszintén: beleszerettél-e abba a csepűrágóba?

ORBÁNNÉ Ezt visszautasítom.

GIZA Mit?

ORBÁNNÉ Ilyen hangon nem lehet egy világhírű művésről beszélni.

GIZA Ne lovagolj a hangomon. Igen vagy nem?

ORBÁNNÉ Nem.

GIZA Sajnos, ezt nehéz elhinni.

ORBÁNNÉ Tudod, hogy nem szoktam hazudni.

GIZA Erről nem vagyok meggyőződve.

ORBÁNNÉ Rajtakaptál már engem hazugságon?

GIZA Hagyjuk ezt most.

ORBÁNNÉ Ne hagyjuk! Ünnepélyesen kijelentem, hogy nem vagyok szerelmes Csermlényibe. Borzadok tőle. Sőt, utálok. Az egész lényem idegen tőlem, mert mohó, önző, immorális. Mint egy vadállat.

GIZA Az előbb, amikor szörnyetegnek neveztem, megsértődted.

ORBÁNNÉ Hogy szörnyeteg és vadállat, az kettő.

GIZA Mi a különbség?

ORBÁNNÉ Van különbség.

GIZA Ne ezt vitassuk. Ha már a legjobb barátnődben is csalódtál, ettől az embertől pedig szabadulni akarsz, akkor mért nem teszed meg, amire kérlek?

ORBÁNNÉ Mert engem ide ezer és egy szál köt.

GIZA Mik azok a szálak?

ORBÁNNÉ Ezer és egy.

GIZA Paula nem. Viktor sem. Egérke meg a lányod. Ezek is nagyon vékony szálak.

ORBÁNNÉ Sok vékony szál együtt egy erős.

GIZA Vagyis, mégiscsak nekem van igazam.

ORBÁNNÉ Miben, édesem?

GIZA Abban, édesem, hogy te halálosan szereted Csermlényi Viktort, de a barátnőd, akire olyan büszke voltál, elcsavarta a fejét. Mindenki elhagyott, és te kétségbe vagy esve.

ORBÁNNÉ Erre a lázálomra már nem is felelek. Viktor a múlt csütörtökön itt vacsorázott, a legjobb hangulatban, ennél az asztalnál, ahol most ülök.

GIZA Mi volt a vacsora?

ORBÁNNÉ A szokásos, és utána fánk.

GIZA Megette?

ORBÁNNÉ Azt hittem, marad másnapra az adjunktuséknak, de az utolsó szemig mind megette a fánkot.

GIZA Erzsi.

ORBÁNNÉ Mit akarsz?

GIZA Megmondtam.

ORBÁNNÉ Tavaly se kaptam útlevelet.

GIZA Most Misitől veszi a műanyag szálát a magyar állam. A múltkor egy miniszterhelyettes telefonált. Három nap alatt kaphatsz útlevelet.

ORBÁNNÉ Nem bírok elmenni.

GIZA Együtt élhetnénk.

ORBÁNNÉ Tudom.

GIZA És mindened meglesz.

ORBÁNNÉ Elhiszem.

GIZA Egy józan érvet mondj. Egy elfogadható magyarázatot.

ORBÁNNÉ Mióta beszélünk?

GIZA Tudod, hogy nem számít.

ORBÁNNÉ De én várok egy telefont.

GIZA Milyen telefont?

ORBÁNNÉ Egérkének egy sürgős kalaprendelése.

GIZA Hát gondold meg végre az állapotodat. Mi vagy te ott? Cseléd?

ORBÁNNÉ Inkább ott legyek cseléd, tenálad?

GIZA Most nem szépen beszélünk egymással.

ORBÁNNÉ Bocsáss meg, Gizám.

GIZA Én vagyok a hibás. Nagyon ideges vagyok.

ORBÁNNÉ Miattam ne légy.

GIZA Nem is temiattad.

ORBÁNNÉ Csak nem rosszabbodott az állapotod?

GIZA Tudod, kicsoda Rauschenigg professzor?

ORBÁNNÉ Az orvosod.

GIZA Frankfurtban, az ő vezetése alatt, megnyílt egy szanatórium, amilyen nincs még egy a világon. Nem is a felső tízezernek, hanem a felső ötszáznak. Vasárnap Misiékkal elmentünk megnézni.

ORBÁNNÉ Csak nem akar megoperálni? Neked el van roncsolva a főideged.

GIZA Rauschenigg azt mondta, próbáljuk meg.

ORBÁNNÉ Lusztig bácsi viszont azt mondta, hogy erre nincs segítség.

GIZA Rauscheniggét hívták Sztálinhoz.

ORBÁNNÉ Te kinek hiszel?

GIZA Ő a ház barátja. Itt kapcsolatok vannak. Mindenki figyeli, mit csinál a másik: van, amikor a spórolás a jó modor, van, amikor a pénzkidobás. Ilyenkor nem lehet nemet mondani.

ORBÁNNÉ Ne hallgass senkire. Azt tedd, ami neked a legjobb.

GIZA Nekem az a legjobb, ha idejössz.

ORBÁNNÉ Ne kérd ezt tőlem.

GIZA Még sose kértem tőled semmit.

ORBÁNNÉ Azt hiszed, hogy szükséged van rám, de csalódnál bennem.

GIZA Mi mindig megértettük egymást.

ORBÁNNÉ Ez akkor volt, Gizám. Most már vannak pontok, ahol nem találkozunk.

GIZA Mondj ilyen pontot.

ORBÁNNÉ Apa.

GIZA Ez nem telefontéma.

ORBÁNNÉ Apát véresre pofozták a különítményesek, Gizám.

GIZA Ez nem telefontéma.

ORBÁNNÉ Azt, hogy a vörösök lőtték le, csak kitaláltuk, mert különben nem kapott volna annak idején nyugdíjat a mama.

GIZA A saját érdekében, kérlek, hagyd abba.

ORBÁNNÉ Apánk mint mártír van leírva egy könyvben.

GIZA Miféle könyvben?

ORBÁNNÉ „A fehérterror rémtettei Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében.” Létai csak ő volt, és dr. Szántó Miklós.

GIZA A könyvekben nem lehet hazudni?

ORBÁNNÉ Mi hazudtunk. És te elhitted, amit kitaláltunk.

GIZA És ha így van? Ha megverték? Mit kaptál érte? Szóba állt veled valaki?

ORBÁNNÉ Senki.

GIZA Hát akkor mit akarsz? Apánk emlékét akarod őrizni otthon?

ORBÁNNÉ Itt akarok felfordulni, Gizám.

GIZA Nem értjük egymást.

ORBÁNNÉ Nem nagyon.

GIZA Hát mit csináljunk?

ORBÁNNÉ Nem tudom.

GIZA Isten veled, Erzsi.

ORBÁNNÉ Isten veled. *Maga elé mered, aztán kirobban belőle a vallomás.* Most már elárulom: Viktor jött Szolnokról. Őt vártam azon a képen, öneki örültem, őfelé rohantam. Azon az estén lettem az övé. Bevallom, hogy azóta viszonyom volt vele. Létán is, Pesten is, lánykoromban is, asszonykoromban is, egészen addig, míg szegény jó Bélámat le nem hozták a műtőből. De amikor az ágyon fölébredt az altatásból, és első pillantásával engem keresett, akkor bögni kezdtem. Többé nem engedtem magamhoz nyúlni. De még mindig őt szeretem, és nem éltem volna túl az elvesztését. Az ölelések helyét a vacsorák foglalták el. Rondán evett, mint egy fuldokló, de az én főztömet ette... Még a bevásárlásban is volt valami öröm: fogni azt a húst, a zöldséget, amit megeszik. Hülyeségeket írok, de ilyen hülyén szerettem. A nagy hasát is szerettem. A nevét is szerettem, sőt, nemcsak a Viktort, hanem minden szót, amely Viktorra emlékeztetett. A háborúban talán csak azért drukkoltam az angoloknak, mert Churchill V betűt mutatott a németeknek. Most azt kérdezed, ha ilyen örülten szeretted, hogy tudtad ezt még saját magad előtt is letagadni? Ne kérdezd. Le tudtam tagadni, illetve csak a mai napig tudtam letagadni.

GIZA Néha megrémülök tőled. Mi vagyunk az a két nővér, akinek nincs a másik előtt titka? És mit rejtegetsz te még magadban, amiről nem tudok? De inkább nem kérdezek semmit, nehogy még jobban fölszakítsam a régi sebeket. Talán így volt jó, hogy végül mégiscsak elmondtad, ami belőled kikíváncozott. Talán most megnyugodtál. Talán megkönnyebbültél. Talán ez volt az ára, hogy ettől az emléktől megszabadulj.

ORBÁNNÉ Jól mondd, Gizám. Befejeztem, vége. Ezt a szót: Viktor, most hallod tőlem utoljára. Holnap már én se fogok emlékezni rá. Feküdj le, drága. Aludj jól. *Mohón a telefonhoz lép.* Te vagy az, drága Ádika? Viktorral szeretnék beszélni. Ki nincs otthon? Hogyhogy nincs otthon? Ilyenkor a te fiad emberemlékezet óta otthon szokott lenni. Hát jó. Majd fölhívom később. *Leteszi a kagylót, dühöng.* Letagadta. Ez a vén dög attól fél, hogy ha még egyszer beszélek vele... Hát csak azért is beszélni fogok vele! *Újra telefonál, elváltotatott, kislányos hangon.* Kezít csókolom. Én Fodor Panni vagyok, a Pamutipar gyermekkórusától, és a művész bácsival szeretnék beszélni, mert nagyon fáj a torkom. Nincs otthon? *Leteszi a kagylót, a saját*

hangján ismétli. Nincs otthon. Na, megállj! *Átkiabál Egérkének.* Egérke! Gyere át! *Szünet.* Talán megismerte a hangom.

EGÉRKE *gyanútlanul belép, barátságosan nyávog egyet.*

ORBÁNNÉ Most nem érek rá. *Átadja a telefont.* Ne ijedezz. Neked csak annyit kell mondanod: kérem szépen Csermlényi Viktor művész urat a telefonhoz. Ővele már én fogok beszélni.

EGÉRKE Jaj, istenem. Nem is tudom, hogy kell a művész urat megszólítani.

ORBÁNNÉ Kuss. Mondtam, hogy ővele már én fogok beszélni. Gyerünk!

EGÉRKE *félénken.* Halló... Kérem szépen Csermlényi művész urat a telefonhoz... Igenis... Igenis... Igenis, kérem, át fogom adni. *Leteszi a kagylót.*

ORBÁNNÉ Mi az? Ne tedd le.

EGÉRKE De hát a művész úr nincs otthon, a művész úr mamája pedig azt üzeni Erzsikének, hogy ne tessék többet elváltoztatott hangon telefonálni, mert ő úgymint megismeri.

ORBÁNNÉ *tehetetlenül a székbe roskad, Egérke kisurran.* Tudtam, hogy hazudik. Viktor ilyen időben, az ő légszomjával, nem megy el hazuról. Én pedig, azt te tudod, Gizám, a legjobban, semmit se gyűlölök úgy, mint a hazugságot. Elindultam a Balzac utcába. Ott laknak, egy magasföldszintes házban, mely azonban olyan alacsony fekvésű, hogy a túlsó járdáról, lábujjhegyre ágaskodva, be lehet kukucskálni. Végre láthattam őt. Alsónadrágra vetkezetten feküdt a pamlagon, és egy parányi ventilátorral hűtözködött. Már rég nem láttam levetkőzve. Azóta még jobban meghízott. Meg se próbálok objektív lenni, mert akkor azt kellene mondanom, hogy úgy feküdt ott, mint egy nagyobb méretű hússzállítmány. De én olyannak láttam, mint egy görög istent! És bennem egyszerre úgy megfájdult minden, hogy alig bírtam a sírást visszatartani. Körülbelül egy fél órát vártam, hátha Viktor az ablakhoz jön, s inthetek neki. Sajnos, nem mozdult. Szerencsére épp a lakással átellenben fölfedeztem egy nyilvános telefont. Bementem, tárcsáztam. Amikor láttam, hogy az anyja indult a telefonhoz, visszaakasztottam a hallgatót. Ismersz, Gizám, milyen szívós tudok lenni. Ott maradtam a fülkében. Nem tudom, meddig vártam, de végre megmozdult Cs. Bruckner Adelaida, fölkel, átment a szobán, és egy tapétaajtón, mely alkalmasint a vécébe nyílt, eltűnt. Rögtön tárcsáztam, de képzeld, az a bestia még a vécéből is kirohant. Megint letettem a kagylót. Még egy utolsó kísérletet tettem. Előbb integetéssel próbáltam Viktor figyelmét felkelteni, aztán füttyölgetni kezdtem, de hiába. Még egy félórát álltam ott. Előbb Viktor szobájában, aztán a másikban aludt ki a villany. Mégse bírtam hazamenni. A sötét szobába bámultam - ahol már a kis ventilátor se bűgött - egészen kapuzárásig. A házmester szúrósan fixírozott, erre az utolsó busszal hazajöttem.

Amikor a szobámba léptem, körülnéztem. Te érezhetted így magad, amikor Misi levitt a családi kriptába. Csakhogy én élve vagyok idezárva. Ott a telefon, és nincs, akit felhívhatnék. Lent az utca, és nincs hová menjek... Leroskadtam az ágyra. Paulát próbáltam láb alól eltenni különféle halálnemekkel. Egyszer felrobbant a kezében egy villanykörte, csak egy nagy vérfolt maradt a helyén. *Orbán né pillanatnyi csönd után hirtelen fölpattan, fésülködik, sietve kifesti magát. Cipőt akar fölvenni, de hiába erőlködik, dagadt lábára nem megy rá a cipő. Dühösen belenyugszik, és fél lábán papuccsal indul el. Túloldalt, botjára támaszkodva, feltűnik Cs. Bruckner Adelaida.*

ADELAIDA Kihez jössz? Fogadni mernék, hogy nem hozzám. Régebben legalább meglátogattál néha; most meg itt ólálkodsz éjszaka az ablakunk előtt. Mi történt veled?

ORBÁNNÉ Viktorral szeretnék beszélni, Ádika.

ADELAIDA Tudtommal te szakítottál vele.

ORBÁNNÉ Épp azért.

ADELAIDA Ha nem tudnád, ki kellett hívnom a körzeti orvost. Egyik injekciót kapta a másik után. Most, amikor végre megnyugodott, nem engedem őt újra felizgatni.

ORBÁNNÉ Nem fogom fölizgatni, Ádika.

ADELAIDA Én nagyon meg vagyok elégedve a fejleményekkel.

ORBÁNNÉ Miféle fejleményekkel?

ADELAIDA Kérlek, fiacskám, ne gyere közelebb. Félek a bacilusoktól. Egész életében te voltál a fiam rossz szelleme. Sajnos, ő olyan, mint egy gyerek, nem tud a kínálásnak ellenállni.

ORBÁNNÉ Ez tévedés. Én sohasem kínáltam, Ádika!

ADELAIDA Minden csütörtökön megtömted, mint egy libát, pedig egy dekát sem szabadna híznia. És azok az éjszakai telefonok, amikor aludnia kellett volna! Ne akarj vele beszélni, fiacskám. Az elhatározását úgyse másíthatod meg.

ORBÁNNÉ Milyen elhatározását?

ADELAIDA Ne gyere közelebb. Én csak egyet szeretnék tudni, fiacskám. Mit akarsz te tulajdonképpen Viktortól?

ORBÁNNÉ Szeretem.

ADELAIDA Örült!

ORBÁNNÉ Légy szíves, ne beszélj velem így, Ádika.

ADELAIDA Hány éves vagy te voltaképpen, fiacskám?

ORBÁNNÉ Hatvankettő leszek.

ADELAIDA Hatvankettő leszel! Hatvankettő te csak szeretnél lenni, fiacskám. Mintha nem tudnám, mikor születted. Cipő van a lábadon vagy papucs?

ORBÁNNÉ Papucs van a lábamon.

ADELAIDA Cipőt se tudsz húzni, de idejössz, hogy annak a szegény fiúnak megzavard a fejét... Ilyen voltál mindig. Izgalom, kavarodás, ez volt az életed!

ORBÁNNÉ Csak tíz percig szeretnék vele beszélni, Ádika.

ADELAIDA Ha igazán szereted Viktort, akkor most félre kell állnod az útjából.

ORBÁNNÉ Csak öt percig.

ADELAIDA Tönkre akarod tenni a boldogságát? Ne tégy úgy, mintha nem tudnád.

ORBÁNNÉ Mit kellene tudnom?

ADELAIDA Hát neked nem szóltak?

ORBÁNNÉ Kik?

ADELAIDA A fiatalok.

ORBÁNNÉ Miről?

ADELAIDA Hogy összeházasodnak.

ORBÁNNÉ *egy pillanatig szólni sem tud.* De szóltak.

ADELAIDA Lehet, hogy nem esik jól, amit mondok, de én nagyon elégedett vagyok. A barát-nőd pont az ellentéted: egy nyugodt és nyugalmat árasztó asszony. Kérlek, ne gyere közelebb.

ORBÁNNÉ Akkor is akarom.

ADELAIDA Mit akarsz akkor is?

ORBÁNNÉ Jogom van még egyszer Viktorral beszélni.

ADELAIDA De nincs itthon.

ORBÁNNÉ Hallom a zihálását.

ADELAIDA Nem jól hallod.

ORBÁNNÉ Megnézhetem?

ADELAIDA Elmentek villany-hasmelegítőt venni.

ORBÁNNÉ Bemehetek a szobájába?

ADELAIDA Miért? Nem hiszel nekem?

ORBÁNNÉ Szeretnék bemenni a szobájába.

ADELAIDA *magabiztosan a szoba felé mutat.* Parancsolj, drágám.

ORBÁNNÉ *odanéz, de nem mozdul.* Elhiszem. Szervusz.

Fáradtan távozni készül.

ADELAIDA Nem jól vagy?

ORBÁNNÉ De jól vagyok.

ADELAIDA Légszomj?

ORBÁNNÉ Nincs semmi bajom.

ADELAIDA Nekem ne add itt a bankot. Adok egy Nitromint.

ORBÁNNÉ Az se kell.

ADELAIDA Kaphatsz Glück-féle asztmacigarettát is.

ORBÁNNÉ Nagyon kedves. De nincs szükségem semmire.

ADELAIDA Látom, megsértődöttél. Egy tele fiók orvosságom van.

ORBÁNNÉ Én nem szedek gyógyszert. Nekem ugyanis nincs szervi bajom. *Elindul. Amit útközben magában motyog, már Gizának szól.* Ugyan, drágám. Viktor egy vén hólyag. Paula pedig még nála is üresebb; kifújtt tojás. Csak nem képzeled, hogy én két ilyen senkiért, akikhez régóta semmi közöm, egy rossz percet csinállok magamnak? Kész nevetség, drágám. *Folytatja útját Ilus lakása felé. Már jön is Ilus, álmosan vállára kapott pongyolában, mint akit éppen fölébresztett a csengetés.* Te már aludtál? Ilyen korán?

ILUS *máris éllel.* Nekem korán kell lefeküdnöm, mert korán kelek.

ORBÁNNÉ Nem akartalak fölzavarni. Csak erre jártam, gondoltam, beugrok, és kérek Józsitól egy altatót.

ILUS *csodálkozik.* Altatót? Anyusnak?

ORBÁNNÉ Nem tudok elaludni. Adj valamit, fiam, és már itt se vagyok.

ILUS Józsi még nincs itthon, és az összes orvosság a fiókjában van bezárva.

ORBÁNNÉ Akkor megvárom.

ILUS Ne tessék megvárni. Behívták egy sürgős műtetre. Telefonált a főnővér, azt mondta, késő éjszakáig fog elhúzódni a műtét.

ORBÁNNÉ Hát szervusz. *Sarkon fordul, elindul.*

ILUS *anyja után néz, valami szemet szúr neki. Orbánné éppen három lépést tett meg, amikor utána szól.* Mama, kérem. Tessék csak visszajönni.

ORBÁNNÉ *megfordul, visszamegy.* Mit akarsz?

ILUS *merőn nézi az anyját.* Mi baja van az anyusnak?

ORBÁNNÉ Semmi.

ILUS De hát hogy néz ki?

ORBÁNNÉ Ahogy mindig kinézni szoktam.

ILUS Mitől ilyen karikás a szeme?

ORBÁNNÉ Hagyjál békét. Máskor meg azzal jössz, hogy miért van kifestve a szemem.

ILUS Mert a kifestett szem nagyon rosszul áll az anyusnak.

ORBÁNNÉ Jobban tennéd, ha te is festened magad.

ILUS Én fodrászhoz se járok, pedig dolgozom reggeltől estig. Itthon mosom, mégis rendes a hajam.

ORBÁNNÉ Egy fej káposzta is azt hiszi magáról, hogy szép...

ILUS Az anyus nem tudja, hogy maskarát csinál magából?

ORBÁNNÉ Szerinted, aki már elmúlt hatvanegy éves, az csak úgy nézhet ki, mint a halál?

ILUS Anyus nem hatvanegy múlt, hanem hatvanöt lesz.

ORBÁNNÉ Ezt a megjegyzést, amelyben benne van az egész alamusziséged, egyszer, amikor már késő lesz, nagyon meg fogod bánni.

ILUS Nem fogom megbánni, hogy óvni akartam az anyámat a nevetségességtől.

ORBÁNNÉ Kíváncsi vagyok, melyikünk nevetségesebb.

ILUS Ki szerelmes Csermlényi Viktorba? Én vagy az anyus?

ORBÁNNÉ Te biztosan nem. Egy darab fülzsír nem lehet szerelmes.

ILUS Összetett kézzel könyörgök: rúgja ki azt az otromba csepűrágót. Nem elég, hogy tönkretette a fiatalságát? Még az öregségét is ő rongta meg? Hiszen már cipőt se tud húzni az anyus!

ORBÁNNÉ Én egész életemben csak jót kaptam tőle.

ILUS Mindenkit becsapott. Mindenkinek hazudott. És azt, amit mindenki tud, csak az anyus nem akarja tudni róla?

ORBÁNNÉ Ha hazudott, csak azért, hogy a rossztól megkíméljen. A csalásai csak kis csalások voltak; amilyen nagydarab ember, olyan hűség van benne, és olyan nagy szív.

ILUS Ha ezt egy húszéves lány mondja, meghatódok a tiszta naivitásán. De ha egy öreg-asszony szájából hallom, rosszullet fog el.

ORBÁNNÉ Engem is, ha egy lány így beszél az anyjával.

ILUS Higgye el, anyus, nem szívesen teszem. De mit csináljak? Az, akitől segítséget kértem, cserbenhagyott.

ORBÁNNÉ Kitől vártál segítséget?

ILUS Mindegy, ha egyszer nem sikerült.

ORBÁNNÉ Akkor is tudni akarom.

ILUS Valakitől, akire anyus hallgat.

ORBÁNNÉ Micsoda? Te árulkodni mertél Gizának?

ILUS Csak ismertettem a helyzetet.

ORBÁNNÉ Egész életedben alamuszi voltál... Mit válaszolt?

ILUS A szokásos mélyértelmű bölcsességeket.

ORBÁNNÉ Mutasd.

ILUS Nincs itt.

ORBÁNNÉ Nem mered megmutatni.

ILUS Eltéptem, hogy Józsi meg ne lássa. Ha megvolna, miért ne mutatnám meg?

ORBÁNNÉ Mert téged Giza se nagyon szeret.

ILUS És kit szeretett az anyus ezen a csepűrágón kívül?

ORBÁNNÉ Mindenkit. Még téged is, amíg kicsi voltál.

ILUS Hiszen még szoptatni sem volt hajlandó.

ORBÁNNÉ Apád szigorúan megtiltotta. Bolondja volt szegény a mellemnek.

ILUS Mit érdekelte anyust az apám? Anyust a gázolás után se bírtuk megtalálni.

ORBÁNNÉ Ott voltam, amikor a mütöből lehozták.

ILUS Talán akkor is a Viktorjával szórakozott.

ORBÁNNÉ Rám nézett szegény, aztán elvesztette az eszméletét.

ILUS Miért nem mer az anyus a saját emlékeivel szembenézni?

ORBÁNNÉ Ha újra kezdeném, másodszor is mindent ugyanígy csinálnék.

ILUS Úgy élne, ahogy élt?

ORBÁNNÉ Így volt szép.

Ilus szobája elsötétedik.

GIZA Kedves Ilus! Azt írod, én vagyok az egyetlen, akire Erzsi húgom hallgat. Nem tudom, hogy ez igaz-e, és azt se tudom, akarom-e egyáltalán, hogy hallgasson rám. Azt hiszem, félreismered a mi valódi erőviszonyainkat. Én anyádat mindig magam fölött állónak éreztem. Hiába éltem bőségben, biztonságban, nyugalomban, még akkor is, ha kapkodni, fuldokolni láttam, akkor is fölnéztem rá, mert amikor én két lehetőség közül mindig a kényelmesebbiket

választottam, neki volt mersze vállalni a kockázatot. Boldogult férjem, aki nagy vagyon ura volt, haláláig rettegett, hogy el talál úszni a vagyon. Misi fiam is ennek a szorongásnak az áldozata. Anyád sohase rettegett. Mindig és bármi áron vállalta az igényeit. Csermlényi Viktort alig ismertem, előlem mindig dugdosni próbálta. Lehet, hogy csepürágó, s minden biztonnal joggal félted tőle. Én is féltém őt, de ugyanennyire irigylem is. Két béna lábammal félhalott vagyok, egy olyan élet végén, melyet csak félig volt bátorságom élni. Ezek után mit mondhatnék a húgomnak? Óvakodj attól a csepürágótól? Igyekezz te is fél életet élni? Kövesd a példámat? Kerüld a veszélyt? Ehelyett inkább neked üzenem, lányom, hogy próbáld megtanulni anyád sorsából, ami egy másik ember sorsából megtanulható. Sajnos, én sohasem követtem el hibákat; életem téli álom volt, mert féltém a hidegtől.

Orbánné mélyen alszik, a zongoraszéken ülve. Feltűnik Józsi fehér köpenyben. Egy orvosságos fiolát hoz.

JÓZSI *felrázza.* Mi az, mama? El tetszett aludni?

ORBÁNNÉ Úgy látszik.

JÓZSI Egy perc alatt? Ezen a kényelmetlen széken? És még maga kér altatót?

ORBÁNNÉ Nem tudok elaludni... Add ide, fiam, és már itt se vagyok. Remélem, jó erőset adtál.

JÓZSI Igen, mama. Bezzeg nekem nem lesz szükségem altatóra. *Két ujjával masszírozza a homlokát.*

ORBÁNNÉ *föláll.* Köszönöm.

JÓZSI Akar látni embert állva elaludni?

ORBÁNNÉ Elhiszem, hogy fáradt vagy, fiam.

JÓZSI Legalább sajnáljon egy kicsit.

ORBÁNNÉ Sajnállak, fiam.

JÓZSI Puszit. *Gépiesen homlokodon csókolja Orbánnét.*

ORBÁNNÉ Hát szervusz.

Minden pontosan úgy történik, mint Ilusnál. Orbánné megfordul, elindul, Józsi utánanéz, valami szemet szúr neki. Orbánné három lépést tett meg, amikor utána szól.

JÓZSI Mama, kérem, tessék csak visszajönni.

ORBÁNNÉ *megfordul, visszamegy.* Mit akarsz?

JÓZSI *merőn nézi.* Mi baja van a mamának?

ORBÁNNÉ Semmi.

JÓZSI Nem sápadt maga egy kicsit?

ORBÁNNÉ Mindig ilyen vagyok.

JÓZSI Hát akkor miért nem tud aludni?

ORBÁNNÉ Mert nem tudok.

JÓZSI És ezen a kényelmetlen széken tudott? *Gyanakodva nézi.* Nem beteg, mama?

ORBÁNNÉ Nem.

JÓZSI Nincs baj?

ORBÁNNÉ Nincs.

JÓZSI *növekvő gyanakvással.* Isten bizony?

ORBÁNNÉ Isten bizony.

JÓZSI Akkor jó. Tessék várni. És tessék visszaadni azt az altatót. *Kimegy, egy másik fiolát hoz.* Hoztam egy sokkal erősebbet.

ORBÁNNÉ Nagyon szépen köszönöm... Szervusz, fiam.

JÓZSI Jó éjszakát, mama. *Kimegy.*

ORBÁNNÉ *elindul hazafelé. Csak a fél lábán van cipő, de már azt is meg kell útközben lazítania. Otthon rögtön a telefonhoz siet, fölveszi a kagylót, hangja kimért, méltóságteljes.* Halló, itt Orbán Béláné. Igen, Orbán Béláné, a Csatárka utcából. Kedves doktornő, bocsásson meg a zavarásért, azért választottam ezt az időpontot a telefonálásra, mert tudom, hogy Paula ilyenkor egy budai eszpresszóban található. Megkérem, szíveskedjék átadni neki egy üzenetet. Csak annyit, hogy bármi történjék is, Paula ne okolja magát semmiért. És legyen szíves azt is közölni vele, hogy ő egy sokkal kisebb kaliberű valaki, hogysem bármilyen szerepe lehetett volna az én életemben. És ugyanez vonatkozik egy harmadik személyre is. Paula tudni fogja, kiről van szó. Ez a bizonyos harmadik személy, ezt közölje, kérem, Paulával, nekem a semminél is kevesebbet jelentett. Igen, kérem, a semminél is. És nagyon hálás lennék, ha tudatná Paulával, milyen higgadt és objektív hangon beszéltem erről a kapcsolatról. És mondja meg neki, hogy sok szerencsét, boldogságot és jó egészséget, igen, kérem, főképpen jó egészséget kívánok őszinte szívvel mindkettőjüknek. *Fáradtan a pamlagra roskad, egy pillanatig maga elé néz, majd dühösen leráncigálja fél lábáról a cipőt, és arra is papucsot húz. Ingerülten nézi fájós lábát.* A mindenségét, hogy meg van dagadva! *Előveszi a Józsitól kapott altatót. Egy pohár vizet keres, a tablettákat, egyiket a másik után, beledobálja. Vár, míg szétesnek a tabletták, aztán a mutatóujjával megkavarja a vizet. Nézi a tejszerű folyadékot. Egyet sóhajt, aztán önmagát biztatva, mondja a pohárnak.* Na. *Egy hajtóval megissza a folyadékot, finto-rít.* Rohadt, keserű vacak. *Fölkel a pamlagról, újságpapírt terít rá, lefekszik, papucsos lábát az újságpapírra teszi. A papír azonban lesiklik a földre. Kénytelen fölkelni, visszatenni az újságot, újra lefeküdni. Még egyszer felül, körülnéz, nem feledkezett-e meg valamiről, motyogva.* Megvan minden? *Eszébe jut, hogy most már mindegy, legyint, lefekszik, kezét összekulcsolja a mellén. Vár. Elég sokáig vár, aztán hirtelen felül, türelmetlenül körülnéz.* A kutya mindenit! Mi lesz már? *Visszafekszik, kezét összekulcsolja, vár. Egy kis idő múlva megszólal a telefon. Mérgesen odanéz, aztán fölkel, odalép, ingerülten.* Halló! Hát, asszonyom, maga a lehető legrosszabb percben telefonál. Beszéljünk magyarul, asszonyom! Azt a kalapot, amit a barátnőm kétszer is igazított, maga a végén átvette, kifizette és elvitte. Az, hogy túl sportos, minket már nem érdekel. Tudom, hogy a múltban mindig kihasználta a barátnőm nagyfokú akaratgyengeségét, de ezúttal csalódnai fog. Lehet, hogy ő képes lenne még egyszer átigazítani azt a kalapot, de megnyugtathatom önt, asszonyom, hogy én is ott leszek. *Leccsapja a telefont.* Flancos dög! *Újra lefekszik, újra fölül, a két kezét előrenyújtja.* Na végre! Zsibbadok. *Lefekszik, kezét összekulcsolja, és elnyomja az álmot.* Ekkor a színpad elsötétül, csak a reflektor világítja meg Orbánnét, aki lassan fölül, megdörzsöli a szemét, lágy mozdulattal föláll, előrelép. *Halkan, még félálomban elmondja, milyennek álmolta meg a halálát és a temetését.* Most elmondom, milyen szép temetésem volt. Amikor megöregedtem, eléggé megnyúlt az arcom, az orrom meg valahogy kiegyenesedett. A kettőnek együtt az lett az összhatása, mintha szigorúan néznék mindenkire. Amikor meghaltam, az a szigorúság mintegy varázsütésre leolvadt rólam. Még Ilus lányom is több ízben elmondta: „Szegény, most tényleg csak hatvanegynek látszik.”

„Még annyinak se” - mondta a házmesterné. „A homloka olyan sima, mint a márvány” - mondta Mistótné, a tejsarnokosnő. Hogy került oda Mistótné? No, mindegy. A szobám tele volt ismerősökkel. Sírtak, zokogtak, tördelték a kezüket, fölém hajoltak, mintha mondani szerettek volna valamit, de persze akkor már késő volt, nem mondhattak semmit. Utolsó utamra rengeteg ember kísért el, csak úgy feketéllett tőlük a temető. Sohase hittem volna, hogy ennyien fognak megsiratni. A gyászmenetet Giza néném nyitotta meg, bár sejtelmem sincs, ki sürgönyözött neki, mert amikor híre ment, hogy öngyilkos lettem, mindenki elvesztette a fejét. Misi fia hozta haza repülőgépen, ő tolt a tolókosit a halottaskocsi mögött. Azt is csak Giza intézhette el, hogy szegény, drága jó férjem mellé temessenek. Amikor leengedték a koporsót, egy kis összevisszaság támadt, mert Csermlényi Viktor, akit eddig senki se látott, elkezdett lökdösődni, és addig lökdösődött, amíg végre odafurakodott a sírhoz. Ez a lehetetlen fráter még a temetésem se tudott tisztességesen viselkedni. Üvölteni kezdett: „Egyetlenem, ne hagyj itt! Drága egyetlenem, gyere vissza!” Ezt beleordította a sírgödörbe, és ha a többiek vissza nem rántják, utánazuhant volna a koporsónak. Óriási hangja betöltötte a temetőt, elhallatszott egészen a főbejáratig, sőt, azon is túl, az autóbusz-végállomásig. *Sírva fakad, visszatapogatózik a pamlaghoz, lefekszik, és néhány hüppögés után újra elalszik.*

A színpadon hirtelen nappali világosság lesz. Orbánné mélyen alszik. Mellette, a tolókosiban ül Giza. Gyengéden fölrázza, ami nem megy könnyen.

ORBÁNNÉ *végre ébrednek; dühös. Mi az? Még megdögleni se hagyják az embert. Észreveszi Gizát. Gizám! Édes, drága jó Gizám! Gizához hajol, aki csókra nyújtja az arcát, de Orbánné csak egy nagyot ásít. Aztán eszébe jut az álma. Képzeld, azt álmodtam, hogy jössz. Álmomban Misi hozott haza repülőgépen. Sírni kezd, ez a sírás hol a kétségbeesés, hol a düh, hol az öröm kifejezése. Eközben gusztustalanul szürcsöl az orrával. Még félig sírva mondja, felháborodva. Hát tudod, kérlek! Egy ilyen vén hülye! Hogy nem sül le a képéről a bőr!*

GIZA *Fújd ki az orrod, Liebling.*

ORBÁNNÉ *legyint, hirtelen abba hagyja a sírást, felháborodottan. Képzeld, drágám, hogy bemegyek ahhoz a vén dög anyjához, és tőle kell megtudnom, hogy ezek összeházasodnak, és elmentek villany-hasmelegítőt venni.*

GIZA *részvevően a kezébe temeti arcát. Hát ez rémes lehetett. Még nekem is összeszorul a szívem.*

ORBÁNNÉ *akinek jólesett ez a megjegyzés, mélyet sóhajt, keresni kezdi zsebkendőjét, de nem találja, mire a széken átdobott selyemharisnyájába fújja az orrát. Aztán kiegyenesedik. Hason csúszva fog visszajönni hozzám.*

GIZA *És ha visszajön, mit csinálsz?*

ORBÁNNÉ *Hogy mit csinállok? Ki fogom rúgni, drága Gizám.*

GIZA *kétkedve csóválja a fejét. La Rochefoucauld azt írta: „En vieillissant, on devient plus fou et plus sage.” Érted ezt, Liebling?*

ORBÁNNÉ *Nem értem, de nem is fontos.*

GIZA *Én azért jöttem haza, hogy megvigasztalj, Liebling, de úgy látom, te szorulsz rá jobban.*

ORBÁNNÉ *teljesen felébredve és magához térve. Ronda disznó vagyok! Megjön a nővérem, akit tizenhat éve nem láttam, és csak magammal vagyok elfoglalva. Hogy vagy, drágám? Hogy kerültél ide?*

GIZA *Repülővel jöttem. A repülőtérről taxival hoztak idáig.*

ORBÁNNÉ Én pedig, kérlek szépen, tudod, mit csináltam? Megmérgeztem magam!

GIZA Mit csináltál?

ORBÁNNÉ *legyint.* Hagyjuk, Gizám! Nekem soha semmi se sikerült. *Megcsókolja Gizát.* Elfáradtál az úton? Ne csináljak egy kávét? Vagy hozzak szódavizet? Nem ennél rántottát? Fürödni nem akarsz? Pisilned se kell menni?

GIZA Nem kell semmi, amíg ki nem mondtam a bűvszót.

ORBÁNNÉ Mi az a bűvszó?

GIZA Léta.

ORBÁNNÉ Hogyhogy Léta?

GIZA *mosolyog.* Léta, a szép, a felejthetetlen Léta. Ott fogunk lakni.

ORBÁNNÉ Kik fognak ott lakni?

GIZA Mi fogunk ott lakni, Liebling.

ORBÁNNÉ De miért kellene nekünk vidékre mennünk, édes Gizám?

GIZA Léta nem vidék. Léta, az Léta.

ORBÁNNÉ De kinek jó ez?

GIZA Mindkettőnknek, Liebling, de elsősorban neked.

ORBÁNNÉ Csak nem képzeled, hogy lelki beteg vagyok? Mert ha azt képzeled, ezt kikérem magamnak.

GIZA Ne kerülgesd a kását.

ORBÁNNÉ Ha szabad kérdezni, ki kerülgeti a kását?

GIZA Te kerülgeted a kását. Bizonyára azért, mert nem tetszik neked a létai terv.

ORBÁNNÉ Én mindenbe belenyugszom, amit te akarsz, édes Gizám. Egyébként torkig vagyok ezzel a bűdös Budapesttel, úgyhogy szívesen elmegyek a pokol fenekére is.

GIZA Őszintén mondd ezt?

ORBÁNNÉ Egészen őszintén.

GIZA Erről nem vagyok meggyőződve.

ORBÁNNÉ Ha akarod, megesküszöm rá.

GIZA Inkább nem, Liebling.

ORBÁNNÉ Pedig esküszöm szegény jó apánk emlékére, édes Gizám, hogy torkig vagyok ezzel a cigányélettel.

GIZA Hát jó. És mondd, lehet Pesten autót bérelni egy vidéki útra?

ORBÁNNÉ Miért ne lehetne?

GIZA Telefonon is lehet bérautót rendelni?

ORBÁNNÉ Azt is lehet.

GIZA Ha körül akarunk nézni Létán, legjobb volna most rögtön megrendelni a kocsit, feltéve, hogy Pesten létezik akkora bérautó, amelybe belefér az én tolókocsim.

ORBÁNNÉ Drága Gizám, Pesten is lehet telefonon autót rendelni, és Pesten is kétféle taxi van, kistaxi és nagytaxi, végül pedig, hidd el, kérlek, hogy Pesten is hátul pisilnek a kutyák, nem pedig elől, de nem ez a baj. A baj az, hogy az egész ügy, sajnos, nem aktuális.

GIZA Miért nem aktuális?

ORBÁNNÉ Mert a cukorgyári családokat beköltöztették Létáról, és a régi tisztalakások lakatlanok.

GIZA És ez miért baj? Legalább nem zavar bennünket senki.

ORBÁNNÉ Azért baj, drága Gizám, mert a lakások nemcsak lakatlanok, hanem romosak is. A falakat befutotta a repkény, széthordták a tetőket és az ablakokat.

GIZA Ez se baj, Liebling. Sőt. Legalább úgy építjük újjá a házat, ahogy nekünk a legjobb.

ORBÁNNÉ De miből, ha szabad kérdezni?

GIZA Van miből, mert Misi boldogan segít.

ORBÁNNÉ *kifogyott az érvekből, komoran maga elé mered. Amikor Giza meg akarja fogni a kezét, ingerülten visszahúzza.*

GIZA *türelmesen.* Drágám! Misi se akarta megérteni, miért is vágyom vissza Létára. Mert mi neki Léta? Egy semmitmondó helységnev. De mi vagyunk, drágám, a szép Szkalla lányok. Nekünk ott kezdődött az életünk hosszú mondata. És mi csak azzal tudnánk rátenni a pontot, ha te meg én most szépen visszaköltöznénk oda. Hiszen úgyis torkig vagy már ezzel a cigányélettel, ahogy én Garmisch-Partenkirchennel. És ott csönd lesz, drágám, nyugalmas, békességes csönd. És most hallani akarom, örülsz vagy nem?

ORBÁNNÉ *váratlan fordulattal Egérke szobája felé fordul, és kihívóan elnyávogja magát.*

GIZA Mi volt ez?

ORBÁNNÉ Semmi.

GIZA Hogyan semmi?

ORBÁNNÉ Semmi különös. Csak nyávogtam egyet.

GIZA De miért nyávogtál?

ORBÁNNÉ Mert Egérke hazajött a hivatalból. Ilyenkor az a szokás, hogy én átnyávogok, Egérke pedig visszanyávog.

GIZA *nem érti.* Ja úgy.

ORBÁNNÉ Szíves engedelmeddel, most áthívom.

GIZA Talán majd máskor, Liebling.

ORBÁNNÉ Egérke hihetetlenül érzékeny, drága Gizám.

GIZA Ahogy gondolod, Liebling!

ORBÁNNÉ *öklével döngeti a falat.*

EGÉRKE *azonnal megjelenik; olvadó arccal bámul Gizára.* Istenem! Erzsike testvérnénje! Azonnal ráismertem! Igazán nagyon, de nagyon örülök.

ORBÁNNÉ Ő az Egérke. Hiszen tudod. Aki olyan remekül tudja utánozni az adjunktusék macskáját.

EGÉRKE *majd elsüllyed.* Jaj, dehogyis.

ORBÁNNÉ Nyávogj egyet!

EGÉRKE Nem, nem. Más az, ugye, amikor az ember családi körben tréfál, és más, ha megismerkedik az ilyen kiváló valakivel.

ORBÁNNÉ Ne affektálj, mert agyonütlek.

EGÉRKE Jaj, Erzsike, ilyet ne kívánjon tőlem. Nem lehetne holnap?

ORBÁNNÉ Giza nem fog rád holnapig várni. Légy szíves, azonnal nyávogj egyet!

EGÉRKE Hát jó, de ne tessék ide nézni. *Elfordul, koncentrálnak, mint egy énekes az ária előtt, torkát köszörüli, aztán elnyávogja magát.*

ORBÁNNÉ Mit szólsz hozzá, drága Gizám?

GIZA *zavart mosollyal.* Igazán nagyon szép volt.

EGÉRKE Tessék elhinni, hogy Erzsike legalább olyan ügyes, mint én.

ORBÁNNÉ *felszólítás nélkül az arcába nyávog Gizának.*

GIZA *elneveti magát.* Nem is tudtam, hogy ilyen szépen tudsz nyávogni, Liebling.

ORBÁNNÉ Ez még semmi, édes Gizám. Egérke, menj a helyedre.

Orbánne és Egérke az asztal két átellenes oldalára áll. Előbb áthajolnak az asztalon, és minden nyávogás után összeütik az orrukat, aztán megkapaszkodnak az asztal peremében, körbejárják, miközben az orruk hegye összeér, és nyávognak.

GIZA *teli torokból nevet.* Jaj, hagyjátok már abba!

ORBÁNNÉ És most várj, édes Gizám! Egérke, menj ki az előszobába. *Egérke kimegy. Orbánne a pamlag mögé bújik, onnan mondja.* Tudod, Gizám, sokkal izgalmasabb, ha a két macska nem látja egymást.

Egérke nyávog, Orbánne a pamlag mögül hívogatja. Aztán Egérke az orra hegyével belöki az ajtót, izgatottan miákolva, négykézláb bemászik a szobába, Orbánne a pamlag mögül visszanyávog.

ORBÁNNÉ Most légy szíves figyelni, drága Gizám. *Négykézláb előmászik, és dühösen nyávogva, nekiront Egérkének. Nagy küzdelem folyik a szőnyegen, végül is Orbánne beszorítja Egérkét az asztal alá. Orrával bökdösi, amitől az föl-fölvisít, mert csiklandós. Orbánne kiszól az asztal alól. Látsz minket, Gizám?*

GIZA *Látlak, látlak... Már alig tud szólni nevéttében; úgy kormányozza a tolószéket, hogy minél többet lásson.*

Egérke megpróbál kiszökni az asztal alól, de Orbánne nem hagyja. Giza már a derekát fogja a nevetéstől. Egérke orvul bevárja Orbánnet, fellöki és átmászik rajta. Eközben Orbánne csiklandozni kezd.

EGÉRKE Jaj, ne tessék engem csiklandozni, mert meghalok!

Rémülten felvisít, és nagy békaugrásokkal kimenekül a szobából. Orbánne üldözi, de nem megy utána, nevetve, nyögve, lélegzet után kapkodva, visszamászik Gizához, s ereje fogytán ülve marad a földön.

GIZA *kacagva nézi Orbánnet, aztán elkomolyodik.* Liebling!

ORBÁNNÉ Mit parancsolsz, Gizám?

GIZA *előrehajol, sűgva mondja.* Kérlek, becsináltam.

ORBÁNNÉ *megpróbál feltápáskodni, de nem tud.* Szegénykém. Pedig kétszer is kérdeztem az előbb.

GIZA Akkor még nem kellett. És én nem vagyok ilyen nagy nevetésekhez szokva.

ORBÁNNÉ Mindjárt, drágám. Csak kifújom magam.

Orbánné a padlón kuporog, levegő után kapkodva. A két nővér fölött megjelenik a háttérre vetített fénykép. Orbánné még a földön, de már indulat nélkül, tárgyilagosan.

Ez a pillanatkép 1918-ban vagy 1919-ben készült, a Szolnok megyei Létán, a Holt-Tisza partján, a cukorgyári lakótelep közelében. De hogy hajnalban-e vagy késő délután, azt csak találgatni lehet. Biztos csak az, hogy bennünket ábrázol, Szolnok megye szépeit, a Szkalla lányokat, habos túllruhában, szélfűtta hajjal, nevetve, integetve, egy domboldalról lefutva. De hogy ki elé, mi elé futottunk, kinek vagy minek örültünk, az most már örök talány marad.

Függöny